गाउँ शिक्षा योजना

(२०८१/०८२-२०८५/०८६)

रूपा गाउँ कायययपाशिकाको कायायिय

रुपाकोट, कास्की

गण्डकी प्रदि, नेपिा

जेठ,२०८२

शिषय सूची

गाउँपालिकाका अध्यक्षको भनाइ v

लिक्षा युवा तथा खिेकुद िाखाको भनाइ

परिच्छेद एक: परिचय **1**

१.१ पृषृठभलिू 4
१.२ परिचय 4
१.३ पालिकाको सिीाना
१.४ पालिकाको वडागत घिधुिी सङ् ्य्ा तथा जनसङ् ्य्ा 6
१.५ पालिकाको िैलक्षक अवस्था 6
१.५.१ लवद्यिायगत लवविण 7
१.५.२ जालतगत ि तहअनुसिा लवद्यिायिा अध्ययन गरिीहेका बिाबालिकाहरूको सङ् ्य्ा 8
१.५.३ लिक्षक लवविण 10
१.६ पालिकाको िैलक्षक सचूक ि वतितान अवस्था 10
१.७ पालिकाको िैलक्षक सिस्या, चुनौती ि अवसिहरू 13
१.७.१ लिक्षा क्ेषेत्रका िुय् सिस्याहरू 13
१.७.२ लिक्षा क्ेषेत्रका िुय् चुनौतीहरू 13
१.७.३ लवद्यिाय लिक्षा क्षेत्रका अवसिहरू 14
१.७.४ नयाँ लिक्षा योजनिो सिेटने पक्षहरू 14
१.८ योजना लनिाणत प्रलिया

परिच्छेद दुई: दिदृलि, उद्देश्ेय, िणलनलत, उपिलधध ि िक्ष्य **14**

२.१ परिचय 15
२.२. दिदृलि 15
२.३ उद्देश्ेय 15
२.४ िणनीलतहरू 15
२.५ अपेलक्षत िुय् उपिलधध 16
२.६ िुय् काय तसम्पादन सचूक तथा परििाणात्िक िक्ष्य 18

परिच्छेद तीन: लिक्षाका उप क्षेत्रहरू **23**

३.१ पृषृठभुलिु 23
३.२ प्रािम्भक बािलवकास ि लिक्षा 23
३.२.१ परिचय 23
३.२.२ वतितान अवस्था 23

३.२.३ उद्देश्ेय 24
३.२.४ िणनीलतहरू 24
३.२.५ उपलिधध, नलतजा, प्रिखु लियाकिाप ि िक्ष्य 24
३.३ आधािभतू लिक्षा 27
३.३.१ परिचय 27
३.३.२ वतितान अवस्था 27
३.३.३ िक्ष्य
३.३.४ उद्देश्ेय 29
३.३.५ िणनीलतहरू 29
३.३.६ उपलिधध, नलतजा, प्रिखु लियाकिाप ि िक्ष्य 30
३.४ िाध्यलिक लिक्षा **Error! Bookmark not defined.**
३.४.१ परिचय 33
३.४.२ वतितान अवस्था 33
३.४.३ िक्ष्य
३.४.४ उद्देश्ेय 34
३.४.५ िणलनलतहरू 34
३.४.६ उपलिधध, नलतजा, प्रिखु लियाकिाप ि िक्ष्य 36
३.५ उच्च लिक्षा, िाध्यलिक लिक्षाको उच्च लिक्षासँग सम्बन्ध
३.५.१ परिचय
३.५.२ वतितान अवस्था
३.५.३ िक्ष्य
३.५.४ उद्देश्ेय
३.५.५ िणनीलतहरू
३.५.६ उपलिधध, नलतजा, प्रिखु लियाकिाप ि िक्ष्य
३.६ प्रालवलधक तथा व्यावसालयक लिक्षा ि लसप लवकास तथा तालिि 38
३.६.१ परिचय 38
३.६.२ वतितान अवस्था 38
३.६.३ िक्ष्य
३.६.४ उद्देश्ेय 38
३.६.५ िणनीलत 39
३.६.६ उपलिधध, नलतजा, प्रिखु लियाकिाप ि िक्ष्य 39
३.७ पाठ्यिि ि िलूयाङ्कन 46
३.७.१ परिचय 46

३.७.२ वतितान अवस्था 46
३.७.३ सिस्या
३.७.४ उद्देश्ेय 47
३.७.५ िणनीलतहरू 47
३.७.६ उपिलधध 47
३.८ लिक्षक व्यवस्थापन ि लवकास 50
३.८.१ परिचय 50
३.८.२ वतितान अवस्था 50
३.८.४ उद्देश्ेयहरू 51
३.८.५ िणनीलतहरू 51
प्रिखु लियाकिाप ि िक्ष्य 52

३.९.१ परिचय 55
३.९.२ वतितान अवस्था 55
३.९.३ चुनौती
३.९.४ उद्देश्ेय 56
३.९.५ िणनीलत 56
३.९.६ उपिलधध, नलतजा ि प्रिखु लियाकिाप ि िक्ष्य 57
३.१० लिक्षाा सचूना प्रलवलध 74
३.१०.१ परिचय 74
३.१०.२ वतितान अवस्था 75
३.१०.३ उद्देश्ेय 76
३.१०.४ िणनीलत 76
३.१०.५ उपिलधध, प्रिखु लियाकिाप, नलतजा ि िक्ष्य 77
परिच्छेद चाि: संस्थागत संिचना ि क्षिता लवकास एवं प्रदि ि सङ् घीय तहसँगको अन्ति सम्बन्ध
४.१ परिचय
४.२ तीन तहका सिकािको संयुकुत अलधकाि तथा उत्तिदालयत्व
४.३ वतितान अवस्था
४.४ युवा, खेिकुद तथा अलतरिक्त लियाकिाप
४.५ अवसिहरू
४.६ चुनौती
४.७ िक्ष्य
४.८ उद्देश्ेय

४.९ िणनीलतहरू
४.१० उपिलधध, नलतजा, प्रिखु लियाकिाप ि िक्ष्य
४.१०.१ उपिलधध
४.१०.२ प्रिखु नलतजा
४.१०.३ कायितिि तथा िक्ष्य
परिच्छेद पाँच: िगानी ि स्रोत व्यवस्थापन **87**
५.१ परिचय 87
५.२ वतितान अवस्था
५.३ लिक्षिाा घिपरिवाा ि लनजी िगानी
५.४ िक्ष्य
५.५ उद्देश्य
५.६ िणलनलत
५.७ उपिलधध, नलतजा, प्रिखु लियाकिाप ि िक्ष्य
५.७.१ उपिलधध
५.७.२ प्रिखु नलतजा
परिच्छेद छ : योजनाको नलतजा खाका
६.१ परिचय
६.२ योजनाको सिग्र नलतजा खाका
६.३ कायिति नलतजा खाका
अनुसुची १ **94**
सन्दभ तसािग्रीहरू 94
पालिका लभत्रका लवद्यािायको लवद्याथी लवविण २०८१
पालिका लभत्रका लवद्याियिा कायितत लिक्षक लवविण २०८१
लिक्षिाा कायितत परियोजना ि दातृलनकायको लवविण
लिक्षा िाखाको जनिलक्त लवबिण

अध्यक्षको भनाइ

नेपिाको संलवधानको धािा ३१ ि प्रत्येक नागरिकिाई िौलिक हकको रुपिा आधािभतू तहसम्िको लिक्षा अलनवाय ति लनःिुल्क तथा िाध्यलिक तहसम्िको लिक्षा लनःिुल्क पाउने हक ु भन्नेव्यवस्था गिेको छ । त्यस्तै संलवधानको अनुसुची ८ िा आधािभतू ि िाध्यलिक लिक्षा स्थानीय तहकोअलधकाि क्षेत्रलभत्र पिेको उल्िेख गिेको छ । संलवधान ि कानूनि अंलगकाि गिेको व्यवस्थािाई आत्िसाथ गदै ैसिाज परिवतनतको बाहक लिक्षिाई सिय सापेक्ष, वैज्ञालनक, सीपिूक तथा िोजगािूििुक बनाउनु ुआजको आवश्यकता हो। िाज्यिे अन्तिालरिय क्षेत्रिा गिेका प्रलतवद्धता, लदगो लवकासको िक्ष्य, सोह्ौं ँयोजना, रुपा गाउँपालिकाको आवलधक पञ्चवर्षीय योजना, लवद्यािय लिक्षा क्षेत्र योजना िगायतका िूनीलतिाई िागदिक्नतरुपिा लिई रुपा गाउँपालिकिको पाँच वर्षे गाउँ लिक्षा योजना तयाि गिेको छ ।

ा यसै सन्दभिता रुपा गाउँपालिकाको िैलक्षक प्रणािीिाई सहज ि व्यवलस्थत रुपिा संचािन गनकत िालग सबैभन्दा पलहिा लवद्यािय पहुँचँ भन्दा बलहि िहेका बािबालिकाहरुिाई लवद्याियलभत्र ल्याउनु,ु लवद्यािय लिक्षाको गुणस्तििा सुधाि गनुत, लसकाइ उपिव्धी वृलद्ध गनुत, प्रलवलधिैत्री लिक्षा, लवद्याियि सुिासन, लिक्षकहरुको क्षिता लवकास, भौलतक पवूातधािका संिचना लनिाणत ि लिक्षािा अलधकति िगानी वृलद्ध गनु तजस्ता कािहरुिाई प्राथलिकतािा िान्ु ुआजको आवश्यकता हो ।

यस गाउँ लिक्षा योजना पणूरुतपिा कायान्तवयन गिी रुपा गाउँपालिकिाई पाँच वर्षिता यसिे लिएका िक्ष्य ि उद्देश्य पिुा भई िैलक्षक गुणस्ति अलभवृलद्धिा टेवा पुगुने कुिािा लवश्वस्त िहेको छु । यस गाउँपालिकाको लिक्षा योजना लनिाणतका िििा छुटेका लवर्षय तथा योजना कायान्तवयनको िििा देलेखएका लवलभन्न सिस्याको सिाधान गदै ैप्राप्त हुन आएका सकािात्िक सुझावहरुिाई सित सिटदै ै पणूरुतपिा कायान्तवयनका िालग सिोकािवािा सबैको पणू तअपेक्षा गदछुत । यस योजना लनिाणत कायििा िहत्वपणू तभलूिका लनवाहत गने लिक्षा, यवुा तथा खेिकुद िाखा,िेखन तथा सम्पादन सलिलत िगायत सहयोगी लनकाय तथा व्यलक्तहरुिाई हालदकत धन्यवाद सलहत आभाि व्यक्त गदछुत ।

धन्यवाद !

नविाज ओझा
अध्यक्ष
रुपा गाउँपालिका,कास्की
५ असाि, २०८२

सम्पादकको र्किबाट....................

नेपिाको संलवधानि लिक्षिााई िौलिक अलधकिाको रुपिा स्थालपत गदै ैआधािभतू लिक्षा अलनवाय ति लनःिुलुक तथा िाध्यलिक लिक्षा लनःिुलुक हुने व्यवस्था गिेको छ। साथै आधािभतू तथा िाध्यलिक लिक्षिााई स्थानीय तहको अलधकिाको सचिूीिा िाखेको छ। यस व्यवस्थिो बािबालिकाहरुिाई गुणस्तिीय लिक्षा प्रधान गन तस्थानीय तहिाई िैलक्षक योजना लनिाणत, कायातन्वयन तथा अनुगिनका िालग लजम्ििेवाि बनाएको छ। नेपिाको संलवधान तथा स्थानीय सिकाि सजािन ऐन २०७४ को ११ (ज) से आधािभतू तथा िाध्यलिक तहका िालग २३ वटा लिक्षाका अलधकािहरुको कायान्तवयनका िालग सम्बलन्धत सिोकािवािा लनकाय संघसंस्था तथा बुलुद्धजीवीहरुबाट प्राप्त सुझाव तथा पृषृठपोर्षण सिेतका आधाििा यस गाउँपालिकाको िैलक्षक आवश्यकता परिपुलतकता िालग यो योजना लनिाणत गरिएको छ।

िैलक्षक गुणस्तििा सुधाि ल्याउन यस योजनािा लिक्षासंग सम्बलन्धत प्रािलम्भक बालवकास लिक्षा, आधािभतू लिक्षा, िाध्यलिक लिक्षा, प्रालवलधक लिक्षा तथा व्यावसालयक तािलि, अनौपचारिक लिक्षा तथा आजीवन लसकाइ िुख्य प्राथलिकताका क्षेत्रहरु िहेका छन भने पाठ्यि पाठ्यपुस्तक, लसकाइ सािग्री तथा िूल्याङ्कन, लिक्षक व्यवस्थापन ि लवकास, लिक्षा, सिता ि सिावेिीकिण, लवद्यािय पोर्षण तथा स्वास्थ्य कायाक्रि, लवद्यािय सुिक्षा लवपद न्यलूनकिण तथा उत्थानिीलिता, लवद्यािय भौलतक पुवाधाि लवकास लवद्याियिा सचूना तथा सञ्चाि प्रलवलध जस्ता लवर्षयिाई पलन उलत्तकै प्राथलिकताका साथ िालखएको छ। त्यसैगिी िैलक्षक सुिासन तथा व्यवस्थापनको लवर्षय पलन सिावेि गरिएको छ। यस योजनाको प्रभावकािी कायान्तवयनका िालग सम्बद्ध सिोकािवािाहरुको सहयोगको अपेक्षा गरिएको छ।

यस योजनाको लनिाणतका िालग आलथकत तथा प्रालवलधक सहयोग उपिब्ध गिाउनु हुने सम्पणू त जनप्रलतनीलध, बुलुद्धजीवी, लिक्षाप्रेिी, लिक्षक, अलभभावक, लवद्याथी सबैिाई हालदकत आभाि व्यक्त गदछतौं ।

धन्यवाद !

सम्पादक सलिलत

२०८२।०३।०५

संरक्षक

श्री नविाज ओझा,अध्यक्ष ,रुपा गाउँपालिका

श्री िािसुधबा गुरुङ्ग,उपाध्यक्ष,रुपा गाउँपालिका

श्री लचिन्जीवी िबा,प्रिखु प्रिासकीय अलधकृत

िेखन तथा सम्पादन सशिशत

संयोजक - श्री लदपेन्र गौति ,गाउँ लिक्षा सलिलत सदस्य
सदस्य- श्री िििकीण न्यौपाने,लिक्षालवद
सदस्य - श्री वेदहिी सुवेुदी,प्र अ ,चन्रप्रभा िा लव
सदस्य- श्री बृहस्पलत अलधकािी,प्रा स,लिक्षा िाखा
सदस्य सलचव – श्री बािबिुागैह्,लिक्षा िाखा प्रिखु

प्रकािक : रुपागाउँपालिका कास्की
प्रकािन प्रलत :
सवालतधकाि :
िुरुण :
प्रािलणत लिलत :
प्रकािन लिलत:२०८२।२।१०

१. लवर्षय प्रवि

िैलक्षक सेवा प्रभावकिी रूपिा कायातन्वयन गिी अपेलक्षत नलतजा हालसि गन तएवि लिक्षिाा पँहुच, गुणुस्ति, सहभालगता ि सिता सुलुनलित गनकता िा लग लिक्षा योजनाको ि हत्त्वपणू तभलिूका ि हेको हुन्छ । नेपिाको लवद्यिाय तहको लिक्षाको लवकासका िा लग **शिद्यिाय शिक्षा क्षेत्र योजना** कायान्तवयनिा ि हेको छ । त्यसै गिी प्रदि िस्तिा पलन लिक्षा क्षेत्रको योजना लनितण भई कायन्तवयनिा छन । स्थानीय सिकिा सञ्चिान ऐन २०७४ जिाी भएपित आधिाभत् तथा िाध्यलिक लिक्षाका कायिति स्थानीय तह िा र्तत कायातन्वयन भइहेका छन । अलनवाय ततथा लनि:िुलुक आधािाभूत लिक्षा तथा लनि:िुलुक िाध्यलिक लिक्षा हालसि गनकता िालग ७५३ वटै स्थानीय तहि सङ्घीय ि प्रदि
सिकिाका योजनिााई आधिा िानी आफ्ना आवश्यकतिााई प्राथलिकतिाा िाखी स्थानीय तहस्तिीय लिक्षा योजना लनिाणत गनुतपने आवश्यकता िहेको छ । यसै सन्दभिता स्थानीय तह लिक्षा योजना लनिाणतका िालग यो ५ वर्षे ेयोजना तयिा गरिएको छ ।

२. लिक्षा योजना लनिाणतको आवश्यकता

नेपिाको संलवधान, िा लरिय लिक्षा नीलत, अलनवाय ततथा लनि:िुलुक लिक्षा ऐन तथा लनयिावी, लदगो लवकास ि क्ष्य सोह्ौं ँ पञ्चवर्षीय योजनाको अवधािणा तथा लवद्यिान लवद्यिाय लिक्षासम्वन्धी
ऐन कानुनिु प्राथलिकतिाा िाखेका नीलत, कायतिि तथा िक्षियाई सङ्घीय संिचनाअनुरूप कायान्तवयन गन ति लवद्यिाय लिक्षा क्षेत्रको लवकासिाइ तलदिालनदि गन तसङ्घीय, प्रदि ि स्थानीय तहिा
लवद्यिाय लिक्षा योजनाको लनिाणत गन तआवश्यकता देलेखएको छ । लवज्ञान तथा प्रलवलधिा भएको लवकास तथा परिवतनतिाइ तआत्िसात गन ति सृजृनिी, सलिय तथा नेपिाको आलथकत तथा सिाालजक रूपान्तिणका िा लग उपयोगी नागरिक तयिा गनकता िा लग ि लिक्षाको योगदानिाइ तसिय सापेक्ष बनाउन
नेपिाको संलवधान अनसुची ८ िा स्थानीय तहको एकि अलधकिाअन्तगत आधिाभत् तथा िाध्यलिक पलन लवद्यिाय लिक्षा क्षेत्रको योजना िा र्तत सिग्र लिक्षा प्रणिाीिा सुधिा गनुपतने देलखएको छ । लिक्षा उल्िेख भएको तथा स्थानीय सिकिा सञ्चिान ऐन २०७४ (११,ज) ि आधिाभत् तथा िाध्यलिक तहका िालग २३ वटा लिक्षाको अलधकिा तोकेको छ ।

लवद्यिाय लिक्षिाा िहेका आलथकत तथा सिाालजकिगायतका किाणि सुलवधालवहीन, सिान्तकृत तथा अपाङ्गता भएका बिाबालिकाको सिितिाूक पहुँच ि सहभालगता सुलनलश् चत गन ततथा प्रत्येक बिाबालिकिाा न्यनूति लसकाइ उपिलधध सुलुनलित गदै ैसिग्र लवद्यिाय लिक्षाको गुणुस्ति तथा सान्दलभकतता अलभवृलृद्ध गन तलिक्षा, लवज्ञान तथा प्रलवलध िन्त्रियि १० वर्षे **शिद्यिाय शिक्षा क्षेत्र योजना (School Education Sector Plan)** स्वीकृत गिी कायान्तवयनिा ल्याएको छ । यसैको आधिाा प्रदि िस्तिा पलन आवलधक लिक्षा योजना लनिाणत भएका छन । यसै परििविा सबै स्थानीय

तहि लिक्षा योजना लनिाणत ि कायताान्वयन गनुतपने आवश्यकतााई िहसुसु गिी रुपा गाउँपालिकाको लिक्षा योजना लनिाणत गरिएको हो।

३. स्थानीय तहिा योजना लनिाणतको औलचत्य

- तीनै तहिा बन्ने लिक्षा योजनाका लबच िम्बीय (Vertical) ि लक्षलतजीय (Horizontal) सहसम्बन्ध स्थाालपत गन त
- सङ्घ ि प्रदिबाट प्रदान गरिने स्रोतहरूाई योजनिाा आधारित बनाई व्यवस्थापन, परिचािन ि उपयोग गनत
- कायिति ि स्रोतिा देलखएको अभाव, दोहोिोपना, स्रोत परिचािनिा असक्षिता जस्ता सिस्यााई न्यनूीकिण गनत
- साझा लवषयिा िागत साझेदािी, सिन्वय ि सहकायतिाई प्रभावकािी बनाउन
- लिक्षासम्बन्धी िालरिय िक्ष्य तथा अन्तिालतरिय प्रलतबद्धता हालसि गन तसहयोग पुर् याउन।

४. लिक्षा योजना लनिाणतका आधाि

यो गाउँ लिक्षा योजना लनिातण गदा तलनम्नलिलखत दस्तावेजिाई िि्ू आधाि बनाइएको छ।

क) नेपािको संलवधान
ख) सोह्ौँ ँआवलधक योजना
ग) स्थानीय सिकाि सञ्चािन ऐन २०७४
घ) सङ्घ, प्रदि ि स्थानीय तह (सिन्वय तथा अन्तिसम्बन्ध) ऐन २०७७
ङ) अलनवाय ततथा लनिःिुलुक लिक्षासम्बन्धी ऐन, २०७५ िगायत लवद्यािन लवद्यािय लिक्षासम्बन्धी ऐन, लनयिाविी
च) लवद्यािय लिक्षा क्षेत्र योजना (School Education Sector Plan) ि लसकाइ आपूिण तथा रुत लसकाइ योजना
छ) लिक्षा नीलत िि्ूतिः िालरिय लिक्षा नीलत २०७६, लिक्षाको सोचपत्र २०७९
ज) लवद्यािय लिक्षिा सिता िणनीलत
झ) लदगो लवकास िक्ष्य िालरिय कायढताँचा
ञ) स्थानीय तथा प्रदिको तहको आवलधक योजना
ट) स्थानीय तहको योजना तजुिा लदग्दिनत २०७८ ि स्थानीय तहको लवकास योजना
ठ) स्थानीय तहको िध्यिकालिन खच तसंिचना
ड) िालरिय जनगणनाको प्रलतवेदन २०७८
ढ) लवद्यािय सुधिा योजना ि अन्य सिकािी ि गैसिकािी सङ्घसंस्थाका लिक्षासम्बन्धी कायिति आलद

गाउँलिक्षा योजना लनिाणत गदा तस्थानीय तहि अन्य क्षेत्रिा लनिाणत गिका योजना (कृलर्ष, स्वास्थ्,पवूाधति लवकास, आलद) तथा लवद्यािये बनाएका लवद्याय सुधािा योजना ि निुना लवद्याय लवकासयोजना जस्ता लवलभन्न योजनिाई कायातन्वयन सहजीकिण गने अलभप्रायि योजनिो पीिलक्षतगिका िुयू िुयू कायिािताई आधाि िालन लवलभन्न योजनालबचको अन्तसम्तबन्ध कायि हुने गिीयोजना तजुिा गरिएको छ। यसका िालग रुपा गाउँपालिका अन्तगतका लवलभन्न िाखाहरूसँग पलन आवश्यक सिन्वय गिलाएको छ। साथै लिक्षा योजना लनिाणत गदा तिबौत्री, िैङ्लगकैत्री ि अपाङ्गिैत्री, लवलभन्न प्रकोप तथा जिवायु ुपरिवतनतप्रलत उत्थािनी, सा्रा तथा स्वच्छ भौलतक पवूाधति ि हरित लवद्याय लनिाणत गिी अनुकुि लसकाइ वाताविणको प्रबन्ध तथा त्यसको सबीकिणिा जोड लदइएको छ।

५. लिक्षा योजना लनिाणत प्रलिया

यस लिक्षा योजनाको लनिाणति पलन सहभालगतिाूक प्रलिया अविम्बन गरिएको छ ि सोका िालग देहेयका लवर्षयिाई ध्यान लदइएको छ। योजनाको यस भागिा लिक्षा योजना लनिाणतको िििा अविम्बन गरिएका प्रलिया देहाय अनुसाि िहेका छन।

क) गाउँ कायपतालिका स्तिीय बैठक

ख) योजना लनिाणत सलिलतको गठन

ग) स्थानीय तहको लिक्षा क्षेत्रको अवस्था लवश्लेर्षण

घ) सिोकिवािाहरुसँगको छिफ्र् तथा अन्तलितया

ङ) स्थानीय तह तथा लवद्याय स्तिीय छिफ्र्

च) योजनाको िस्यौदा तयािी

छ) िस्यौदािालथ सिोकिवािाको सुझाव सङ्किन तथा पृष्ठपोर्षण

ज) योजनाको अलन्तिीकिण

झ) बाह्य लवज्ञद्विाा योजनाको िखाजोखा ि सुझाव सियोजन

ञ) स्थानीय कायपतालिकाबाट योजनाको स्वीकृलत ि कायान्तवयन

६. योजनाको िखाजोखा

लिक्षा योजना लनिाणत गरिसकेपलछ उक्त योजना लवश्वसनीय ,लदगो ि िगानीयोग्य छ लक छैन भन्नका िा लग योजनाको लवलवध पक्ष सिेटि लवलभन्न लवर्षय क्षेत्रका लवज्ञहरूको सलिलत लनिाणत गिी तोलकएका आिधाा योजनाको िखाजोखा गरिएको छ।

परिच्छेद एक :परिचय

१.१ पृष्ठभलिू

नेपािको संलवधान २०७२ िे सङ् घ, प्रदि ि स्थानीय तह गिी तीन तहका सिकाि िहने व्यवस्था गिेको छ । यस संलवधानिे लिक्षासम्बन्धी केही हक तथा प्राथलिकताहरू स्थालपत गिेको छ । संलवधानिे आधािभतू तहसम्िको लिक्षािा पहुँच, आधािभतू तहसम्िको अलनवाय ति लनःिुलुक लिक्षा तथा िाध्यलिक तहसम्िको लनःिुलुक लिक्षा पाउने हक प्रत्याभतू गिेको छ। यी संवैधालनक हक तथा प्राथलिकताहरूिाई कायातन्वयन गन तसहयोगी हुने कानुनी आधाि तयाि गने िििा लनःिुलुक तथा अलनवाय तलिक्षा ऐन २०७५ तथा यस सम्बन्धी लनयिाविी २०७७ कायातन्वयनिा आएको छ भने

बािबालिकासम्बन्धी ऐन २०७५ िे पलन लिक्षािगायत बािबालिकासम्बन्धी हकहरूिाई प्रत्याभतू गिेको छ। नेपाि सिकािको जािी गिेको िालरिय लिक्षा नीलत २०७६ िे पलन संवैधालनक िान्यतािा आधारित भई लिक्षा क्षेत्रिा सुधाि तथा परिवतनतका िालग नीलतगत िागदितिन गिेको छ । स्थानीय सिकाि

सञ् चािन ऐन २०७४ िे स्थानीय सिकािको सम्पादन गने गिी २३ वटा अलधकािहरू प्रदान गिेको छ।

सोह्ौं पञ्चवर्षीय योजना (२०८१/८२-२०८५/८६) िे स्वस्थ, लिलक्षत ि सीपयुक्त िानव पुँजी

लनिाणत

गिी लनधाितिण गने िक्ष्य िाखेको छ । सन २०१५ िा संयुकुत िािरि सङ् घिे सन २०३० सम्िििा हालसि गने गिेको लदगो लवकास का १७ वटा ि क्षिया नेपाििे पलन सहिलत जनाएको छ भने यसअन्तगतको चौथा

लवकासका िालग लवलभन्न िक्ष्य तथा उद्देश्य लनधाितण गिेको छ। उक्त िक्ष्य तथा उद्देश्य हालसि गनक

ि ल्मा लिक्षा क्षेत्रको लवस्तृत योजना तयािा गन तथा आवश्यक देलेखएको छ। िक्ष्यि िसबैका िालग सिाबा ि सिातूक गुणस्तिय लिक्षाको सुलुनलश् चतता तथा आलजवन

लवलभन्न सियम देखा पन प्राकृलतक प्रकोप, िहािा तथा आपतलवपतबाट उत्पन्न हुन जालाखिाई [illegible]

न्यूनीकिण गन तसक्षि, उत्थाििनी लिक्षा पद्धलतको लवकासको आवश्यकतािाई कोलभड-१९ जस्तो छ

भने िक्ष्य प्रालप्तका िालग थप तीनवटा िाध्यि वा तरिका पलन उल्लेख गिेको छ। िहािािीबाट लिक्षा क्षेत्रिा भएको ििि अविोध तथा गलतहीनतिे पलन थप पुलष्ट गिेको छ भने यसको

प्रभावबाट लिक्षा क्षेत्रिा भएको नोक्सानी घटाई गलितिीता प्रदान गनुपतने आवश्यकता पलन िहेको छ। साथै यस रूपागाउँपालिकाको आवलधक योजना २०८१/०८२ देलेख २०८५/०८६ सम्ि िे लिक्षा

१.२ परिचय

रूपा गाउँपालिका कास्की लजल्िाको दलक्षण पुवी क्षेत्रिा अवलस्थत िहेको छ । िैलक्षक. भौगोलिक. सािालजक सांस्कृलतक तथा आलथकत दृलिकोणबाट िैलक्षक लवकासका सम्भावना प्रसस्तािात्रािा देलेखन्छ। यस रूपा गाउँपालिकाको भौगोलिक, सािालजक, सांस्कृलतक तथा आलथकत पक्ष देहाय विोलजि िहेको

छ।

१.२.१ भौगोलिक अवलस्थलतिः

रूपा गाउँपालिका गण्डकी प्रदि अन्तगत कास्की लजल्िाका सालवक थुमुकी, रूपाकोट, देर्िउिी, लसद्ध गा.लव.स. हरूका सबै वडाहरू ि सालवक हंसपुि गा.लव.स.का (वडा नं. ५ ि ८ बाहेकेका) भूभाग सिेटेको कास्कीको दलक्षण पवूी भागिा अवलस्थत छ। भौगोलिक रूपिा रूपा गाउँपालिकाको क्षेत्रफ्ि् ९४.८१ वग तलक.लि. तथा भवूनोटका दूर्िले पहाड, ्राँटँ एवि टािहरू भएको लवलवधतािा एकता कायि ि हेको, प्राकृलतक लहसाबिे सुनुदि ि लवकासका अनेक सम्भावनाहरू भएको गाउँपालिका हो। रूपा गाउँपालिका सिुनुरी सतहबाट ३८० लिटि देलेख १४२२ लिटिको उचाइि २८ लडग्री ०८ लि२६.०६से ्देलेख २८ लडग्री ११ लि ४१.३० से अक्षांस ि ८४ लडग्री ०६ लि ४२.५५से देलेख ८४लडग्री ०६ लि ४२.५५से दिार्िन्िा रैिलिएको छ। यस गाउँपालिका पविूता िििजुडु. लजल्िाको ििध्यनेपिा नगिपालिका, पिर्ििला कास्की लजल्िाको पोखिा िहानगिपालिका, उर्त्ति कास्की लजल्िाको िािदी
गाउँपालिका ि दलक्षणिा तनहुँ ्ँलजल्िाको व्यास ि ििकुिा गण्डकी नगिपालिका को बीचिा िहेको छ।
हिा ७ वटा वडिाा लवभालजत यस गाउँपालिकाको कायितय रूपा गाउँपालिका वडा नं. ६ लस्थत रूपाकोटिा अवलस्थत छ।
यस गाउँपालिका पहाडी क्षेत्रिा पने भएकिो वर्षातको अवलधिा बाढी पलहिोको जोलखि उच्च िहेको छ। साथै लहउदको सिियिा बाक्िो कुलहिो हुने हुँदँा जनजीवन प्रभालवत हुने गिेको छ। यस पालिकाको झण्डै ६०% भूभाग बनजंगिगे ढाकेको छ। पालिकाको नक्िा देहाय अनुसिाको िहेको छ।

१.२.२ पालिकाको जनसांल्यक संिचना

िालरिय जनगणना २०७८ अनुसिा जम्िा ३६६३ घिधुिी ि हेको यस गाउँपालिकाको कुि जनसंय्ा १४८९१ िहेको छ। उक्त जनसंय्िध्ये िलहिाको ७७७८ संय्ा िहेको छ भने पुरूषको जनसंय्ा ७११३ िहेको छ। कुि जनसंय्ािा ब्राह्मण/क्षेत्री जनसंय्ा ३६.२% दलित जनसंय्ा १९.७%,

जनजालतको जनसंय्ा ३१.१% ि िु लुस्र्ािि जनसंय्ा ४.५% ि हेको छ भने अपाङ्गता भएका व्यलक्तको जनसंय्ा ४.०% ि हेको छ । कुि जनसंय्िाा ५ देलख १६ वर्षकतो जनसंय्ाको प्रलतित १२% ि हेको छ ।उक्त जनगणना अनुसाि यस रूपागाउँपालिकाको जनसंय्ा वृलृद्धदि २.५६% ि हेको छ। वडागतरूपि यस गाउँपालिकाको संिचना देहाय अनुसाि ि हेको छ।

तालिकिा: वडागत जनसंय्ा लवविण

नयाँ िडा	साशिकका िडा	क्षेत्रफि(िगय शक.िी.)	जनसङ्ख्या		कैशफयत
			िशिा	पुरूष	
१.	थुमुकी (१-५)	१२.१३	१०१२	८९२	
२.	थुमुकी (६-९)	१०.०१	६५२	६४३	
३.	लसद्ध (१,२,८,९)	७.४३	८१४	६७२	
४.	लसद्ध(३-७)	१२.०३	७४१	६७६	
५.	दोिोि (१-९)	१६.८	११४४	१०५५	
६.	रूपाकोट (१-९)	१८.५५	१७८०	१६११	
७.	हंसपुि (१-४,६,७,९)	१७.८६	१६३५	१५६४	
		९४.८१	**७७७८**	**७११३**	

जम्िा जनसङ्ख्या : १४८९१

जम्िा घरधुरी: ३६६३

जम्िा क्षेत्रफी: ९४.८१

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, र सङ्घीय माष्ट्मला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयको वेभसाइट

िालथको तालिका अनुसाि यस नगिपालिकाको जनसंय्ा ि ध्ये िुय् जालतको रूपि गुरूङ्ग जालत ि हेको छ भने ब्राह्मण जालतको जनसंय्ा अलधकरूपि ि हेको छ । बसाइ सिाइको दृलिकोणबाट यस पालिका बाट बसाइ सिी अन्यत्र जाने जनसंय्ाको दि लवगत केही वर्षदेलखलेख बढदो िििा भएको पाइन्छ।

१.२.३ पालिकाको सािालजक तथा सांस्कृलतक अवस्था

यस पालिकािा लवलभन्न जातजालत, धित, पिम्पिा, संस्कृलत, िलूय िान्यता, िातृभार्षा, िैथाने ज्ञान, लसप ि प्रलवलधयुकुत बहुलवध प्रकृलतको सािालजक साँस्कृलतक अवस्था लवद्यिान िहेको पाइन्छ।

१.२.४ पालिकाको िैलक्षक अवस्था

यस पालिकिाा पवूत प्राथलिक कक्षा देलेख िाध्यलिक लिक्षा प्रदान गनेलैक्षक संस्थाहरु सञ्चिानिा िहेका छन । साधािण िा ध्यलिक लवद्यािय देलेख प्रालवलधक लिक्षा प्रदान गने लवद्यायहरु संचािनिा िहेका छन ।

१.२.४.१ लवद्यायगत लवविण

यस पालिकिाा जम्िा ३० लवद्यायहरु सञ्चिानिा िहेका छन । उक्त लवद्यायहरुध्ये १ वटा संस्थागत लवद्याय िहेका छन भने २९ वटा लवद्यायहरु सिुदुालयक लवद्यायको रूपिा सञ्चिानिा िहेका छन । सिग्रिा पालिकालभत्र सञ्चिानिा िहेका लवद्यायहरु देहाय अनुसिुा िहेका छन ।

ताशिकाी: िडागत सिुदुाशयक शिद्यािय र्शिरण र्शिरण

वडा	शप्र-स्कु	आधारभूत कक्षा १-५			िाध्याशिक		उच्च शिक्षा	कैलर्यत
	ECD ५	कक्षा १-३ ०	३ -	कक्षा १-८ ०	कक्षा १-१०	कक्षा १-१२		
वडा नं१	२	१	१	-	२	०	-	
वडा नं२	३	१	२	-	-	१	-	
वडा नं३	३	-	३	-	१	-	-	
वडा नं४	४	-	२	-	१	-	-	
वडा नं५	७	२	३	-	-	१	-	
वडा नं६	६	-	१४	२	३	-	-	
वडा नं७	३०	४		२	-	१	-	
जम्िा					७	३	-	

स्रोत : EMIS 2081

उक्त लवद्यायहरु िध्ये १ (र्िाकोट निुना िा लव,रुपा ७) लवद्याय संघ तथा प्रदि सिकिाबाट निनूा लवद्यायको रूपिा लवकास गन तछनौट भई कायिति सञ्चिानिा िहेको छ भने १ (रुपा हलन्त्र्या िदिसा,रुपा ६) लवद्याय धालिकत प्रकृलतका िहेको छ ।

१.२.४.१ लवद्याथी लवविण

यस पालिका अन्तगतका लवद्यायिा जम्िा २०५० जना लवद्याथीहरु अध्ययनित िहेका छन। उक्त लवद्याथिीध्ये तहगत तथा लिंग, जातजालत अनुसािको लवद्याथी लवविण देहाय अनुसाि िहेको छ।

ताशिकाीः शिद्याथी ीशिरण

कक्षा/ति	जम्िा शिद्याथी			दशित			जनजाशत		
	छात्रा	छात्र	जम्िा	छात्रा	छात्र	जम्िा	छात्रा	छात्र	जम्िा
प्रारशम्भक बिा शबकास	२४४	२५९	५०३	७६	६८	१४४	८९	६९	१५८
कक्षा १-३	२२८	२५३	४८१	६८	८०	१४८	७०	६९	१३९
कक्षा ४-५	१४३	१६८	३११	४०	५७	९७	५१	४५	९६
कक्षा ६-८	२३२	१८८	४२०	५६	६५	१२१	८६	५२	१३८
आधारभूत ति १-८	६०३	६०९	१२१२	१६४	२०२	३६६	२०७	१६६	३७३
कक्षा ९-१०	१५६	१३३	२८९	४१	४२	८३	६३	४१	१०४
कक्षा ११-१२	२३	२३	४६	५	४	९	४	३	७
िाध्यशिक ति ९-१२	१७९	१५६	३३५	४६	४६	९२	६७	४४	१११
जम्िा	१०२६	१०२४	२०५०	२८६	३१६	६०२	३६३	२७९	६४२

िालथको तालिका तालिका अनुसाि पालिका अन्तगत अध्ययनित लवद्याथिीध्ये दलित लवद्याथीको संयािा २९.३६ प्रलतित िहेको, जनजालत लवद्याथीको ३१.३१ प्रलतित िहेको छ। यस पालिकािा अध्ययनित लवद्याथिीध्ये केही लवद्याथीहरु लपछलडएको सिुदाय तथा केही अल्पसङ्यक सिदूायबाट िहेका छन। कुि लवद्याथिीध्ये अपाङ्गता भएका लवद्याथी सित अध्ययनित िहेका छन। कक्षागत

तथा लवद्यिाय प्रकिा अनुसिा लवद्याथीको लवस्तृत लवविण तालिकिाा िालखएको छ। अपाङ्गता भएका लवद्याथीको लवविण देहाय अनुसिा िहेको छ।

तालिकिाः अपाङ्गता भएका लवद्याथी लवविण

कक्षा/ति	जम्िा शिद्याथी		
	छात्रा	छात्र	जम्िा
पूिय प्राथशिक	२	६	८
कक्षा १-३ कक्षा ४-५	४	२ ५	६ ९
कक्षा ६-८	४	२	५
आधारभूत ति १-८ १३	३	१५	२८
		१	२
कक्षा ९-१०	१	०	०
कक्षा ११-१२	०	१	२
िाध्यशिक ति ९-१२	१	१६	३०
जम्िा	१४		

सिग्रिा पालिकाभि अपाङ्गता भएका लवद्याथी ३० जना िहेकोिा अपाङ्गताको प्रकिा अनुसिा २२ जना लवद्याथीहरु िीिीरिक अपाङ्गता भएका, १ जना वौलद्धक अपाङ्गता भएका, २ जना न्यून दृलि भएका, १ जना स्वि तथा बोिाइ सम्बन्धी अपाङ्गता भएका, १ जना लवद्याथी िानलसक तथा िनोसािालजक अपाङ्गता भएका ि ३ जना लवद्याथीहरु बहुअपाङ्गता भएका तथ्याङ्कि देखोएको छ।

स्रोत : EMIS 2081

१.२.४.२ लिक्षक लवविण यस पालिकािा स्वीकृत दिवन्दी, िाहत अनुदान कोटा तथा लिक्षण लसकाइ अनुदानि लिक्षककोटाको व्यवस्था िहेको छ । यी लिक्षक पदका िालग संघीय सिकािबाट बजेट उपिधध हुने गिेको छ । यसका अलतरिक्त पालिकािे आफ्नै स्रोतबाट आधािभतू तहिा ि िाध्यलिक तहिा आवश्यक ित्रिा लिक्षकको व्यवस्था गरिएको छ । हाि पालिकािा आधािभतू तह कक्षा १-५ िा लिक्षक लवद्याथी अनुपात १५.६५ िहेको, कक्षा ६-८ िा लिक्षक लवद्याथी अनुपात ८.३३ िहेको ि कक्षा ९-१० िा लिक्षक लवद्याथी अनुपात १०.७२ िहेको छ । हािसम्ि आधािभतू तह कक्षा ६-८ ि िाध्यलिक तह कक्षा ९-१० तथा कक्षा ११-१२ िा सबै लवद्याियिा आवश्यकता अनुसाि लवषयगत लिक्षक व्यवस्था हुन सकेको छैन । यस पालिकािा देहाय अनुसािको लिक्षक संय्ा िहेको छ ।

तिगत शिक्षक दरबन्दी र्शिरण

क्र.सं.	तह	स्वीकृत दिवन्दी	िाहत अनुदान		स्थानीय तहबाट थप	कुि जम्िा
१.	बािलवकास केन्र	३२				३२
२.	आधािभतू कक्षा १-५	८५	३	३६		१२४
३.	आधािभतू कक्षा ६-८	२५	१०			३५
४.	िाध्यलिक कक्षा ९-१०	२२	७	२		३१
५	िाध्यलिक कक्षा ११-१२	८				८
	जम्िा					

स्रोत : EMIS 2081

िालथको तालिका अनुसाि यस पालिकािा लिक्षक दिवलन्द संघीय सिकािबाट उपिधध िहेका छन भने स्थानीय तहबाटपलन लिक्षक व्यवस्था भएको छ । लवद्याियको स्थानीय स्रोतबाट लवषय लिक्षक आपलूत तहुने गिी लिक्षक व्यवस्था गरिएको छ ।

१.२.४.३ पालिकाको िैलक्षक सचूक ि वतितान अवस्था

यस पालिकाका प्रिखू िैलक्षक सचूकहरु देहोय अनुसिा िहेका छन ।

क्र.सं.	सूचक	ति	आधार िषय २०८१
१.१	प्रिालम्भक बिालवकास ि लिक्षिा कुि भनादति (%)	स्थानीय	७९.७
		प्रदि	१००.७
		िलरिय	९९.९
१.२	प्रिालम्भक बिालवकास ि लिक्षाको अनुभुव लिई कक्षा १ िा नयाँ भना त भएका बिाबालिका* (%)	स्थानीय	८०.४
		प्रदि	८२.३
		िलरिय	७६.९
२.१	कक्षा १ िा नयाँ भना तभएका बिाबालिकाको कुि प्रवि दि (%)	स्थानीय	१०८.५
		प्रदि	११३.१
		िलरिय	११५.९
२.२	कक्षा १ िा नयाँ भना तभएका बिाबालिकाको खुदु प्रवि दि (%)	स्थानीय	९५.७
		प्रदि	९४.९
		िलरिय	९५.७
२.३	आधिाभतू तह (प्राथलिक कक्षा १-५) िा कुि भनादति* (%)	स्थानीय	११३.२
		प्रदि	११७.९
		िलरिय	१२४.८
२.४	आधिाभतू तह (प्राथलिक कक्षा १-५) िा खुदु भनादति* (%)	स्थानीय	९६.७
		प्रदि	९५.४
		िलरिय	९५.६
२.५	आधिाभतू तहको कक्षा ५ को खुदु प्रवि दि* (%)	स्थानीय	८६
		प्रदि	८५
		िलरिय	७२
२.६	आधिाभतू तहको कक्षा ५ सम्ि लटकाउदि* (%)	स्थानीय	९२
		प्रदि	८५
		िलरिय	७५
२.७	आधिाभतू तह (प्राथलिक कक्षा ५) पिूा गने दि* (%)	स्थानीय	८६
		प्रदि	८२
		िलरिय	९५

क्र.सं.	सूचक	ति	आधार िषय २०८१
२.८	आधिाभत तहिा (प्राथलिक कक्षा १-५)िा भना त५-९ वर्ष तर्िडि भन्दा िलथका बिबालिका* (%)	स्थानीय	८३
		प्रदि	**१०३**
		िालरिय	९५
२.९	आधिाभत तह (प्राथलिक कक्षा १-८) कि भनादर्िता िैलङ् गक सिता सचूकाङ् क*	स्थानीय	९६
		प्रदि	९३
		िालरिय	९१
२.१०	आधिाभतू तह (कक्षा १-८) िा कि भनादति* (%)	स्थानीय	१०६.५
		प्रदि	११९.०
		िालरिय	१२१.६
२.११	आधिाभतू तह (कक्षा १-८) िा खुदु भनादति (%)	स्थानीय	९५.२
		प्रदि	९५.१
		िालरिय	९५.२
२.१२	आधिाभतू तहको कक्षा ८ सम्िको लटकाउदि* (%)	स्थानीय	८७.१
		प्रदि	८६.५
		िालरिय	८६.३
२.१३	आधिाभतू तह (कक्षा १-८) अध्यापनित कि लिक्षक िध्ये िलहि लिक्षकको सङ्य्िा*(%)	स्थानीय	७०
		प्रदि	५५
		िालरिय	५१
३.१	िाध्यलिक तह (कक्षा ९-१२) िा कि भनादति* (%)		११३
३.२	िाध्यलिक तह (कक्षा ९-१२) िा खुदु भनादति* (%)		५१
३.३	िाध्यलिक तहिा कि भनादर्िता िैलङ् गक सिता सचूक* (कक्षा ९-१२)		८५
३.४	िाध्यलिक तह (कक्षा ९-१२) िा कायितत िलहि लिक्षक सङ् (%)		१०

१.३ पालिकाको िैलक्षक सिस्या, चुनौती ि अवसिहरू

१.३.१ लिक्षा क्षेत्रका िुय् सिस्याहरू लवगतदेलख पालिकाको िै लक्षक सुधािका िा लग

लवलभन्न प्रयास हुदै ैगदा तपलन सबैका िालग गुणुस्तिीय

लिक्षाा पहुँचँ सुलनलश् चत गन तनसलकनु,ु लवद्यािय भना तभएका लवद्याथीको लनिन्तिता कायि गदै ै

अपेलक्षत रूपिा लसकाइ उपिलधध हालसि हुन नसक्नु,ु तहगत ि लवषयगत रूपिा सबै लवद्याियिा

लिक्षक व्यवस्थापन गन तनसलकनु,ु प्रालवलधक ििाई लवद्यािय लिक्षाको िूि धािको रूपिा लवकास

गन तनसलकनु,ु लिक्षा सम्बन्धी अलधकािा कायान्तवयनको िालग प्रयाप् त स्रोतको व्यवस्था हुन

नसक्नु,ु

तोलकएको िै लक्षक सत्रिा तह पिा गनेको सङ्य्ा कि हुनु,ु पठन संस्कृलतको लवकास तथा जीवनपयन्तत

लसकाइका िा लग सावजतलनक पुसुतकािय प्रणािीको लवकास नहुनु,ु लिक्षा क्षेत्रका सबै तहिा

सुिासनको

प्रत् याभलूत हुन नसक्नु ुजस्ता लवषयहरू लवद्यािय लिक्षाका प्रिुख सिस्याका रूपिा िहेका छन।

१.३.२ लिक्षा क्षेत्रका िुय् चुनौतीहरू

यस पालिकाको िैलक्षक सुधाि तथा लवकासका िालग लवलभनन्न चुनौतीहरु िहेका छन।

िैङ्लगक, भालषक, भौगोलिक, आलथकत, िािीरिक अपाङ्गता, जातजालत/, आलदको

लवलवधताका

कािण सबै बािबालिकािाई गुणुस्तिीय लिक्षा प्रदान गन तकलठन , जनसाङ्लखकीय प्रवृलत्त) लविेषत :

(जनि ि बसाँई सिाई, बनौट ि बसोबास साथै भौगोलिक लवकटताका कािण व्यवहारिक

लवद्यािय

नक्साङ्कन तथा सिायोजन कायित पणूता पाउन कलठन, स्थानीय परिवेिका कािण िहेिेको लवद्यािय

लिक्षक दिवन्दीिाई न्यायोलचत लवतिण गन तकलठन, लवद्याियिा थप आलथकत व्यस्थापन हुन

नसक्ने ै

हुँदँा लनि:िुलुक तथा अलनवाय तलिक्षा कायातन्वयन पणूतरूपिा गन तकलठन, दक्ष जनिलक्तको अभावका

कािण पाठ्यि, पाठयपुस्तक तथा िुलुयाकंन प्रणािीिा सुधाि ि लिक्षाा सुचना तथा सञ्चाि

प्रलवलधको प्रभावकािी प्रयोग गन तकलठन, लवपत को अवस्थाको व्यवस्थापन ि त्यस्ता सियिा वैकलल्पक

िाध्यिबाट लसकाई अवसि प्रदान गन तआपतकािीन स्रोतसाधनको किी, जनसाङ्ल्यक सिहूहरूको

लवलवधताका कािण आजीवन लसकाइको पलहचानिा लवलवधता ि सिान अवसि सुलनलित गन तकलठन

१.३.३ लवद्यािय लिक्षा क्षेत्रका अवसिहरू लवद्यािय लिक्षिा लवलभन्न प्रकािका चुनौतीहरूका बावजुद पलन सहयोगी वाताविण बन्न गइ तकेही

अवसिहरूको लसजनता भएको छ। उक्त अवसिाइ तलवद्यािय लिक्षा क्षेत्रको लवकासका िालग सदुपयोग

गनुपतछत। संघीय िाज्यव्यवस्था संगै पुनसंिलचत िासन व्यवस्थाबाट प्राप्त लिक्षा क्षेत्रिा प्राप्त लजम्िेवािी

तथा अलधकािका आधािा स्थानीय तहि िैलक्षक सुधािका िालग ठूिो अवसि प्राप्त भएको छ।

संवैधालनक तथा कानुनी आधािहरु प्राप्त हुनु, लिक्षािा िगानी वृलद्ध गिी गुणुस्ति सुधाि गन तसलकनु,

स्थानीय सिकाि सञ्चािन ऐनि लिक्षाका अलधकाि स्थानीय तहिा प्रदान गनुत, तीन तहको सिकाि

तथा अन्य सङ्घ संस्थाहरुबाट लिक्षािा िगानी गन तसलकने वाताविण हुनु, सुचना तथा सञ्चाि

प्रलवलधको प्रयोगिा लवस्ताि हुनु, स्थानीय पाठ्यिि वाताविण संिक्षण, हरित लवद्यािय लनिाणत,

जिवायु परिवततनसम्बन्धी लवषयवस्तु सिावेि गिी लनिाणत ि कायान्तवयनको अवसि हुनु, स्थानीयतहिा

भएको िैथाने ज्ञान, लसप ि प्रलवलधिाई आन्तरिकीकिण गनुत ,वैकलल्पक लसकाइ सहजीकिण गिी

लवद्याथीको लसक्न पाउने अलधकािको सुलनलितता हुनुाई लिक्षा क्षेत्रको अवसिको रूपिा लिन सलकन्छ।

१.३.४ लिक्षा योजनिो सिटने पक्षहरू

क्र.सं.	शिक्षा योजनिो सिटेका पक्ष	कैशफयत
१	पहुँच	
२	गुणुस्ति	
३	व्यवस्थापन	
४	क्षिता लवकास	
५	िलूयाङ् कन	
६	सािसन	

परिच्छेद दुई: दिदृलि, उद्देश्य, िणलनलत, उपिलधध ि िक्ष्य

२.१ परिचय

यस परिच्छेदिा योजनाको दिदृलि ,उद्देश्ेयहरू ,ध्येय , िुय् िणनीलत तथा नलतजाहरू ि योजनिो अविम्बन गिको परिवतनतको लसद्धान्त प्रस्तुत गरिएको छ । दिदृलि , ध्येय , उद्देश्ेयहरू िि ितः नेपिाको संलवधानि गिको िा गदतिनत, नेपिा सििकिो लनधितण गिको लवकासको दीघकतिीन सोचको अनुकुिता ि लदगो लवकास ि क्ष्य तथा सोह्ौँ ँ योजनाका प्राथलिकतासँगको सिाञ्जस्यिा आधारित छन । परिच्छेद २ िा उल्िेख गरिएको स्थानीय िैलक्षक परिविको सिीक्षा तथा उठान गरिएका िुय् चुनौती तथा अवसिहरू नेपिाको लवद्यिाय लिक्षाको आगििी ५वर्षकतो िागलतचत्र पलहचानका िलग आधिा

तयिा गिका छन । यसिा िि रूपिा अलनवाय ततथा लन:िुलुक आधिाभूत लिक्षा, लन:िुलुक िाध्यलिक

लिक्षा ि सवसुतिुभ साक्षिता, लनिन्ति लिक्षा तथा जीवनपयन्तत लसकाइ जस्ता कुिाहरू यसिा सिलटएको

छ।

२.२. दिदृलि

२.२ ध्येय

रुपरेकोपशिचान गुणस्तरीय शिक्षा सशितको संिृशिृको अशभयान

गुणुस्ति सलहतको सान्दलभतक लिक्षा प्राप्त गने नागरिकको हक सुलुनलित गन तसुवुयवलस्थत, सक्षि, उत्तिदायी ि प्रलतस्पधी लवद्यिाय लिक्षा पद्धलतको लवकास गने ।

२.३ उद्देश्ेय

यस पालिकाको िैलक्षक उद्देश्ेयहरू तपलसि बिोलजि िहेका छन ।

१. सबै बिाबालिकािाई गुणुस्तियुकुत लवद्यिाय लिक्षिा सिितिुक पहुँचँ ि सहभालगता सुलनलित

गनुत,

२. आधिाभतू तथा िाध्यलिक तहको लिक्षिा गुणुस्ति सुधिा गनु,त

३. अनौपचारिक लिक्षा ि आजीवन लसकाइका अवसि सुलुनलित गनुत,

४. सुिलक्षत भौलतक पवूाधिता लनिाणत गिी आपतकिीन अवस्थिाा पलन लवद्याथीको लसकने पाउने अवसि लनिाणत गनु त।

२.४ िणनीलतहरू

१. सबै बिबालिकिाइ तपहुँचयोग्य ि लक्षक सुलुवधा तथा सिान अवसि प्रदान गन तऔलचत्यपणू त रूपिा लवद्यिायको लवतिण सुलुनलित गन तलवद्यिाय नक्साङ् कन गने।

२. आवश्यकतिाा आधारित प्रिालम्भक बिा लिक्षा तथा लवकास कायितिका लवलभन्न नििुनाहरू जस्तैः घिपरिविाा आधारित), ससाना सिहिू वा कायस्तिथिा आधारित, घुमुती केन्र (सित लवकास गने लविेष गिी कलठन भौगोलिक रूपिा दुगिुत के्षेत्र, सङ्कटापन्न तथा सिान्तकृत सिुदायका बिबालिका ि अपाङ् गता भएका बिबालिकिाई सिेटने।

३. प्रिालम्भक बिा लिक्षा तथा लवकास कायितिा बिबालिकाहरू भनात भएको सुलुनलित गनत, केन्द्रिा लहंसंा दुवुयवतहिाबाट सुलक्षत ,िन् पयाप्तत प्रबन्ध गने लिवपद तथा आपतकिीन अवस्थिाा सित वैकलल्पक लसकाइ व्यवस्था गिी पवू तप्राथलिक लिक्षािाई लनिन्तिता लदने।

४. लवद्यिायबालहि ि हेको सबै बिबालिकिाई आधािभतू लिक्षाको पहुँचँिा ल्याउन स्थानीय तहि योजनाको लनिाणत तथा कायान्तवयन गिेको सुलुनलित गने।

५. सबैका िा लग लनःिुलुक लवद्यिाय लिक्षा सुलनलित गन तखास गिी लवपन्न, सुलुवधालवहीन, लवलभन्न कलठन परिलस्थलति ि हेको, सिान्तकृत तथा अपाङ् गता भएका बिबालिकाहरूिाइ त

६. लवद्यिायिा भना तहुन, लनिन्तिता लदन ि लसकाइिा सहभागी हुन सहयोग हुने गिी छात्रवृलृत्त प्रणिाीको प्रभावकिाी कायान्तवयनिा सुधाि ल्याउने।

७. बिबालिकिा िहेको लवलभन्न प्रकािका अपाङ् गताको पलहचान गिी आवश्यकतानुसिा आवासीय वा गैआवासीय सुलुवधासलहतको सिाेवी वा लविेष लसकाइको प्रबन्ध गने।

८. िलरिय योग्यता प्रारूपअनुसिा अिीलतक, अनौपचारिक तथा औपचारिक लिक्षालबच सिकक्षताका िलग कानुनी प्रबन्ध गिी िापदण्ड लवकास गने।

९. स्थानीय आवश्यकता, िग ि स्रोतका आधिाा स्थानीय सिुदायसँगको सहकायिता सिुदालयक लसकाइ केन्द्रहरूको आवश्यकतानुसिा सियोजन, पुनसं िचना तथा पुनुलवतिण गिी सिुदालयक लसकाइ केन्द्रिाइ तसुदुढ गने।

१०. लिक्षक लनदेलिका, स्रोत सािग्री, लसकाइ सािग्री , स्वाध्ययन सािग्री , सन्दभ तसािग्रीको लवकास परििाजनत तथा सियोजन गने ,एवि लतनीहरूिाई लवद्युतीय अनिाइन पोर्टलितार्तत प्रसुतकािय ि बुकु कनित स्थापना गने। प्रलवलधको प्रयोगको अवसि बढाउन ज्ञान तथा लसपको सिभ बनाउने। लवस्तिा गिी खोजिूलक लिक्षण लसकाइका िलग अनुकूि वाताविण सुलनलित गने। प्रत्येक सिुदालयक लवद्यिायिा सचूना तथा प्रलवलध प्रयोगिा तथा लसकाइ सािग्रीसलहतको

११. स्थानीय पाठ्यिको लवकास तथा कायातन्वयनका िलग आवश्यक संिचनाको लवकास गदै स्थानीय सिंस्ता अनुगिन तथा पृष्ठपोषण लियाकिपाई िप्रवाहीकिण गने।

१२. स्थानीय लिक्षक पेसागत सहयोग प्रणािीर्तत लिक्षकहरूलाई लनिन्ति पेसागत सहयोग उपिधध गिाउने। यसका िा लग स्थानीय तहिा लवषयगत लिक्षक सञ्जाि तथा आवश्यकताअनुसाि अनुभवी लिक्षकबाट सहयोग तथा िागदतिनत गने पद्धलतको लवकास गने।लिक्षकको उपलस्थलत, लनयलितता तथा कायसतम्पादनिा सुधाि गिी नलतजाप्रलत जबादेही हुने पद्धलतको लवकासका िालग लिक्षक तथा प्रधानाध्यापकको वृलत्त लवकासिाई लवद्याथीको लसकाइ सुधािसँग जोडने। लवद्यािायिा लसकाइका िालग आवश्यक भौलतक

१३. तथा िैलक्षक पवूाधतिाहरू पिूा गिी लवद्यािायिाई बिौत्री, अपाङ्गिैत्री, िैङ्लगकिैत्री, वातावििणिैत्री बनाई प्रकोपबाट उत्थािनिी बनाउने।

१४. अपाङ्गताका प्रकाि तथा स्वरूप पलहचान गिी उपयुक्त िैलक्षक लवलधर्तत अपाङ्गता भएका बािबालिकाहरूका िालग लवद्यािय लिक्षाको प्रबन्ध गने।

१५. लवद्यािायहरूिे आ-आफ्ना लवद्यािायको सङ्कटापन्नताको िलूयाङ्कनका आधाििा पवूानुिान तथा प्रलतकायकतो बृहत योजना तयाि गन तहिेक स्थानीय सिकाि िा लवद्यािायको क्षिता लवकास गने।

१६. िहािािीगायत आपतकािीन तथा सङ्कटापन्न अवस्थािा पलन लवद्यािायहरू बािबालिकाहरूको लिक्षा पाउने अलधकाि प्रत्याभूत भएको सुलुनलित गन तसलक्षि हुने।

१७. पवूाधति लवकासका िालग सञ्चालित लवद्यािायको तह, लवद्याथी सङ्ख्याको प्रक्षेपण, स्थानीय भगूोि िा हावापानीका आधाििा िापदण्ड लवकास गने।

१८. प्रत्येक लवद्यािायिा पटक पटक नगिी एकै पटक पवूातधाि लवकासका सबै काय तगने गिी पणूत लवद्यािय लनिाणतको अवधािणा कायान्तवयन गने।

१९. लवद्यािायिा िैलक्षक नेतृत्विाइ तनलतजाप्रलत उत्तिदायी बनाउन प्रधानाध्यापक छनोट गने ,

२०. िलूयाङ्कन िा प्रलतवेदन कायिताई लछटो, छरितो, व्यवलस्थत ि प्रभावकािी बनाउन प्रलवलधिा सञ्जािको प्रयोग गन तएकीकृत िैलक्षक अनुगिन तथा िलूयाङ्कनको लवकास गने ि कायान्तवयनका िालग आवश्यक पने िागदतितनको लनिाणत गने।

२.४ अपेलक्षत ििुय् उपिलधध

योजनाको अन्त्यसम्ििा लनम्नानुसािको उपिलधध प्राप्त हुने अपेक्षा गरिएको छ।

१. सबै बिाबालिकाहरूिाई गुणुस्तिीय प्रािम्भक बिालवकास तथा लिक्षाको अवसि सुलुनलश् चत हुनेछन । परिणािस्वरूप प्रािम्भक बिालवकास ि लिक्षाको अनुभुव लिइ तकक्षा १ िा भना तहुनेको प्रलतित १०० पुगेुको हुनेछ ।

२. सबै लवद्यािायिा न्यनूति लिक्षक दिबन्दीको व्यवस्था हुनेछ । िाध्यलिक तहिा भनातदि वृलृद्ध

३. हुने ि भना तभएका लवद्याथिीध्ये उक्त तहको लिक्षाको चि पूिा गने दिदा उल्ियय् रूपिा सुधिा भएको हुने। िा ध्यलिक तहिा प्रालवलधक लिक्षाको आवश्यकता, औलचत्य ि

४. सम्भाव्यताको अध्ययन गिी प्रालवलधक लसप हालसि गन तचाहने लविेर्ष रूपिा लिक्षत लवद्याथीहरूका िालग गुणुस्तिीय,

सान्दलभकत, श्रि बजािअनुकुि ि आवश्यकतािा आधारित प्रालवलधक लिक्षा प्रदान गन तसक्ने

प्रिी लिक्षा सुदृढ भएको हुनेछ।

५. सबै युवा तथा प्रौढहरूकाकायातिूक साक्षिता हालसि गिेका हुनेछन । अनौपचारिक लिक्षा तथा

६. जीवनपयतन्त लसकाइको अवसिा वृलृद्ध हुनेछ सबै लवद्याियहरू व्यवहािकि/गिी

७. संज्ञानात्िक लसप सिालजक तथा नागरिक , लसकाइ प्रदान गन तसक्षि भएको तथा सचूना तथा सञ्चाि

प्रलवलधिलहत सान्दलभकत

८. सबै लवद्यािायिा पयाप्तत सङ्ख्िा योग्य, तालिि प्राप्त, सक्षि, उत्सालहत तथा पेसाप्रलत प्रलतबद्ध तथा कायसतम्पादनप्रलत लजम्ििेवाि लिक्षकको व्यवस्था भएको हुनेछ। िै ङ्लगकता

९. ,जातीय ,अपाङ्गता ,आलथकत अवस्था-सिालजक ,प्रादेलिक, क्षेत्रीय भालर्षक , कक्षा सहभालगता तथा लसकाइ उपिलधधजस्ता ,पृष्ठभलूि आलदका आिधिा लवद्याथी भनात िैलक्षक सचूकिा हुने लवद्यािन असिानताहरू घटेको हुनेछ।

१०. सबै लवद्याियहरूिा बिैत्री भौलतक पवूाधतिाहरुको लवकास भएको हुनेछ ।

११. लवद्याथीको लसकाइप्रलत प्रत्येक लवद्याियिाई उत्तिदायी बनाउने प्रणिाीको व्यवस्था भएको हुनेछ।

१२. नलतजािूक अनुगिन तथा िलूयाङ्कन प्रणिाीको स्थापना िार्तत योजनाको कायान्तवयनिा प्रभावकारिता तथा सक्षिता सुलुनलित भएको हुनेछ ।

२.५ िुयय् काय तसम्पादन सचूक तथा परििाणात्िक िक्ष्य

यस योजनाका िुयय् काय तसम्पादन सचूक तथा परििाणात्िक िक्ष्य लनम्न बिोलजि लनधाितण गरिएको

छ।

तालिका २.१

िुय् कायय सम्पादन सूचक तथा िक्ष्य

लस.न.	सचूक	एकाइ	आधािा वर्ष तिक्ष्य २०८०/८१	२०८५/८६	कैलर्यत
१.	**प्रारशम्भक बािशिकास र शिक्षा**				
१.१	कुि भनादित	प्रलतित	७९.७	८३	
१.२	चाि वर्षकता बािबालिकाहरूको भनात अनपुात		९९	१००	
१.३	न्यनूति योग्यता पुगेुका लिक्षक	प्रलतित	९५	९९	
१.४	आधािभतू तािलि प्राप्त लिक्षक	प्रलतित	८०	९०	
१.५	कक्षा १ का नवप्रविी िध्ये प्रा.बा.लव.को अनभुव प्राप्त बािबालिका	प्रलतित	८०.४	८५	
१.६	संय्ा आधािभतू िापदण्ड पिू ा गिेका केन्र		२८	२८	
१.७	संय्ा केन्र सञ्च ािन		२८	२८	
१.८	बािबालिकाहरूका िालग लसकाइ सामग्री उपिब्ध केन्र	संय्ा	५	५	
१.९	लदवा खाजा प्राप्त बािबालिका	संय्ा	१२००	१३००	
१.१०	अलभभावक ि व्यवस्थापन सलिलतिाइ अलभिखुीकिण केन्र	तसंय्ा	२००	६००	
१.११	प्रािलम्भक बािलिक्षाा पवूाधिता, लसकाइ क्षेत्र तथा खेि सामग्रीहरूको पवूाधिता लनिाणत	िलैक्षक सङ्य्ा	२०	३०	
२	**आधारभूत शिक्षा**				
२.१	कक्षा १ िा कुि प्रविदि	प्रलतित	१०८.५	११०	
२.२	कक्षा िा खदु प्रविदि	प्रलतित	९५.७	९६	
२.३	कुि भनादित (१-५)	प्रलतित	११३.२	११५	
२.४	खदु भनादित (१-५)	प्रलतित	९६.७	९८	
२.५	कुि भनादित (१-८)	प्रलतित	१०६.५	१०९	
२.६	खदु भनादित (१-८)	प्रलतित	९५.२	९७	

२.७	कक्षा १-८ को खुदु भनादर्िता िैलङ् गक अनुपात सिता		९७	९८	
२.८	कक्षा १ िा दोहोर् याउने दि	प्रलतित	२.२	१ १	
२.९	कक्षा १ िा छाडने दि	प्रलतित	२.५	९०	
२.१०	कक्षा ८ सम्ि लटकाउदि	प्रलतित	८७.१	६३	
२.११	आधािभतू लिक्षाको तह पिूा गने दि	प्रलतित	५५	८०	
२.१२	१ िलहना भन्दा बढी सलञ् चत लवदा ि संय्ा सुतुकिी लिक्षकको सट टा लिक्षक		५०		
३	**िाध्यशिक शिक्षा**				
३.१	कक्षा ९-१० को कुि भनातदि	प्रलतित	८८.६	९०	
३.२	कक्षा ९-१० को खुदु भनादति	प्रलतित	८०.८	८५	
३.३	कक्षा ९-१२ को कुि भनातदि	प्रलतित	६४.२	६९	
३.४	कक्षा ९-१२ को खुदु भनादति	प्रलतित	४९.६	५१	
३.५	कक्षा ११-१२ को खुदु भनादति	प्रलतित	२०.६	२५	
३.६	कक्षा ९-१२ को खुदु भनादर्िता अनुपात िैलङ् गक सिता		८०	८५	
३.७	गाउँपालिका िर्तत न्यनूति दिबन्दी सङ्य्ा सुलुनलश् चत गनकर्ता िालग थप लिक्षक व्यवस्थापन		४	४	
३.८	छात्रवृलृत्त प्राप्त गने लवद्याथी	संय्ा	१२	३०	
३.९	पाठ यपुसुतक प्राप्त गने लवद्याथी	संय्ा	१५००	१८००	
३.१०	प्रालवलधक धािका लवद्यािय	संय्ा	२ १	२ १	
३.११	िनुिा लवद्यािय	संय्ा			
४	**शिद्यािय व्यिस्थापन र शनयिन**				
४.१	प्रथम पाठ्यल दन भएको सङ् ्ूय्ा सुलुनलश् चत भएका लवद्यािय		२८	२८	
५	**अनैपचाररक शिक्षा तथा शनरन्तर शसकाइ**				
५.१	लडलजटि तथा लवत्तीय साक्षिता कक्षा सञ् चािन		१३	२०	
५.२	सिुदालयक पुसुतकािय एवि लसकाइ केन्र सञ्च िान तथा सहयोग		२	२	
६	**पाठ यक्रि र िूल्याङ् कन**				

६.१	िलरिय पाठ र्यि तथा प्रारूप २०७६ प्रलतित अनुसुिा लवकास भएका पाठ र्यि तथा पाठ यसािग्रीको अलभिुखीकिण तथा कायातन्वयन स्थानीय पाठ र्यि लवकास		८०	९०	
६.२	लसकाइ उपिलधध परिक्षण	सङ् ्य्ा	५	८	
६.३	स्थानीय पाठ यपुसुतक लवकास	सङ् ्य्ा	३	४	
६.४	**शिक्षक शिकास र व्यिस्थापन**	सङ् ्य्ा	५	८	
७	िलहि लिक्षक प्रलतित (आधािभतू प्रलतित				
७.१	तह)		७०	८०	
	िलहि लिक्षक प्रलतित (िाध्यलिक प्रलतित				
७.२	तह)		३८	५५	
	लिक्षक क्षिता लवकास ताललि				
७.३	व्यवस्थापन ताललि	संय्ा	७०	९०	
७.४		प्रलतित	३०	५५	
७.५	लिक्षक सहयोग सिहू गठन ि सिहू परिचािन		२०	३०	
७.६	लिक्षक सहयोग ि पृष्ठपोषर्ण पद्धलतको पटक लवकास		१५	२५	
८	**सूचना तथा सञ् चार प्रशिशध**				
८.१	पवूाधाति लवकास	लवद्यािय	३	५	
८.२	इन्टिनेट कनेलक्टलभटी	लवद्यािय	२८	२८	
८.३	सचूना प्रलवलध ल्याब	लवद्यािय	१२	१२	
८.४	सचूना प्रलवलध सम्बलन्धत क्षिता प्रलतित लवकास		५०	८०	
९	**िासकीय प्रिन्ध तथा व्यिस्थापन**				
९.१	प्रधानाध्यापकसँग कायसतम्पादन र्किा	लवद्यािय	२८	२८	
९.२	सलिलतहरूको क्षिता लवकास		१५	३०	
९.३	प्रलतिेदन प्रणिीको सुदृढीकिण		१२	२०	
९.४	लिक्षा सलिलत बैठक		१२	२०	
९.५	लिक्षा सम्बन्धी कानुन तथा िापदण्ड लवकास	सङ् ्य्ा	२	४	
९.६	लवद्यािय सुधाि योजना लनिाणत	सङ् ्य्ा	२८	२८	
९.७	सािालजक पिीक्षण	सङ् ्य्ा	२८	२८	

९.८	EMIS व्यवस्थापन ि प्रकिान	सङ् ्य् ा	२८	२८	
९.९	लवद्यिाय कायसतम्पादन पीिक्षण	प्रलतित	१०	२०	
१०	**शिक्षा क्षेत्रको बजेट प्रशतित**				
१०.१	पालिकाको कुि बजेटिा लिक्षा क्षेत्रको प्रलतित	प्रलतित	५	१३	
१०.२	पालिकातर्तको बजेटिा लिक्षा क्षेत्रको प्रलतित (ससत तबाहेक)	प्रलतित	१०	१५	

परिच्छेद तीन: लिक्षाका िूय् उपक्षेत्र

३.१ पृषूठभुलि

यस परिच्छेदि लवद्याय लिक्षाका लवलभन्न उपके्षेत्रहरूको लस्थलत प्रस्तुत गरिएको छ। यसिा सम्बलन्धत उपके्षेत्रबाट उपिधध हुने नलतजाका िा लग तय गरिएको योजनाका उद्देश्य तथा िणनीलतहरू लनम्नानुसिा िहेका छन।

३.२ प्रिालम्भक बिालवकास लिक्षा

३.२.१ परिचय प्रिालम्भक बिा लिक्षा तथा लवकास ४ वर्ष त (६० िलहना-४८)का बिाबालिकाको िािीरिक,

कांक्षानात्िक लवकासका साथै ,संवेगात्िक ,सिालजक लवकासका िालग

आवश्यक आधािभत् लसकाइ लसपहरू लवकासको तयािीको अवलध हो। नेिपिा प्रिालम्भक बिा लिक्षा

तथा लवकास उपक्षेत्रअन्तगत लवलभन्न ढाँचा तथा अवलधिा कायिित सञ्चिान भइितहेका छन।

३.२.२ वतिान अवस्था यस पालिका अन्तगत जम्िा २८ प्रिालम्भक बिालवकास केन्रहरु सञ्चािनिा

िहेका छन। उक्त
केन्रहरिध्ये सिुदालयक लवद्यायिा आधारित २८ ि ० सिुदायिा आधारित कक्षा िहेका छन।
िैलक्षक तय्ाङ्क २०८१ अनुसिा प्रिालम्भक बिालवकास केन्रिा लवद्याथी भना तदि ८० प्रलतित पुगेको
छ।

पहुँच तथा सहभालगतािा प्रिालम्भक बिा लिक्षा तथा लवकासिा प्रिंसनीय प्रगलत भएको भए तापलन

उल्िेय् सङ्य्िा लवपन्न सिुदायका बिाबालिका अझै िैलक्षक प्रणािीबालहि नै छन। प्रिालम्भक

बिालवकास तथा लिक्षाको अवस्थिाई तलका तालिकािा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. ३.१

प्रारशम्भक बिा शिकाससम्बन्धी शिरण २०८१

लस.नं.	लवविण	सिुदालयक	कैलर्यत
१	बिालवकास केन्र सङ्य्ा	२८	
२	लवद्याथी सङ्य्ा	२९८	
३	केन्र ि लवद्याथी अनुपात	१०।६४	
४	कुि भनादति	१०६	

लस.नं.	लवविण	सिाुदालयक	कैलर्यत
५	खुदु भनादति	९७	
६	सिकिाी अनुदानको प्रिाम्भीक बिालवकास केन्र नभएका ० लवद्यिाय सङ् ्य्ा		
७	न्यनूति पवूाधतिा पिूा भएका बिालवकास केन्र सङ् ्य्ा	१५	
८	ताालि प्राप्त सहजकता तसङ् ्य्ा	९	

िालथको तालिका अनुसिाु लवद्यिाय संय्ाको आाधिाा बिालवकास केन्र सञ्चिाानिा िहेको भएतापलन लवद्याथी संय्ा न्युनु िहेको देलेखन्छ । सबै बिालवकास केन्रिा न्युनुति पुवाुधतिा सित पुगुको छैन । अलधकांि सहजकतातहरुि ताालि प्राप्त गिेका छैनन ।

३.२.३ उद्देश्ेय यस योजनिो प्रिालम्भक बिालवकास तथा लिक्षा कार्याितिका लनम्नलिलखत उद्देश्ेयहरू लिएको छ :

1. गुणुस्तिीय प्रिालम्भक बिा लिक्षा तथा लवकासिा चिा वर्षतािउिका सबै बिाबालिकाहरूको पहुँचँ तथा सहभालगता भएको तथा तह पिूा गिेको सुलनलित गनुात
2. प्रिालम्भक बिा लिक्षा तथा लवकासिा सहभागी चिा वर्षकााा सबै बिाबालिकाहरूिा ििािीरिक, सिाालजक, संवेगात्िक, संज्ञानात्िक लवकास तथा लवद्यिायका िालग तयिाी सुलुनलित गनुत।
3. प्रिालम्भक बिालवकास तथा लिक्षाको अनुभुवसलहत सबै बिाबालिकाहरूिाई कक्षा १ िा भनात गिाउनु ु ।

३.२.४ िणनीलतहरू

योजनाका उद्देश्यहरू प्राप्त गन तलनम्नलिलखत िणनीलतहरू अबिम्बन गरिने छ :

१. प्रिालम्भक बिा लिक्षा तथा लवकास कायितिको नक्साङ् कन, पुनुलवतिण तथा आवश्यक भएिा नयाँ स्थानिा प्रिालम्भक बिा लवकास केन्र कक्षा/स्थापना गने।
२. प्रिालम्भक बिा लिक्षा तथा लवकास कायितािा बिाबालिकाहरू भनात भएको सुलुनलित गनत, केन्रिा लहंसंा दुवुयवतहिाबाट सिुलक्षत ,िान् पयाप्तत प्रबन्ध गने लिवपद तथा आपतकिाीन अवस्थिाा सित वैकलल्पक लसकाइ व्यवस्था गिी पवू तप्राथलिक लिक्षिााई लनिन्तिता लदने।
३. प्रिालम्भक बिा लिक्षा तथा लवकास सेवाका न्यनूति िापदण्डको कायातन्वयन अनुगिुन तथा , परिपिाना गिाउन स्थानीयास्तिा स्रोत तथा िागदतितन प्रदान गने।
४. लसकाइको िालग भौलतक तथा िैलक्षक वाताविणिाई िबैत्री ,बिाबालिकाको पोर्षण तथा स्वास्य्सम्बन्धी आवश्यकता पिूा गन तलवद्यिायिा लदवा खाजाको प्रबन्धका साथै

सम्बलन्धत सिकिी तथा गैसिकिी संस्थाहरूसँग सहकाय ति सिन्वय गिी सिुलक्षत पानी, सिस्ाइ तथा स्वच्छता जाँच पीक्षण तथा लस्ारिस ,सेवा प्रदान गने।

५. प्रािलम्भक बाि लिक्षा तथा लवकासका बािबालिकाहरूिा व्यलक्तगत सिस्ाइ तथा सािालजक लसप जस्ता सिहू लसकाइ अभ्यासको प्रवधनत गने।

६. बािबलिकाहरूको आवश्यकताअनुसाि भालर्षक लवकास तथा सञ्चािका ािलग ाि ध्यि भार्षाका रूपिा परिलचत भार्षाको प्रयोगिा सहजीकिण गन तिातृभार्षा ि वा/स्थानीय भार्षािा स्रोतसािग्रीहरूको लवकास गने।

३.२.५ उपिलधध, नलतजा, प्रिुख लियाकिाप ि ि्क्ष्य

(क) उपिशधध

१. सबै बािबालिकाहरूिाई गुणस्तिीय प्रािलम्भक बािलवकास तथा लिक्षाको अवसि सुलुनलश् चत भएको हुने।

२. पाँच वर्ष तपुगुदा सबै बािबालिकाहरू गुणस्तिीय प्रािलम्भक बाि लिक्षा तथा लवकास सेवा पूिा गिी कक्षा १ का िालग तत्पि भएको हुने।

(ख) प्रिुख नशतजा तथा परििाणात्िक ि्क्ष्य

ि.सं.	सचूक (उदाहिण)	आधाि वर्षत (२०८०/८१)	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५	२०८५/८६
१	प्रािलम्भक बािलवकास ाि किि भना त सङ्ख्या	२९८	३००	३२०	३५०	३८०	४००
२	न्यनूति िापदण्ड पिूा गिेका बािलवकास केन्द्रको सङ्ख्या	१५	१७	२०	२४	२६	२८

(ग) प्रिुख शक्रयाकिाप र परििाणात्िक ि्क्ष्य

ि. सं	प्रिखु लियाकिाप (उदाहिण)	एकाइ	भौलतक िक्ष्य (पाँच वर्ष)त						भौलतक िक्ष्य (५ वर्ष)त
			२०८२	२०८३	२०८४	५	२०८६ ६	जम्ि ा	
१	बिालवकास केन्रको नक्साङ्कन तथा पुनुलवतिण	केन्र	१	२	१	१८		२८	
२	बिालवकास केन्रको सबीकिण	केन्र	८	४	१२	३	१	२८	
३	लिक्षक/सहयोगी कायकतताकलो क्षिता लवकास	जना	१	११	४	८	८	३२	

३.३ आधिाभतू लिक्षा

३.३.१ परिचय

आधिाभतू लिक्षिो बिबालिकाको सवाङ्तगीण लवकासिा सहयोग गछत ि थप लसकाइ तथा िाध्यलिक लिक्षाका िालग तयािीको सुलुनलितता गदै ैलवद्याथीहरूको सवाङ्तगीण लवकासका साथै िािैुकुको सािालजक-आलथकत रूपान्तििा सहभागी हुन िालग सक्षि बनाउँछ। आधिाभतू लिक्षाका प्रािलम्भक वर्षहतरू (कक्षा १-३) िा बिबालिकाहरूआधिाभतू लसकाइ लसपहरू (गलणत, साक्षिता, व्यवहािािकिु लसप, अन्तिवैयलक्तक लसप) लसक्छन। यसिैउनीहरूाई भलवरयको लसकाइिा िद्दत गछत। प्रािलम्भक बिा लवकासको अनुभुवसलहत कक्षा १ िा भनातभएका बिबालिकाहरू भलवरयिा बढी लसक्ने सम्भावना देलेखएको छ, लवद्यािायको तयािीका िालग यो ििुय् सचूक हो।

नेपािको संलवधानि सबैका िालग अलनवाय ततथा लनि:िुलुक लिक्षाको प्रत्याभलूत गिेको छ। सबै बिबालिकाको गुणुस्तिीय लिक्षिा पहुँचँ सुलुनलित गनु तिाज्यको दालयत्व हो। अलनवायततथा लनि:िुलुक लिक्षा सम्बन्धी ऐन, २०७५ का अनुसिा बिबालिकाहरूाई लवद्यािाय पठाउन अलभभावकका साथै सिकािका तीनै ैतह लजम्िेवािा छन। यस खण्डिा आधिाभतू लिक्षाको सन्दभत, चुनौती तथा अवसिहरूको पुनिाविोकन गरिएको छ। यसका आिधिाा उद्देश्ेय, िणनीलत, िलक्षत प्रलतिर् तथा ििुय् लियाकिापहरूको रूपिेखा प्रस्तुतु गरिएको छ।

३ २ वतितान अवस्था.३.

यस पालिकाको आधिाभतू तहिा ९५.२ प्रलतित खुदु भनादति िहेको छ । यो दि िालरिय दिसँग सिान िहेको छ । आलथकत तथा सािािन्तकृत सिुदायका दलित, जनजालत तथा भौगोलिक रूपिा दुगिुत तथा सङ्कटापन्न अवस्थिाा िहेका बिबालिकाहरूको गुणुस्तिीय आधिाभूत लिक्षिा पहुँचँ कि छ।

आधिाभतू तहका लवद्यािाय जाने उििे २ प्रलतित बिबालिका अझै ैलवद्यािायबालहै छन।आधिाभूत तहिा कक्षा दोहोयाउतने ेदि १.५% ि छाडनेदि ३% िहेको छ। लविर्ष गिी कक्षा १ िा ि अरू कक्षिाा
यो दि बढदो छ।

आधिाभतू लिक्षिाा भना तभई अपेलक्षत लसकाइ उपिलधध हालसि हालसि गिाउनु ुसबैभन्दा ठिाे चुनौतीको रूपिा िहेको छ भने ेप्रािलम्भक कक्षाहरूिा पढाइ ि गलणतको लसकाइ उपिलधध न्यनू छ।

एउटा वाक्य पलन पढन नसक्ने ेवा आधिाभतू गलणतीय सिस्या सिाधान गन तनसक्ने लवद्याथीको संय्ा

अलधक िहेको छ। िैलक्षक गुणुस्ति पिीक्षण केन्द्रिे ेसञ्चािन गिेको लवद्याथीहरूको उपिलधध

पीक्षणअनुसिुा तल्ो कक्षाका लवद्याथीको लसकाइ उपिलधध लवद्यािय क्ेषेत्र लवकास योजनाकािदेलेख नै बृलृद्ध हुन सकेको छैन।

लिक्षक, प्रअ, लवव्यस पदालधकािीहरू लवद्याथीको लसकाइप्रलत उत्तिदायी हुने तथा आधािभूत लवद्याियहरूिा अनुकूि लसकाइ वाताविण बनाउन सुलुनलित गने प्रणािीको लवकास हुनु ुआवश्यक छ। लवद्याियहरुिा न्युनुति लिक्षक व्यवस्थापन हुन सकेको छैन । आधािभतू तह कक्षा ६-८ िा न्युनुति लवषयगत लिक्षकको व्यवस्था हुनु ुसकेको छैन ।

जनसाङ्ल्यक परिवतनत, बसाइँसँिाइ, बस्तीको स्वरूपिा आएको परिवतनतका कािण आधािभतू

तहका

िलक्षक

धिै लवद्याियहरूको नक्िाङ्कन गिी सिायोजन गन तआवश्यक छ। लवद्याियका भौलतक तथा (बिा/ िैङ्लगक/अपाङ्गतिैत्री) अवस्था पहुँचँयोग्य तथा सिार्वेी बनाउन थप प्रयास आवश्यक छ। यसैगिी पोर्षण, स्वास्य्, पानी, सिस ्राइ आलद जस्ता बािबालिकाहरूको लवकास, कल्याण तथा लसकाइिा प्रभाव पाने ेसेवाहरूिाई लवस्तिा तथा एकीकिण गनु तआवश्यक छ।

सम्बलन्धत प्रिखु िैलक्षक सचकहरु तिको तालिकािा प्रस्तुत गरिएको छ।

यस पालिकािा जम्िा सञ्चालित ३० लवद्याियिध्ये सािुदालयक लवद्यािय संय् ा २९ िहेको छ। आधािभतू तह सञ्चािान हुनेलवद्यािय संय् ा २९ िहेको छ। पालिकाको आधािभतू लिक्षासंग

तालिका नं ३.२

आधारभूत शिक्षासम्बन्धी सूचकिरु २०८१

लस.नं.	लवविण	संय् ा/दि	कैलर्यत
४	कुि भनादति (१-५)	११३।२	
५	खुदु भनादति(१-५)	८६	
६	कुि भनादति (१-८)	१०६।५	
७	खुदु भनादति (१-८)	९५।२	
८	कक्षा ५ पूिा गने दि	७०	
९	कक्षा ५ को लटकाउदि	९२	
१०	कक्षा ८ पूिा गने दि	५८	
११	कक्षा ८ को लटकाउदि	८७।१	
१२	लवद्यािय बालहि िहेको आधािभतू तह उिेि **सिू**को ७ जनसङ् ्य् ा		

१३	कक्षा दोहोर्य ाउने ेदि (१-८)	५ १	
१४	कक्षा छाडने दि (१-८)	२५	
१३	३० लदनको तालिि प्राप्त लिक्षक सङ् ्य् ा		

स्रोत:EMIS 2081

३.३.३ उद्देश्ेय

१. सबैको िालग सिलिताूक पहुुँचँ ि सहभालगता सुलनलश् चत गनतअलनवाय ततथा लन:िुलुक आधिाभत लिक्षाको प्रभावकिाी कायातन्वयन गनुात

२. लवद्यािायिा भना तभएका सबै बिाबालिकाहरूाई न्यनूति लसकाइ उपिलधध सलहत आधिाभतू तहको लिक्षाको पणूत चि पिूा गन तसिथ ततुलुयाउनुा ु

३. प्रािलम्भक कक्षाहरूका बिाबालिकाहरूको आधिाभतू साक्षिता तथा गलणतीय लसपको सुलुनलश् चतता गनुात

४. आधिाभतू तहिा अध्ययनित सबै बिाबालिकाहरूको लसकाइ उपिलधध सुधिाि गनुात

५. लवद्यािाय लिक्षाको िासकीय तथा व्यवस्थापकीय प्रबन्धिा सुधिाि गनु ति लवद्यािाय पद्धलतिाइ त सािविी, उत्थाििनी ि जवाफदेही बनाउनुा ु

३.३.४ िणनीलतहरू

१. सबै बिाबालिकिााइ तपहुुँचयोग्य िैलक्षक सुलुवधा तथा सिान अवसि प्रदान गन तऔलचत्यपणू त रूपिा लवद्यािायको लवतिण सुलुनलित गन तलवद्यािाय नक्साङ् कन गने।

२. सबैका िालग लनिःिुलुक लवद्यािाय लिक्षा सुलनलित गन तखास गिी लवपन्न, सुलुवधालवहीन, लवलभन्न कलठन परिलस्थलतिा िहेका, सीिान्तकृत तथा अपाङ् गता भएका बिाबालिकाहरूिाइ त लवद्यािायिा भना तहुन, लनिन्तिता लदन ि लसकाइिा सहभागी हुन सहयोग हुने गिी छात्रवृलृत्त प्रणिाीको प्रभावकिाी कायान्तवयनिा सुधिाि ल्याउने।

३. स्थानीय स्वास्थ्यसम्बन्धी ि अन्य सिकािी तथा गैसिकािी संस्थाहरूसँग सहकायत तथा सिन्यव गिी आधिाभतू तहका बिाबालिकाको पोर्षणको अवस्था तथा स्वास्थ्यिा सहयोग पुगुने गिी लवद्यािायिा लदवा खाजाको प्रबन्ध गने।

४. आधिाभतू तहका बिाबालिकिााई सुिलक्षत पानी, सिसफाइ तथा स्वच्छता, आधिाभतू स्वास्थ्य ि पोर्षण सेवा तथा लिक्षा प्रदान गने।

५.सबै लवद्यािय बृह्त लवद्याय सिुक्षा िापदण्ड पूिा गन तलवद्याय सिुक्षाको अवधािणााई प्रवधनत गने।

६.कक्षा १-३ को एकीकृत पाठयिअनुसिा साक्षिता तथा गलणतीय लसपको आधािभत सक्षितिाा सुधिा गने।

७.लसकाइ लियाकािपा बिाबालिकाहरूको सहभालगताका िालग भौलतक तथा िैलक्षक

वाताविण सुधिा गिी लवद्यायिाइ तभय, लवभेद, दुवुयवतािहिुकुत, सिाविी िबिैत्री तथा सिुलक्षत बनाउने।

८. तलवद्यायतलिइसिुक्षित सािविी ि सििितिूक बनाउन स्थानीय परिविअनुकुि लसकाइ लियाकािप सञ् चािन, भालर्षक लवलवधताअनुकुिको िा ध्यि भार्षाको उपयोग तथा सिाालजक सांस्कृलतक लवलवधताको सम्िान हुने गिी लसकाइ सािग्री, लवलध तथा प्रलिया प्रयोग गने।

९. लवद्याथीको लसकाइ उपिलधध पिीक्षण गिी सोका आििधिा लसकाइ सहजीकिणको प्रलिया तथा जवािदेहीतिाा सुधिा गने।

१०. िापदण्डअनुसिा पयाप्तत सङ् ्य्िाा योग्य, उत्प्रेरित ि सक्षि लिक्षक व्यवस्था गने।

११. लिक्षकको अनुपुलस्थलत वा अन्य कुनै कािणि लवद्याथीको लसकाइि पने बाधा न्यनू गन त लिक्षक सहायक, स्वयि सेवी वा सट्टा लिक्षकबाट कक्षा सञ्चािन गने।

१२. एकीकृत पाठ ियिको कायान्तवयन गन ति लिक्षण लसकाइि सचूना तथा सञ्चिा प्रलवलधको प्रयोगिाइ तव्यवलस्थत लिक्षकको िैक्षलणक तथा लडजीटि लसपको लवकास गने।

१३. आपतकािीन तथा सङ् कटको परिलस्थलतिा लसकाइको लनिन्तिता सुलुनितता गने गिी लवद्यायहरूको क्षिता लवकास गने।

३.३.५ उपलधध, नलतजा, प्रिुखु लियाकािप ि िक्ष्य

(क) उपिशधध

१. पाँच देलेख बाह् वर्ष तिउि सिहूका सबै बिाबालिका लवद्यायिा भनात भइ तसबैि आधािभत लिक्षाको चि पूिा गिेका हुने।

२. लवद्याथीको सिग्र िैलक्षक उपिलधधिा उल्िेय् सुधिा भइ तआधािभत तहका सबै लवद्याथीहरूि न्यनूति लसकाइ उपिलधध हालसि गिेका हुने।

३. िैङ्लगक, सिाालजक-आलथकत अवस्था, अपाङ्गता, जालतगत, भालर्षक पृषूठभलि, प्रादेलिक, के्षेत्रीय वा अन्य कुनै पलन आधािा लवद्याथीको भना,त सहभालगता तथा लसकाइ उपिलधधा हुने सबै प्रकािा लवभेद न्यनूीकिण भएको हुने।

(ख) नशतजा तथा परररिणात्िक िक्ष्य

ि. सं.	सचूक (उदाहिण)	आधाि वर्षत (२०८१/८२)	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५	२०८५/८६
१	आधािभतू तह ७ (प्राथलिक कक्षा १-५) लवद्यािय बालहि िहेका बािबालिकाको सङ्य्ा		६	५	३	२	०
२	आधािभतू तह २५ (कक्षा १-५) िा तालिि प्राप्त लिक्षकको सङ्य्ा		३५	४२	५६	६५	७०
३	न्यनूति लसकाइ १० सबिीकिण िापदण्ड (Minimum Enabling Conditions) पिूा गिेका आधािभतू तहका लवद्याियको सङ्ख्या		१२	१५	१७	२१	२३

(ग) प्रिुख शक्रयाकिाप र पररिाणात्िक िक्ष्य

ि. सं	प्रिुखु लियाकिाप	एकाइ	भौलतक िक्ष्य (पाँच वर्ष)त						भौलतक िक्ष्य (५ वर्ष)त	कैलर्यत
			२०८१	२०८२	२०८३	२०८४ १	२०८५ १	जम्िा		
१	लवद्यािय नक्साङ्कन, पुनुलवतिण तथा सिायोजन	पटक	१	१	१			१	५	
२	िापदण्डअनुसािा लिक्षक व्यवस्थापन		१	१	१	१	१	१	५	

ाध्यशिक शिक्षा ३.४.१ परिचय

ाध्यलिकलिक्षिोव्यवहियुकुतजनिलत्तकोलवकास गने उदेधेश्य लिएको छ । यसि लवश्व र्बिजिाा प्रविगनतिनागरिकिाईउच्चलिक्षाहाँलि गिी सक्षि बनाउने आधिा प्रदान गदछत। नेपिाको संलबधार्निाध्यलिकलिक्षिाईलनिुलुकरुपिा प्राप्त गने अलधकिाको प्रत्याभलूत गदै ैगुणुस्तिीय लिक्षाकोसुलुनलितताागनत३वटैतहकासिर्किााई लजम्ििबिी प्रदान गिेको छ।

३.४.२ वतितान अवस्था

ाध्यलिक लिक्षिाा लवद्याथी भनाततथा प्रलतस्पधिाता उल्ििय् प्रगलत भएको भएतापलन ाध्यलिक तहको र्िडि (१३-१६ वर्ष)त का करिब २ प्रलतितको सङ्य्ाा अझै ै पहुँचँबालहि छ। लदगो जीवनयापनका ाा लग लिक्षाको सान्दलभकतता अलभवृलृद्ध गन तिाध्यलिक लिक्षिाा जीवनोपयोगी लसकाइिाई एकीकृत

गन तआवश्यकता देलेखएको छ। सोहीअनुसिुा लिक्षकिाई लिक्षण लसकाइि सचूना तथा सञ्चिा प्रलवलधको व्यापक तथा प्रभावकिीि रूपिा प्रयोग गिी नयाँ ँ ज्ञान, लसप तथा प्रलवलधयुकुत बनाउनुपुछत।

लवद्यिाय क्ेषेत्र लवकास योजनाको अवलधिा ाध्यलिक लवद्यिायहरूाई लिक्षण सहयोग

अनुदानअन्तगत उपिधध गिाइएको अङ्ग्रेजी, गलणत ि लवज्ञान लवर्षयका लिक्षक सङ्य्ाा अपर्याप्त छ।

लवद्यिाय लिक्षा क्ेषेत्र योजनाअन्तगत यी पदहरूाई स्थायी पदिा रूपान्तिण गनु तआवश्यक छ।

भौलतक

सुलुवधा, प्रयोर्गिाागायतका किाण पहुँचँाा सुधिुा आएको भएतापलन ठिो सङ्य्ााा लवद्यिायहरूा यी सुलुवधा पुयाुउतन बाँकी नै छ।

लवद्यिायबालहि ि हेका ाा ध्यलिक लवद्यिाय र्िडका बिबालिकाहरू लविर्षे गिी न्यनू सिाालजक-आलथकत, अपाङ्गता, दलित ि िु लुसर्ल्ि सिुदायका लर्किोिी , सिीान्तकृत/दुगिुत क्षेत्रका बिबालिकाको सहभालगता तथा उनीहरूाई लटकाइिने् कायत चुनुौतीपणूत छ।

लनिन्ति किजिो लवद्याथी लसकाइ उपिलधध ाध्यलिक तहिा प्रिुखु चुनुौतीको रूपिा िहेको छ।

आवश्यक लसकाइ तथा लसप ि लसकाइका ाा लग उपयुकुत भौलतक तथा ि ै लक्षक वातावििणलबना नै

लवद्याथीहरू ाध्यलिक लिक्षिाा स्थानान्तिण हुन्छन। ाध्यलिक लवद्यिायहरूा सक्षि तथा योग्य लवर्षय लिक्षककहरूको आवश्यक सङ्य्ााा व्यवस्था गन तसलकएको छैन।

यस पालिकाि जम्ि सञ्चालित ३० लवद्यायिध्ये सािुदयक लवद्याय संय्ा २९ ि हेको छ। िाध्यलिक तह सञ्चान हुने लवद्याय संय्ा १० वटा ि हेको छ। पालिकाको िाध्यलिक लिक्षासम्बन्धित प्रिखु िैलक्षक सचूकहरु तिको तालिकाि प्रस्तुतु गरिएको छ।िाध्यालिक लिक्षाको वतितान अवस्थििाई तिको तालिकाि प्रस्तुतु गरिएको छ।

तालिका नं. ३.४

लस.नं.	लववण	संय्ा/दि	कैलर्यत
१	कि भनादति (९-१०)	१०७	
२	खुद भनादति(९-१०)	८२	
३	कि भनादति (९-१२)	११६	
४	खुद भनादति(९-१२)	७३	
५	कक्षा १० पाि गने दि	७८	
६	कक्षा १० को लटकाउदि	५५	
७	लिक्षक लवद्याथी अनुपात (९-१२)	१:८	
८	लवद्यायबालहि िहेको िाध्यलिक तह िाि सिहूको जनसङ््य्ा	७	
९	कक्षा दोहोर्य ाउने ेदि (९-१०)	१	
१०	कक्षा छाडने दि (९-१२)	१	
११	ताििि प्राप्त िाध्यलिक लिक्षक प्रलतित	९०%	

स्रोत : EMIS 2081

३.४.३ उद्देश्य

१. िाध्यलिक लिक्षाको िाि सिहूका सबै बिबालिकाको सििलिूक पहुँचँ ि सहभालगता सुलनलश्चत गनुा्त

२. िाध्यलिक लिक्षाको गुणस्ति ि सान्दलभतकता अलभवृलद्ध गिी लवद्याथीको लसकाइ उपिलब्ध सुधि गनु्ात

३. लवद्याय लिक्षाको िासकीय तथा व्यवस्थापकीय प्रबन्धि सुधिा गनुत ि लवद्याय पद्धलतिाइ त लवलवधता अनुकि, उत्थािनी ि जवार्देही बनाउनुा

३.४.४ िणलनलतहरू

उपिोक्त उद्देश्यहरू हालसि गनकता लनलम्त लनम्न िणनीलतहरू अपनाइने छ :

१. लनधारतित ि ा पदण्डका आधिाा लवद्यािय नक्साङ् कन गिी लवद्याियको स्थापना, सिायोजन तथा पुनुलवतिण गिी ि ाध्यलिक लिक्षाको ि ाउ सिहूका सबै बािबालिकाको पहुँचँ पुरु् याउने।

२. सबैका ि ा लग लनःिुल्क ि ा ध्यलिक लिक्षाका साथै लवपन्न, सुलुवधा लवहीन ,

सङ्कटापन्न,

सिाीान्तकृत तथा अपाङ् गता भएका बािबालिकाहरूिाइ तलवद्यािाया भना तहुन, लनिन्तिता लदन ि

३. लसकाइिा सहभागी हुन सहयोग हुने गिी छात्रवृलत्त प्रिाणािीिाइ तसुदृढ बनाउने।

४. बािबालिकािाा ि हेको लवलभन्न प्रकािका अपाङ् गताको पलहचान गिी आवश्यकतानुसिा आवासीय वा गैिआवासीय सुलुवधासलहतको सिावाी वा लविेर्ष लसकाइको प्रबन्ध गने।

५. लिक्षण लसकाइिा सचूना प्रलवलधको प्रयोगिाइ तलवस्तिा गने।

६. ि ालरिय पाठ यिा प्रारूप अनुरूप लसकाइिाइ तदैलनक जीवनसँग सम्बलन्धत गिाउनका ि ालग व्यवहािािकि लसपहरूिाइ तलसकाइ लियाकिापिा एकीकृत गन तप्रयोगात्ि क अभ्यास, परियोजना काय ततथा सिाुदालयक काय तसिावि गने ।

७. लिक्षक तयािी, लवकास ि सहायता प्रिाणािीिाइ तपुनुसंलिचत गने ि ि ापदण्डअनुसिा लवज्ञान

ि गलणत

लवर्षयिा आवश्यक सङ् ्यिा ा योग्य ि सक्षि लिक्षक व्यवस्था गने ।

८. लवद्याियको भौलतक तथा िैलक्षक वातावििणा सुधिाा ल्याउने ि लवद्यािायिाइ तगुणुस्तिीय पानी, सिसि ाइ, ि लहनाविाी व्यवस्थापन सुलुवधािगायतका स्वास्थ् सुलवधा तथा लवज्ञान तथा सचूना

९. प्रलवलधसलहत लसकाििैत्री बनाउने।

१०. लनलश्च त अविान्तिाा लवद्याियको कायसतम्पादन पिीक्षण तथा लवद्याथीको लसकाइ उपिलधध पिीक्षण गिी जबािदेलहता सुलुनश् चत गने ि सुधिााका क्षेत्र पलहचान गने।

११. आपत किाीन तथा सङ् कटको परिलस्थलतिा लसकाइका ि ालग वैकलल्पक व्यवस्था गने। पातिा बस्ती ि जनसङ्यि ा कि भएका दुगिा तथा लिहिाी क्ेषत्रिा एकीकृत आावासीय प्रबन्धसिहत गिी ि ाध्यलिक लिक्षाको पहुँचँ ि सहभालगता सुलनलित गने।

िैलक्षक लनकायको ि ासकीय पद्धलतिा सुधिाा गिी लवद्याथीको नलतजाप्रलत जवािदेही बनाउन लवद्याियहरुको व्यवस्थापकीय क्षितिाा सुधिाा गने।

३.४.६ उपिलधध, नलतजा, प्रिखु लियाकिाप ि ि्क्ष्य

(क) उपिशधध

१. िाध्यलिक तहिा भनातदि वृलृद्ध हुने ि भना तभएका लवद्याथिीध्ये उक्त तहको लिक्षाको चि पूिा गने दिा उल्ि्य् रूपिा सुधिा भएको हुने।

२. सबै लवद्याथीहरू िाध्यलिक तहका िालग लनधारतित न्यनूति लैक्षक उपिलधध हालसि गिेका हुने ि लवद्याथीको िैलक्षक उपिलधिा उल्ि्य् सुधिा भएको हुने।

३. िैङ्लगक, सािलजक-आलथकत अवस्था, अपाङ्गता, जालतगत, भालर्षक पृष्ूठभूलि, प्रादेलिक, क्ेषेत्रीय वा अन्य कुनै पलन आिधिा लवद्याथीको भना,त सहभालगता तथा लसकाइ उपिलधध जस्ता सबै प्रकािका लवभेद न्यनूीकिण भएको हुने।

(ख) प्रिुख नशतजा तथा पररिाणात्िक ि्क्ष्य

ि.सं.	सचूक	आधिा वर्षत (२०८१/८२)	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५	२०८५/८६
१	िाध्यलिक तह (कक्षा ९-१०) िा भनात भएका लवद्याथी सङ्ख्ूा	२१६	२२३	२३०	२४०	२५०	२७०
२	िाध्यलिक तह (कक्षा ११-१२) िा भनात भएका लवद्याथी सङ्ख्ूा	१००	११०	१२०	१३०	१४०	१५०
३	लवज्ञान लवर्षयिा अध्ययनित लवद्याथी सङ्ख्ूा	०	१०	१५	२०	२५	३०
४	न्यनूति लसकाइ सबीकिण	४	५	६	७	८	९

ि.सं.	सचूक	आधिा वर्षत (२०८१/८२)	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५	२०८५/८६
	िापदण्ड(MEC) पिू गिेका िाध्यलिक लवद्यािय सङ्ख्या						

(ग) प्रिुख शक्रयाकिाप र परिाणात्िक िक्ष्य

ि. सं.	प्रिुख लियाकिाप	एकाइ	भौलतक िक्ष्य (पाँच वर्ष)त						भौलतक कैलर् िक्ष्य (५ यत वर्ष)त	
			२०८१	२०८२	२०८३	२०८४ १	२०८५ १	जम्िा		
१	लवद्यािय नक्िाङ्कन, पुनुलवतिण तथा सिायोजन		१	१	१			५		
२	िापदण्डअनुसिाु लिक्षक व्यवस्थापन		१	१	१	१	१	५		
३	लवद्याियको न्यनूति भौलतक पवूाधतिा लवकास		१	१	१	१	१	५		

३.५ प्रालवलधक लिक्षा तथा व्यावसालयक तालिि

३.५.१ परिचय नेपिाा िा ध्यलिक तहिा साधािण ि प्रालवलधक धािाको लिक्षा प्रदान गरिन्छ । प्रालवलधक धािाको कक्षा

९-१२ िा बािी लवज्ञान इलक्ट्रिकि ,लसलभि इलन्जलनयरिङ् ,कम्प्युटि इलन्जलनयरिङ् ,पिु लवज्ञान ,

इलन्जलनयरिङ् ि सङ्गीतगिी ६ लवर्षय क्षेत्रहरू छन ।िा ध्यलिक लिक्षाअन्तगतका

प्रालवलधक धािा प्रदायक संस्थाहरूद्विाा एसईई पित तीन वर्षे प्रालवलधक लिक्षा कायिक्रि पलन सञ्चािन गरिरहेका छन अलतरिक्त प्रालवलधक लिक्षा तथा व्यावसालयक तालिि परिर्षदबाट सम्बन्धन प्राप्त प्रालवलधक लिक्षा।जसि श्रिबजािको िागबिोलजिका प्रालवलधक जनिलक्त उत्पादन गदछतन ।

नेपािको संलवधान, लिक्षा ऐन ि उच्चस्तिीय िालरिय लिक्षा आयोगको प्रलतवेदन २०७५ िे प्रालवलधक तथा व्यावसालयक लिक्षािाई प्राथलिकतािा िाखेको छ । प्रालवलधक तथा व्यावसालयक लिक्षाको िाध्यिबाट न्यून िध्यिस्तिका दक्ष जनिलक्त उत्पादन गिी िोजगािी लसजनता गने तथा व्यलक्तिाई आत्िलनभित बनाउने उद्देश्य िाखेको छ । प्रालवलधक तथा व्यावसालयक लिक्षाको प्रभावकारिता उपिधध जनिलक्त, पवूाधिता, लवद्याथी, िोजगािी, पाठ यसािग्री, आलथकत िगानी जस्ता पक्षिा भि पदछत ।

३.५.२ नलतजा

प्राशिशधक तथा व्यिासाशयक शिक्षा र शसपि पिँ चको अिस्था

लवद्याथीहरूिाई आवश्यक पने सक्षितिाई ध्यान लदई कक्षा ९ देलेखको प्रालवलधक कायििितिाई पुनसंििलचत गनु तआवश्यक छ। िालरिय लिक्षा नीलत २०७६ िे ,िाध्यलिक लवद्याियहरूिा सञ्चािन गरिएको प्रालवलधक धािा ३ वर्षकतो हुनुपने ि यसका व्यावहारिक तथा प्रयोगात्िक अनुभुवसलहतको अन्तिालतरिय असि अभ्याससँग तादात्म्य भएको हुनुपने उल्िेख गिेको छ। यी कायिितिहरू प्रालवलधक लिक्षा तथा व्यावसालयक तालिि परिर्षदद्विाा सञ्चालित प्रालवलधक लिक्षाका कायिितिसँग ििे खान आवश्यक छ।

यस पालिकािा हािसम्ि कुनै सािुदालयक लवद्यािियिा प्रालवलधक धािाको पढाइ सञ् चािन भएको छैन ।प्रालवलधक लिक्षातर्त लवद्याथीको घटदो भनादलत, दक्ष प्रलिक्षकको अभाव तथा लटकाउ, िगानीको किी तथा स्रोतको सुलनितता नहुनु िुआलद प्रिखू चुनौतीरुपिा िहेका छन । व्यावसालयक तालिि लिन चाहने युवाका िालग तालिि प्रदायक संस्थाको अभाव अको प्रिखू चुनौतीको रूपिा िहेको छ

३.५.४

उद्देश्य

1. प्रालवलधक तथा व्यावसालयक लिक्षा ि तार्लिला सिलतिाूक पहुँचँ अलभवृलृद्ध गनुत ।
2. प्रालवलधक तथा व्यावसालयक लिक्षिाा गुणुस्ति तथा सान्दलभकतता अलभवृलृद्ध गनुत ।
3. प्रालवलधक लिक्षा तथा व्यावसालयक तालिि प्रदायक संस्थाको संस्थागत क्षिता अलभवृलृद्ध गनु त
   ।

३.६.५ िणनीलत

1. नक्िांकनका आिधिाा लवर्षयगत िसंस्थाको संयूा लनधाितण गने ।
2. प्रालवलधक लिक्षा प्राप् त गनतका िलग कक्षा १० पलछ कम्तीि तीन वर्षतको िाध्यलिक प्रालवलध लिक्षा कायितिि सञ्चिान गने।
3. प्रालवलधक धिाको परिरलजत पाठ्यिियिाई श्रि बजािाई ध्यानिा िाखी कायान्तवयन गने तथा लवद्यािायिा आवश्यक पवूाधिता ि उपयुकुत लिक्षकको व्यवस्था गने।
4. िलरिय योग्यता प्रारूपअनुसिाा साधािण ि प्रालवलधक तथा व्यावसालयक लिक्षा बीच गलतिीलता ि पािगम्यता सुलुनलश् चत हुने गिी सितितीय तथा िम्बीय सम्बन्ध लवकास गने।
4. दक्ष जनिलक्त लटकाउका िलग नीलतगत व्यवस्था िलाउने ।

३.६.६

उपिधधी, नलतजा, प्रििख लियाकािप ि िक्ष्य

(क) उपिशधध

१. िाध्यलिक तहिा प्रालवलधक लिक्षाको आवश्यकता, औलचत्य ि सम्भाव्यताको अध्ययन गिी प्रालवलधक लसप हालसि गन तचाहने लविेर्ष रूपिा िलक्षत लवद्याथीहरूका िलग गुणुस्तीय, सान्दलभकत, श्रि बजािअनुकूि ि आवश्यकतिाा आधारित प्रालवलधक लिक्षा प्रदान गन तसक्ने गिी क्षिता सुदुढ भएको हुने।

(ख) प्रििख नशतजा तथा परिराणात्िक िक्ष्य

ि.सं.	सचूक	आधाि वर्षत (२०८१/८२)	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५	२०८५/८६
१	नक्िांकनका आिधिाा	०	१	१	१	१	१

ि.सं.	सचूक	आधिा वर्षत (२०८१/८२)	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५	२०८५/८६
	प्रालवलधक धिाका लवद्यिाय संचालित लवद्यिाय						
२	प्रालवलधक धििाा अध्ययनित लवद्याथी संयूा	०	२०	३०	४०	५०	६५
३	व्यावसालयक तािििला सहभागी संयूा	०	२०	३०	४०	५०	६५

(ग) प्रिुख शक्रयाकिाप र पररिाणात्िक िक्ष्य

ि.सं.	प्रिुख लियाकिाप	एकाइ	भौलतक िक्ष्य (पाँच वर्ष)त						भौलतक कैलर् िक्ष्य (५ यत वर्ष)त	
			२०८१	२०८२	२०८३	२०८४	२०८५	जम्िा		
१	प्रालवलधक धिाका लवद्यिायको नक्िांकन	१	१	१	१	१	१			
२	प्रालवलधक धितर्त लिक्षक वृलत्त लवकास पद्धलत लवकासि लिक्षक तालि सञ्चािन।	५	५	५	५	५	५			
३	प्रालवलधक धिाका लवद्यिायिा भौलतक	१	१	१	१	१	१			

	सिि चना प्रयोगात्ि क सिाग्री व्यवस्थापन।									
४	व्यावसालयक तालि सञ्चिान	०	२०	३०	४०	५०	६५			

३.६ अनौपचारिक लिक्षा तथा जीवनपयन्तत लसकाइ

३.६.१ परिचय लसकाइ जीवनपयन्तत चल्ने प्रलिया हो। यसका िालग लसकाइका औपचारिकका अलतरिक्त अनौपचारिक तरिकिो पलन िहत्त्वपणू तभलूिका खेल्छ। अनौपचारिक तरिकाबाट व्यलक्तिे वैयलक्तक रुपिा लिने

प्रीकृलतसयको हुन्छ। लिक्षा व अनौपचारिक लिक्षा पद्धलतभन्दा लभन्न
अनौपचारिक लिक्षा कार्यीति लनिक्षिका िालग साक्षिता तथा लकिोिीहरूका िालग लनिन्ति तथा जीवनपयतन्त लसकाइका िालग िागत प्रदान गछत।

३.६.२ वतितान अवस्था

लिवि सांवत २०७८ को जनगणना अनुसिा यस रूपा गाउँपालिकाको साक्षिता दि ८२.५ प्रलतित िहेको छ। सालिक्षिध्ये पुरुषको साक्षिता दि ९०.९ प्रलतित िहेको छ भने िलहिाको साक्षिता दि ७४.८ प्रलतित िहेको छ। पुरूषको तुलिाा िलहिा साक्षिता दि कि िहेको छ। साथै १५ वर्ष तदेलेख २४ वर्षकतो साक्षिता दि ९९ िहेको छ।

िैलक्षक तय्ाङ्क २०८१ का अनुसिा यस पालिकाको आधिाभूत तहको खदू भना तदि ९५.२ हिको छ। यसि अझै पलन ४.८ % बिाबालिकाहरु लवद्यािय वालहि िहेको देलेखन्छ। हिा रुपिाा २ वटा सिुदालयक लसकाइ केन्द्र सञ्चिानिा िहेका छन। खुिा तथा अनौपचारिक लवद्याियबाट लनयलित लवद्याािय भना तहुन सिस्या िहेका बिावालिका तथा युवाहरुका िालग लिक्षा प्राप्त गने अवसि लसजनता भएको छ।

लवलवध किाणबाट लवद्यािय भना तहुन नसकेका बिाबालिका तथा पढन चाहने युवाहरुको पलहचान गिी उनीहरुको आवश्यकता अनुसिाको िैलक्षक कायिति सञ्चिान गन तचुनौतीपणू तिहेको छ।

३.६.३ उद्देश्य

१. नेपिाका सबै युवा तथा प्रौढहरूिाइ तसाक्षिताको लसप प्रदान गनुत
२. कायितिूक साक्षिता, खुिा तथा जीवनपयतन्त लसकाइका अवसिहरूको लवस्तिा तथा लवलवधीकिण गनुत।
३. लसकाइ स्थानीय परिविे ि संस्कृलत सान्दलभकत भएको सुलुनलित गन तअनौपचारिक लिक्षा, जीवनपयतन्त तथा खुिा लसकाइका िालग संस्थागत सुदृढीकिण गनुत।

३.६.४ िणनीलत

१. साक्षि नेपिा अलभयान पूिा गन तसिुदुालयक लसकाइ केन्र, लवद्यिाय, गैसिकिाी क्षेत्र, नागरिक सिाज, सञ् चिा िाध्यि, अलभभावक ि अन्य साझेदािहरू परिचिान गने।

२. साक्षिता लसकाइिा िेलडयो, टेलिलभजन, िोबाइि, अनिाइनजस्ता सञ्च ाि प्रलवलध, सिुदुालयक पुसुतकािय तथा सहभागीिैत्री सािग्री तथा लवलधसिेतका आिाधिाा पहुँचँको अलभवृलृद्ध गने।

३. िौलिक एवि पिम्पिागत ज्ञान तथा लसपको पलहचान, संिक्षण, प्रवधनत, आधुलुनकीकिण एवि हस्तान्तिणसम्बन्धी कायितिहरू सञ् चािन गने।

४. सिुदुालयक लसकाइ केन्रहरूको आवश्यकतानुसुाि सायिोजन, पुनुसं िचना तथा पुनुलवतिण गिी सिुदुालयक लसकाइ केन्रिाइ तसुदुढ गने।

५. साक्षिता तथा साक्षिोत्ति कक्षाहरू सञ् चािन गनुकता साथै सिुदुालयक लसकाइ केन्रिाई आधािभतू सुलुवधा सम्पन्न बनाई सािविी एवि सितिाा आधारित जीवनपयन्तत लसकाइ थिोका रूपिा लवकास गने।

६. सावजतलनक पुसुतकाियिाई सिुदुालयक लसकाइ केन्रसँग आवद्ध गिी सिुदुालयक लसकाइ तथा स्रोत केन्रको रूपिा लवकास गने।

७. अनौपचारिक प्रौढ लवद्यिाय, वैकलल्पक, खिुा तथा पिम्पिागत लवद्यिायहरूको िापदण्ड लनधाितण तथा संस्थागत सुदुढीकिण गने।

८. तीनै तहका सिकाि तथा अन्य सिोकािवािाहरूसँगको सिन्वय, सहकाय ति साझेदािीाा सिुदुायिा आधारित लिक्षा, स्वास्य् , कृलर्ष, वन तथा वाताविणसम्बन्धी संस्थाहरू एवि जनिलक्तका िालग सिुदुालयक लसकाइ केन्रिाई परिचािन गने नीलत लनिाणत गने।

३.६.५ उपलिधध, नलतजा, प्रिुख लियाकािप ि िक्ष्य

(क) उपलिधध

१. सबै युवुा तथा प्रौढहरू कायितूिक लहसाबिे साक्षिता हालसि गिेको हुनुका साथै अनौपचारिक लिक्षा तथा जीवनपयन्तत लसकाइको अवसिा वृलृद्ध भएको हुने।

(ख) प्रिुख नलतजा तथा पररिाणात्िक िक्ष्य

ि.सं.	सचूक	आधिा वर्षत (२०८०/८१)	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५	२०८५/८६
१	साक्षि पालिका भैसकेको घोर्षणा						
२	अनौपचारिक लिक्षा तथा	०	१	१	१	१	१

ि.सं.	सचूक	आधि वर्षत (२०८०/८१)	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५	२०८५/८६
	जीवनपयतन्त लसकाइसम्बन्धी खण्डीकृत डाटाबेस						
३	सिुदुालयक लसकाइ केन्र	२					

(ग) प्रिुख शक्रयाकिाप र परिरिाणात्ि्िक िक्ष्य

ि. सं.	प्रिुख लियाकिाप	एकाइ	भौलतक िक्ष्य (पाँच वर्ष)त						भौलतक कैलर् िक्ष्य (५ यत वर्ष)त	
			२०८ १	२०८ २	२०८ ३	२०८ ४ १	२०८ ५ १	जम्िा		
१	साक्षिता तथा साक्षिोत्ति लिक्षा कायितिि सञ् चािान।		१	१	१					
२	जीवनपयतन्त लसकाइसम्बन्धी सिोकािवािाहरू को खण्डीकृत डाटाबेस तयािी।									
३	सिुदुालयक लसकाइ केन्रको सबिीकिण ि सञ्चािान।		२							
४	सिुदुालयक केन्रि संयोजक तथा सहयोगीको व्यवस्था ि क्षिता लवकास।		१	१						

५	सहिमीय िहेका सिुदायिा आधारित संस्थासँग साझेदिाी तथा सहकायकताो स्वरूप तयािा।		१	१	१	१	१			

परिच्छेद र्चािः अन्तिसम्बलन्धत लवर्षय क्षेत्रहरू

यस परिच्छेदिा आधािभूत तथा िाध्यलिक लिक्षा, प्रालवलधक लिक्षा तथा व्यावसालयक तालिि, अनौपचारिक लिक्षा तथा जीवनपयन्तत लसकाइिा पहुँचँ सिानता तथा ,सिता ,सहभालगता , सक्षितिााई सुलनलित गने िहत्त्वपणू तअन्तिस म्बलन्धत लवर्षय क्षेत्रका िणनीलत तथा कायितिहरु हिका छन ।

४.१ पाठ र्यि ि िलूयाङ् कन

४.१.१ परिचय पाठर्यि लसकाइको योजना हो । िालरिय पाठर्यि प्रारुप २०७६ ि अंलगकिा गिका पाठर्यि ि

िलूयाङ्कन सम्बन्धी अवधािणाहरुिाई कायान्तवयनिा िैजानु ुआवश्यक छ । एकीकृत पाठर्यि,लवर्षयगत पाठर्यि तथा वहुलवर्षयक पाठर्यिाई लिक्षाको िक्ष्य ि उद्देश्ेय प्राप्त गने औजािको रुपिा पाठर्यिाई उपयोग गनु तआवश्यक छ ।

४.१.२ वतिान अवस्था

कक्षा १-३ को पाठ र्यिाई अन्तिसम्बलन्धत क्षेत्रका आिधिाा सक्षिता ि लवर्षय क्षेत्र सिेटी एकीकृत गरिएको छ। व्यवहािकि तथा गै संज्ञानात्िक लसप तथा जीवनोपयोगी लसपहरूको लवकास तथा कायान्तवयन गरिएको छ। स्थानीय परिवेिा आधारित पाठ र्यि लनिाणत गन तस्थानीय पाठर्यि तयिा गिी िागू ूगरिएको छ ।

पाठ र्यि प्रारूपि िा तृभार्षा तथा बहुभालर्षक सन्दभतिा लसकाइ सहजीकिणका िा लग स्थानीय

भार्षिा

लसकाउने प्रावधान गिको छ। यसि कक्षाकोठिाा प्रयोग गरिने भार्षा ि लसकारुको र्घिा बोल्ने भार्षालबच

तादात्म्यता िान् सहयोग गछत।जसि लसकाइिा आउने बाधिााई पलन हटाउँन सहयोग गछत।

िलयाङ्कनिाई लिक्षण लसकाइको अलभन्न अङ्गका रूपिा िा लनएको छ ि लसकाइका िालग लनिन्ति

रूपिा पृष्ठपोर्षण प्रदान गन तिलूयाङ्कन एक िाध्यि रूपिा िहने पाठ र्यिको नीलतगत व्यवस्था छ।

िाध्यलिक तहिा प्रालवलधक धािाको कायान्तवयनिा देखेिा पिको जलटितााई हेदा तबजािको िागअनुसािका लसप हालसि हुने गिी यसिा िहेका अन्तिको लवश्ेलेर्षण गिी पाठ र्यिा सुधािा तथा सिायोजन गनुपतने देलेखन्छ।

आधिाभतू तहिा लनिाणतात्िक तथा लनिन्ति िलूयाङ्कन यलिक तहिा आन्तरिक तथा बाह्यिाध , िलूयाङ्कन पद्लत ि सावतजलनक पिीक्षाहरू स्तिीकृत गिी पिीक्षा तथा िलूयाङ्कनका क्षेत्रिा लवगत वर्षहतरूिा लवलभन्न सुधािहरू गरिए। कक्षा ५ ि कक्षा ८ पिीक्षा पालिकास्तिा सञ्चािान गने गरिएको छ। लवद्यािायिा आधारित पिीक्षाका नलतजाको लवश्लेर्षण गन ति लतनिाई व्यवलस्थत रूपिा लसकाइ

सुधािा प्रयोग गन तलिक्षकहरूिाई उपयुकुत लकलसिका तालिि लदनु ुआवश्यक छ।

सािुदालयक लवद्यािायको कक्षा ११-१२ िा अध्ययन गने सबै लवद्याथिी लन िुलुक रूपिा :

पाठयपुसुतक प्राप्त गने व्यवस्था गरिएको छ। सािुदालयक लवद्यािायहरू पाठयिि लवकास केन्द्रि प्रकािन गने पाठयपुसुतकहरू प्रयोग गछतन। सबै लवद्याथिीिाई सियिै पाठयपुसुतक उपिधध गिाउने व्यवस्था स्थानीय तहबाट हुँदै ैआएको छ।

पाठयियिको प्रभावकािी कायान्तवयनका िालग लिक्षक तयािी लवकास ि लवर्षयगत लिक्षकको ,

लवद्य ,व्यवस्थािायिा आधारित पेसागत सहयोग पद्धलत स्थापना ि सञ्चािान गनु तआवश्यक छ। अपाङ्गता भएका बािबालिकाका िालग सिायोलजत पाठयिि तथा लसकाइ सािग्रीिा अपाङ्गताको प्रकृलतअनुसाि अलधकति ििचकता प्रदान गने काय तपलन चुनौतीपणू तछ।

४.१.३ उद्देश्य

यस योजनािा पाठ यिि तथा िलयाङ कन क्षेत्रका लनम्न उद्देश्यहरू तय गरिएको छ :

1. पाठ यिि तथा िलूयाङ् कनको प्रभावकािी कायान्तवयन गनुत।
2. स्थानीय परििविा आधारित व्यावहारिक तथा जीवनोपयोगी पाठ यिि तथा पाठ यसािग्री लवकास गिी कायातन्वयन गनु त।
3. पिीक्षा एवं िलूयाङ् कन पद्धलतको सुदृढलकिण गनु त।
4. लसकाइका िालग िलूयाङ् कनािततत पिीक्षा एवं िलूयाङ् कन पद्धलतको सुदृढीकिण गनु त।

४.१.४ िणनीलतहरू

१. िालरिय पाठयिि प्रारूप ,२०७६ अनुरूप पाठयिि कायान्तवयन गने
२. पाठयिि लवकास केन्द्रद्वािा लवकास गरिएका पाठयिि तथा पाठयसािग्रीको सम्बलन्धत लिक्षक तथा सिोकािवािाई प्रबोधीकिण गने
३. पाठयिि कायान्तवयनका िालग लिक्षकहरूको पेसागत क्षिता अलभवृलद्ध गने
४. लिक्षकका िालग लिक्षक लनदेलिका तथा स्रोत सािग्री तथा लवद्याथीका िालग लसकाइ सािग्री, स्वअध्ययन तथा सन्दभ तसािग्री उपिधध हुने व्यवस्थाको सुलुनलितता गने
५. िाध्यि भार्षाका रूपिा आवश्यकताअनुसाि िातृभार्षा, स्थानीय भार्षा, बहुभार्षा प्रयोग गने
६. स्थानीय तथा िातृभार्षाको पाठयिि ि पाठयसािग्रीको लवकास तथा प्रयोगिाई व्यवलस्थत गने

७.लवद्यािायि आधारित लवद्याथी सहयोग पद्धलत लवकास गने

८.सहपाठी लसकाइ सिहू गठन गिी किजो लसकाइ क्षिता भएका बािबालिकािाई सहयोग गने व्यवस्था लिलाउने

९.स्थानीय पाठ्यिि लनिाणत गदा तसािवेलिता जिवायु ,हरित लवद्यािय लनिातण ,िैङ्लगक पक्ष , वातािवण संिक्षण जस्ता ,परिवतनतलवर्षयवस्तुिाई प्राथलिकताका साथ सिाविे गने

१०.लवद्याथीको लसकाइ उपिलधधिाई लिक्षकको बृलत्त लवकाससँग आबद्ध गिी पाठ्यििको प्रभावकािी कायान्तवयन गने वातािवण सृजना गने

११.लनिन्ति लवद्याथी िूल्याङ्कनिाई लिक्षण लसकाइको अलभन्न अङ्गको रूपिा प्रयोग गने

१२.लवपत, िहािािी तथा सङ्कटको अवस्थािा वैकलल्पक लवलधबाट लिक्षण लसकाइ लियाकिाप सञ्चािन गने

४.१.५ उपिलधध, नलतजा, प्रिुख लियाकिाप तथा िक्ष्य

(क) उपिशधध

१. पाठ्यििा आधारित लिक्षण लसकाइद्वािा लसकािुिा ज्ञान, लसप ि व्यवहािा सकािात्िक परिवतनत भएको हुने छ।

२. स्थानीय पाठ्यिि ि पाठयसािग्री लनिाणत तथा कायान्तवयन भएको हुने छ।

३. लनिन्ति, आवलधक तथा स्तिीकृत िूल्याङ्कन पद्धलतको कायान्तवयन भई लवद्याथीको लसकाइ उपिलधधिा सुधाि आएको हुने छ।

(ख) प्रिुख नशतजा तथा परिाणात्िक िक्ष्य

ि. सं.	सचूक	आधाि वर्षत (२०८१/८२)	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५	२०८५/८६
१	एकीकृत पाठ्यिि िागु गिेका लवद्यािय सङ्ख्या	२८	सबै	सबै	सबै	सबै	सबै
२	पिीक्षािा स्तिीकृत प्रश्न प्रयोग गने लवद्यािय सङ्ख्या	२८	सबै	सबै	सबै	सबै	सबै

३	स्थानीय भार्षाा कक्षा सञ्चिान गने लवद्यािय	१					
४	लनिन्ति लवद्याथी िलूयाङ्कन गने लवद्यािय	२८	सबै	सबै	सबै	सबै	सबै

(ग) प्रिुख शक्रयाकिाप र पररिाणात्िक िक्ष्य

ि.सं.	प्रिुख लियाकिाप इ	एका	भौलतक िक्ष्य (पाँच वर्ष)त						भौलतक िक्ष्य (५ वर्ष)त	कैलर्यत
			२०८१	२०८२	२०८३	२०८४	२०८५	जम्िा		
१	पाठ्यििको प्रभावकािी रूपिा कायान्तवयनका िालग लिक्षक तालिि सञ्चािन		१	१	१	१	१			
२	कक्षा कोठाि आधारित लवद्याथी िलूयाङ्कन स्थानीय		२८	सबै	सबै	सबै	सबै	सबै		
३	पाठ्यिि लवकास तथा कायान्तवयन		१-५	६	७	८				

४.२ लिक्षक व्यवस्थापन ि लवकास

४.२.१ परिचय िालरिय पाठ्यिि प्रारूप, २०७६ लिक्षकहरूको सक्षिता तथा आवश्यकता लनधािण गने सिग्र प्रारूप हो। योग्य, व्यावसालयक दृलिले सक्षि, उत्प्रेरित, प्रलतबद्ध तथा लजम्िेवाि लिक्षक ि लिक्षक प्रणािीका खम्बा हुन। नेपािा लिक्षकको उत्पादन लवश्वलवद्यािय तथा िाध्यलिक तहको कक्षा ११ ि १२ सञ्चालित लवद्याियहरू गछतन भने लिक्षक सेवा आयोगि अध्यापन अनुिलत पत्र प्रदान गनुकता साथै रिक्त स्थानिा लनयुलक्त गनत लसिारिस गदछत। आयोगि लिक्षकको बढुवासम्बन्धी काय तपलन गछत।

आयोगि लसिारिस गिेका व्यलक्तिाई लिक्षा लवकास तथा सिन्वय इकाइ लनयुलक्त ि स्थानीय तहसँगको सिन्वयिा पदस्थापन गछतन। लिक्षा, लवज्ञान तथा प्रलवलध िन्त्रािय लिक्षक पेसागत लवकासका िालग नीलत लनिाणत गछत भने लिक्षा तथा िानव स्रोत लवकास केन्द्र प्राणािीकिण ि िकाइज्ड तालिलको पाठ्यिहरू लवकास गछत। प्रदे लिक्षा तालिि केन्रहरू लिक्षकको क्षिता लवकासका तालिि सञ्चािन गछतन।

४.२.२ वतिान अवस्था

यस पालिकािा स्वीकृत दिवलन्द, िाहत अनुदान, लिक्षण सहयोग अनुदानिा २२४ जना लिक्षकहरु कायितत छन। प्राथलिक तहिा १-५ िा १२४ जना, लनिालव तह कक्षा ६-८ िा ३५ जना ि िाध्यलिक तह कक्षा ९-१० िा ३१ जना तथा कक्षा ११-१२ िा ८ लिक्षक दिवलन्द िहेको छ। आधािभत तहिा लिक्षा लवद्याथी अनुपात १:१५ िहेको छ भने िाध्यलिक तह १:१० ि आधािभत तहको कक्षा ६-८ िा १:८ ि हेको छ ।लवद्याियिा आवश्यक न्युनति लिक्षक दिवलन्द पुगुन सकेको छैन ।कायितत लिक्षकिध्ये ८० प्रलतित लिक्षकहरु तालिि प्राप्त छन।

~~सङ्घीय संिचना कायान्वयनि आएपलछ लवद्यालि कायथतो चा कक्षाकोठािा लिक्षकहरूलाई पेसागत~~ लवद्यािय लिक्षा क्षेत्र योजनािा स्थानीय तहिा लिक्षकहरूलाई पेसागत सहयोग गने तालिक्षकहरूको गािो सहयोग उपिब्ध गाउन स्थापना गारएका स्रोतकेन्रहरू खािज गारिए वा स्रोतकेन्रहरूको लबकल्पको रूपिा लिक्षकहुरुलाई पेसागत सहयोग गन ति कायितत लिक्षकहरूको अनुभूव्र सोटसोट गन तर स्थानीय तहदलि लवद्यािय क्षेत्रलिक्षा योजनािा लिक्षकहरूलाई लनिन्तिपेसागत सहयोग उपिब्ध गाउने प्रणािीको स्थापना गनि लिक्षक सिाइ ... आवश्यक छ।

िैलक्षक गुणुस्ति पीक्षण केन्रद्वािा सञ्चािन गरिने लवद्याथी उपलधधको िालरिय पीक्षणि नेपािी ि

गलणत लवर्षयिा लवद्याथीहरूको उपिलधध सन्तोर्षजनक नभएको देखोएको छ भने यस पालिकाको ैलक्षक उपिलधध पलन धेैरै उत्साहजनक िहेको छैन।

लिक्षकको लनयलितता तथा कक्षाकोठािा लवताउने सिय वृलृद्ध गन तसलकएको छैन। लिक्षक

व्यवस्थापन

तथा लवकासको चुनौतीपणूत कुिा भनेको लिक्षणिाई आकर्षकत पेसाका रूपिा लवकास गन तनसक्नुु हो।

हिा प्रलतभावान व्यलक्तहरूिाई यस पेसािा आकलर्षत गन ततथा लटकाउन सलकएको छैन।

[illegible] कार्यातिहरू पयाप्तत लवर्षयवस्तु ु तथा लिक्षण लसपयुक्त

लसकाउन सकेको छैन। सङ्घीयता कायान्तवयनपात स्थानीय लिक्षक पेसागत सहयोग प्रणिाीको पलन

जनिलक्त उत्पादन गन तनसक्दा क्षितावान लिक्षकहरूको आपलतत गनन सलकएको छैन। लवद्यिान

अभावि देलखएको छ।लिक्षा तालि केन्द्रहरूको सङ्ख्या ा भएको कटौती तथा पयाप्तत क्षिता नहुनु पलन चुनौती थपेको छ। लिक्षक पदस्थापनिाा िहेको लभन्नता तथा लवद्याथीको लसकाइ ि लिक्षकको कायसतम्पादन तथा वृलृत्त लवकासलबच सम्बन्ध कायि गन तनसक्नुका किाण लिक्षकको उत्प्ेरिणा, वृलृत्त लवकास तथा उत्तिदालयत्विा चुनौती छ।

४.२.३ उद्देश्ेयहरू

१. तहगत, कक्षागत, तथा लवर्षयगत रूपिा लिक्षकको व्यवस्थापन गनु त

२. लिक्षक तालिि, लिक्षक सक्षिता प्रारूपको प्रभावकािी कायातन्वयन गनु त

३. लिक्षकका िालग लनिन्ति पेसागत लवकासका अवसिको सुलुनलितता गनु त

४. लिक्षकको कायसतम्पादनको िूल्याङ्कन प्रणिाीगायत प्रोत्साहन तथा वृलृत्त लवकासका अवसिहरूिा सुधािा ि लवद्याथीको लसकाइप्रलत जबार्देही हुने पद्धलतको लवकास गिी सक्षि, प्रलतबद्ध ि अलभप्ेररित लिक्षकहरूको व्यवस्था गनुात

४.२.४ िणनीलतहरू

१. लिक्षक लवद्याथी अनुपातको आधािा तहगत ि लवर्षयगत रूपिा लिक्षक दिबन्दी िलान/पुनुलवतिण तथा व्यवस्थापन गने

२. रिक्त दिबन्दीिा स्थानीय तहद्वािा लिक्षकको व्यवस्थापन गने

३. लिक्षकको लनिन्ति पेसागत लवकासका िालग सङ्घ तथा प्रदेससँगको सिन्वयिा लिक्षण लसप लवकास िगायतका लवर्षयिा सेवाकािीन तालिि सञ्चािन गने

४. लिक्षक पेसागत सहयोग प्रणिाीअर्तत लिक्षकिाई लनिन्ति पेसागत सहयोग उपिधध गिाउने। यसका िालग स्थानीय तहिा लवर्षयगत लिक्षक सञ्जाि, लवज्ञ सिहू गठन, लिक्षक लसकाइ सिहू, स्रोत लिक्षक तथा अनुभवी लिक्षकबाट कोलचङ् तथा िेन्टोरिङ् पद्धलतको लवकास गिी कायातन्वयनिा ल्याइने

५.लिक्षकको उपलस्थलत, लनयलितता ि कायसतम्पादनिा सुधाि गने
६.लिक्षक तथा प्रधानाध्यापकको बृलृत्त लवकासिाई लवद्याथीको लसकाइ सुधािसँग सम्बलन्धत
गिी नलतजाप्रलत जवार्देही हुने पद्धलतको लवकास गने

४.२.५

उपिधधी, नलतजा, प्रिुख लियाकिाप तथा िक्ष्य

(क) उपिशधध

१. सबै लवद्यािायिा पयातप्त सङ्यूिा योग्य, तालिि प्राप्त, सक्षि, उत्सालहत तथा पेसाप्रलत प्रलतबद्ध तथा कायसतम्पादनप्रलत लजम्िेवाि लिक्षकको व्यवस्था भएको हुने।
२. दिवन्दी लिलान सम्पन्न भई लवषयगत ि कक्षागत रूपिा लिक्षकको व्यवस्थापन भएको हुने छ।
३. लिक्षकहरूिाई लनिन्ति पेसागत लवकासका अवसि प्राप्त भएको हुने छ।

(ख) प्रिुख नशतजा तथा परिराणात्िक िक्ष्य

िसं	सचूक	आधाि वर्षत (२०८०/८१)	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५	२०८५/८६
१	प्रािलम्भक बािलवकास ि लिक्षािा कायितत तोलकएको योग्यता प्राप्त लिक्षक तथा सहजकताकतो सङ्यूिा	३२					
२	आधािभतू तहिा कायितत लिक्षक तालिि प्राप्त लिक्षक (%)	९	१२	१५	२२	२८	३२
३	िाध्यलिक तह (कक्षा ९-१२) िा कायितत	८०	८२	८४	८६	८८	९०

िसं	सचूक	आधि वर्षत (२०८०/८१)	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५	२०८५/८६
	तालिि प्राप्त लिक्षक (%)						
४	सचूना तथा प्रलवलधसम्बन्धी ननूति सक्षिता भएका लिक्षक (%)	१७०	१८०	१९०	१९५	१९९	२०५

(ग) प्रिुख शक्रयाकिाप र पररिाणात्िक िक्ष्य

ि. सं.	प्रिुखु लियाकिाप	एकाइ	भौलतक िक्ष्य (पाँच वर्ष)त						भौलतक िक्ष्य (१० वर्ष)त	कैलर्यत
			२०८१	२०८२	२०८३	२०८४ १	२०८५ १	जम्िा		
१	तहार्यगति रूपि लिक्षक दिबन्दी िलिान ि पुनुलवतिण।		१	१	१					
२	स्थानीय तहि लिक्षक पेसागत सहयोग सञ्जिा गठन तथा लतनको काय त प्रलिया लनधितण	१	१	१	१	१	१			
३	लिक्षकिे लिक्षण लसकाइ लियाकिापि लवताउने ेसिय	१	१	१	१	१	१			
४	लवद्यािया आधारित लिक्षक पेसागत सहयोग	१	१	१	१	१	१			
५	सचूना तथा सञ्चाि प्रलवलधि आधारित लसकाइका िालग अनिाइन÷अिाइन लिक्षक तालिि ,	१	१	१	१	१	२			

ि. सं.	प्रिखु लियाकिाप	एकाइ	भौलतक िक्ष्य (पाँच वर्ष)त						भौलतक िक्ष्य (१० वर्ष)त	कैलर्यत
			२०८१	२०८२	२०८३	२०८४	२०८५	जम्िा		
	सहयोग तथा पृष्ठपोर्षणको लवकास ि सञ्चािान।									
६	प्रािम्भक बािलवकासि कायतित लिक्षकका िािग १५ लदने तालिि सञ्चािान	१	०	२	१	३	४			
७	एकीकृत पाठ्यि कायान्तवयनसम्बन्धी तालिि सञ्चािान	१	१	१	१	१	१			

४.३ िैलक्षक सिता ि सिावेीकिण

४.३.१ परिचय नेपिा सिाालजक-सांस्कृलतक रूपिा लवलवधता भएको िि्ुकु हो। यहाँ लवलभन्न

भालर्षक, सांस्कृलतक

तथा जातीय सिुदायहरूको बसोबास छ। नेपिाी सिाजको यो लवलवधतााइ तएकालति पलहचान तथा सिाय्कता रूपिा लिने गरिन्छ भने अकोलति ऐलतहालसक रूपिा यही लभन्नताका किाणि सिाालजक, आलथकत तथा िाजनीलतक रूपिा लवभेद िवलञ्चतीकिण पिका सिुदायहरू पलन िहेका छन। उदाहिणका

िालग दलित तथा सिीान्तकृत सिुदाय, नेपिाी बाहेकेका िातृभार्षी सिुदाय, अल्पसङ्ख्यक

सांस्कृलतक सिुदायहरू ऐलतहालसक रूपिा वलञ्चतीकिणिा पन तगइ तअलहिसम्ि पलन यसको असि कुनै

न कुनै रूपिा लिक्षाको पहुँचनपुगेको देलखन्छ। आलथतक तथा िैङ्लगक लभन्नताको प्रभाव पलन

िैलक्षक

पहुँचँ, सहभालगता ि नलतजिाा पिको देलखन्छ। लवलभन्न लकलसका अपाङ्गता भएका बिाबालिकाहरू

तथा कलठन परिलस्थलतिा िहेका बिाबालिकाहरूको लिक्षिाा पहुँचँ ि सहभालगता तिुनात्िक

रूपिा

किजिो छ।

लवद्याियिा भनात भएका बिाबालिकाहरूाई भयिलहत ि सिुलक्षत वाताविणिा स्वागत गदै

लवद्यायको सिाालजक तथा िैलक्षक प्रलियािा सिुलक्षत भावनाका साथ सहभागी बन्ने अवसि लसजनता

गनु तआवश्यक हुन्छ। एकीकृत सिता िणनीलत २०१४ ि िैलक्षक उपिलधधिा हुने लवभेद

हटाउन स्थानीय

तहिा लवद्यिान असिानता ि यसको तीव्रताको िापन गनतका िालग सिता सचूकाङ्कसलहत

अवधािणात्िक कायढताँचा प्रदान गिेको छ।

४.३.२ वतितान अवस्था

लवलवधताको सम्िान ि सिता तथा सिावेलिता अलभवृलृद्ध गिी लिक्षिाा सबैको सहज पहुँचँ,

[illegible]

प्रगलिक्षकको प्रावधान कायान्तवयन गरिएको छ ।सिाालजक सचेतनासँगै लवद्याय सङ्ख्यिाा भएको

[illegible]

िहेका

तथा अन्य किाणि लिक्षिाा पलछ पिका बिाबालिका तथा सिुदायिाइ तसिलटएको छ।

लिक्षा तथा लवकासदेलख कक्षा ५ सम्ि लवद्यािय खाजा कायिति लवस्तिा जस्ता लवलभन्न िलक्षत कायितिहरूका कािण भनातीिदा यो उत्साहजनक प्रगलत सम्भव भएको हो।

नेपािको संलवधालन नेपीिािाई सिावीी बनाउने दृलिकोणिाइ तािलतनदि गिेको छ। संलवधालन आधािभत तहको लिक्षािाई नागरिकको िौलिक हकका रूपिा लिँदै ैआधािभत तहको लिक्षा अलनवायत ि लन ििुलुक हुने:सबै भालर्षक सिुदायिाई आफ्नो िातृभार्षािा लिक्षा पाउने हक हुने

व्यवस्था

गिेको छ। िालरिय लिक्षा नीलत, २०७६ ि पलन लिक्षािा सिता ि सिावेलिता अलभवृलृद्धका िालग

लवलभन्न नीलतहरू तय गिेको छ। अलनवाय ततथा लनिुलुक लिक्षा ऐन २०७५:, अपाङ् गता भएका व्यलक्तको अलधकािसम्बन्धी ऐन, २०७४ ि अलनवायत तथा लनिुलुक लिक्षा लनयिाविी:, २०७७ ि

अपाङ् गता भएका व्यलक्त तथा आलथकत सिािलजक रूपिे पछालड पिेका सिुदायिाई छात्रवृलत्त तथा नेपाि सिकािको लनधाितण गिेबिोलजि िैलक्षक संस्थाद्वािा लनःििुलुक रूपिा लवद्यािय लिक्षा, उच्च लिक्षा ि प्रालवलधक तथा व्यावसालयक लिक्षा उपिब्ध गिाउने प्रावधान िाखेको छ।

आलथकत रूपिे लवपन्न तथा दुगिित लहिािी क्षेत्रिा आवासीय लवद्यािय सञ्चािन तथा घुमुती लवद्याियसित सञ्चािनिा ल्याइएको छ। पहुँचँिा वृलृद्ध भए तापलन लवलभन्न सिािलजक सिहू तथा क्षेत्रिा अझै पलन असिानता घटाउने काय तचुनौलतपणू तिहेको छ।

४.३.३ उद्देश्य

१. िलक्षत सिहका बिबालिकाको लिक्षािा सिावीी रूपिा सिितािक पहँुचँ सलुनलित गन त लनयलित उपलस्थलत, सहभालगता ि लसकाइ सहज हुने वाताविण लसजनृता गन त

२. िलक्षत सिहूका बिबालिकाको लसकाइ सहभालगता वृलृद्ध तथा लसकाइ उपलब्धी सुधाि गनुत

३. लवद्यालयमा कुनै पलन प्रकािको लवभेद तथा दुव्र्यवहाि नहुने सुलुनलितता गिी बिबालिकाको

४.३.४ िणनीलत

१. लवद्याियिा लसकाइका िालग आवश्यक भौलतक तथा िैलक्षक अवस्था सिुि गिी अपाङ् गिैत्री तथा िैङ्लगकिैत्री बनाउने। यसका िालग बािैत्री लवद्यािय प्रारूप (CFSF) तथा लनधाितित लसकाइका िालग आवश्यक पवूाधाि सिुि गने

२. अपाङ् गताको प्रािलम्भक िेखाजोखा (Disability Screening) गदै ैअपाङ्गताका लकलसि तथा स्वरूप पलहचान गिी लविेर्ष कायििको िाध्यिबाट उपयुक्त सिावीी लिक्षाको व्यवस्थाका साथै ै आवश्यकतानुसाि लविेर्ष लवद्याियको प्रबन्ध गने

३. छात्रवृलत्तका िालग लवपन्न िलक्षत गिी आलथकत रूपिे लवपन् न, सुलुवधालवहीन, कलठन परिस्थलति िहेका ि अपाङ् गता भएका बिबालिका सहभागी हुने व्यवस्था गने।

४. कायलतवलध तयाि गिी आवश्यकताअनुसाि थप लवद्याथीिाइ तछात्रवृलत्त प्रदान गन तसक्ने व्यवस्था गने।

५. लवद्यिायिा सिस्राई तथा स्वच्छतासम्बन्धी सेवा तथा लिक्षाको प्रबन्ध तथा लर्ििकिोलक्षत िलहनाविाि स्वच्छतासम्बन्धी सेवा तथा लिक्षा प्रदान गने

६. आाधिाभतू तहिा िातृभृषार्थास्थानीय भार्षा वा बहुभार्षा प्रयोग गिी लस ,काइको अवसि प्रदान गनत

७. प्राथलिकता लदने

पाठ र्िियिा स्थानीय भार्षा, संस्कृलत , भगिूो , वाताविण ,इलतहास तथा नागरिक ज्ञान तथा लसपका साथै बृहत यौलनकता लिक्षा तथा प्रजनन स्वास्य्सम्बन्धी लवर्षयवस्तु सिाविे गिी लसकाइिाइ त जीवनोपयोगी लसपसँग आबद्ध गने

८. लसकाइ लियाकिापिाइ तसहभालगर्तिाूक बनाइ तलवद्याथीका आवश्यकता सम्बोधन गने गिी लवलवधता कायि तथा लवद्यिायिा कुनै पलन प्रकािको लवभेद , दुवुयवतहिा , बलहरकिण ि हेपाइ नहुने सुलुनलितताासलहत र्बिौत्री वाताविण लसजनता गने

४.३.५ उपिलधध, नलतजा ि प्रिुखु लियाकिाप ि िक्ष्य

(क) उपिशधध

लिक्षको पहुँचँिा वृलृद्द भई असिानताहरू घटेको हुने।

(ख) प्रिुख नशतजा तथा परराणात्िक िक्ष्य

	सचूक	आधिा वर्षत (२०८०/८१)	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५	२०८५/८६
१	आधिाभतू तहिा लवद्यिाय बालहि िहेका बिबालिकाको सङ्य्ा	७	५	३	१	०	
२	आधिाभतू तहिा िैङ्लगक सिता सचूक	९९	१००				
३	िाध्यलिक तहिा िैङ्लगक सिता सचूक	७५	८०	८५	९०	९५	

४	अपाङ्गता भएका लवद्याथीको संय्ा	३०	३२	३४	३५	३६	
५	लविर्ष लवद्यिाय/स्रोत कक्षा संय्ा	०	१				

(ग) प्रिुख शक्रयाकिाप र परराणात्िक िक्ष्य

ि.सं.	प्रिुख लियाकिाप	एकाइ	भौलतक िक्ष्य (पाँच वर्ष)त						भौलतक िक्ष्य (१० वर्ष)त	कैलर्यत
			२०८१	२०८२	२०८३	२०८४	२०८५	जम्िा		
१	बिबालिकाको अपाङ्गताको िखाजोखा गिी सो का आर्धिाा वगीकिण ि अलभिेखीकिण गिी उपयुकुत लिक्षाको प्रबन्ध		१	१	१	१	१			
२	लवद्यिायिा कुनै पलन प्रकिाको लवभेद, दुवु्यवतहाि, हेपाइ त नहुने सुलनलित गन त संयन्त्र स्थापना		१	१	१	१	१			
३	िैङ्लगक सर्िञ्जािाई स्थानीय तहहरूिा		१	१	१	१	१			

	लवस्ति गिी बिालववाह, िैङ्लगक लहंसंा, हालनकिाक िैङ्लगक अभ्यास तथा सकिाात्िक पुरुर्षत्वका लवर्षयिा सचेतनििाूक कायितिि सञ्चािाना परिचािन गने									
४	पाठ ियि तथा लसकाइ सािग्रीाई अपाङ् गैत्री तथा िैङ्लगक उत्तिदायी						१			
५	लिक्षा िातृभार्षा/ बहुभािर्षाा पाउने व्यवस्था गने							१		
६	िातृभार्षाका पाठयपुसुतक लवकास तथा लनिाणत							१		
७	दुगिुत क्ेषेत्रका तथा अन्य िलक्षत सिहूका िालग आवासीय							१		

	सुलुवधाको व्यवस्था।										

४.४ लवद्यािय पोर्षण तथा स्वास्य् कायित ि

४.४.१ परिचय नेपािा सन १९७४ देलेख केही लसलित आधािभत् लवद्याियिा लवश्व खाद्य कायितिको सहयोगिा

लदवा खाजा कायिति प्रािम्भ भएको लथयो। यो कायिति लविेर्षगिी कणािी ि सुदिूपलश् चि क्षेत्रिा केलन्रत ि हेकोिा आलथकत वर्ष त२०७७।७८ िा कणािी ि सुदिूपलिका ८ लजल्ाििा लनिन्ति सञ्चालित

छ। सन २००८ देलेख छनोट गरिएका प्राथलिक लवद्याि य तथा सिुदायिा प्रािम्भ गरिएको सिकािको नगद अनुदानिा आधारित लदवा खाजा कायििितिाइ तलवस्तिा गिी आलथकत वर्ष त२०७७/७८ िा सिुदालयक लवद्याियिा पवू तप्राथलिकदेलख कक्षा ५ सम्ि का सबै लवद्याथीिाइ तलदवा खाजाको व्यवस्था गरिएको छ।

४.४.२ वतितान अवस्था

सिुदालयक लवद्यायको प्रािलम्भक कक्षादेलख कक्षा ५ सम्ि का लवद्याथीका िा लग संघीय सिकािको सित तअनुदानबाट लदवाखाजाका िालग बजेट प्राप्त हुँदै आएको छ। स्वच्छताको कायिति सञ्चािनिा ल्याइएको छ। लवद्याथीको स्वास्य् तथा सिस ि ाईका िालग सबै लवद्याियिा स्वच्छ लपउने पानी, िौचािय तथा सिािको प्रािलम्भक बािलवकास तथा लिक्षादेलख कक्षा ५ सम्ि का सावजतलनक लवद्याियिा अध्यनित सबै लवद्याथीका िालग लदवा खाजाको प्रबन्धका िालग बजेट छुट याएि िहत्त्वपण् तउपिलधध हालसि गिेको भए तापलन नीलत तथा कानुनी व्यवस्था, लवत्तीय पयाप्तत ता तथा लदगोपन, कायितिका िालग उपयुक्त [illegible] व्यवस्था, उपयुक्त कायिलवकास ि कायित क्षेत्रिा लवलभन्न चुनौती देलेखएका छन।अझै पलन सबै लवद्याियिा स्वच्छ लपउने पानी तथा सिस ि ाईयुक्त िौचाियको व्यवस्था हुन सकेको छैन।

४.४.३ उद्देश्य

१. बािबालिकािाइ तस्वस्य् एवि पोर्षणयुकुत तथा िैथाने पौलिक खाना प्रालप् तको सुलनलश् चतता गनुत
२. स्वास्य्, पोर्षण ि सिस ि ाइ तथा स्वच्छतासम्बन्धी सेवाको गुणुस्ति वृलृद्ध गिी बािबालिकाको पोर्षण, स्वास्य् ि लसकाइ उपिलधधिा सुधािा गनु त।

४.४.४ िणनीलत

१. लदवा खाजा कायििितिाइ ििििितः लवस्तिा गदै आधािभत् तहसम्ि का सम्पण् त बािबालिकािाई लवद्याियिा खाजा उपिधध गिाउने ि अलभभावकको संिग्नतािा िाध्यलिक तहसम्ि का लवद्याथीका िालग खाजाको प्रबन्ध गने

२.लदवा खाजाका िलग लवद्यािय आवश्यक पने लवलभन्न सुलुवधा लवस्ता गने
३.लवद्यािय लवद्याथी सङ्ख्याको अनुपाता पयाप्त त पानी, साबुन तथा सराइ सिाग्रीसलहत आवश्यक सङ्ख्या छात्र ि छात्राका िलग अिगअिग शौचािय तथा युरिनि, लकिशोरीका िलग चेन्ज रुि, प्रयोग भइसकेका सािग्री व्यवस्थापन, हात धुने ठाउँ, स्वच्छ खानेपानी, कक्षाकोठा तथा लवद्याय परिसि सिसराइको प्रबन्ध ि घिबिाको व्यवस्था गने

४. लवद्यािय प्राथलिक उपचाि लकट, बािबालिकाको आवलधक स्वास्थ्य जाँच, जुकाको औषधी तथा सुक्ष्ि पोषक तत्त्व प्रदायक लभटालिन ए तथा आइिन रोलिक एलसड आलदको लवतिण ि छात्राहरूका िलग िलहनावािी स्वच्छताका िलग स्यानेटी प्याड लवतिणिाई स्वास्थ्य क्षेत्रको सहकायिता लनयलित ि प्रभावकािी बनाउने

५. लदवा खाजाका िलग स्थानीय उत्पादनिा आधारित वस्तुिाई प्राथलिकता लदने
६. लदवा खाजा सलहतको स्वास्थ्य तथा पोषण कायितिको स्थालयत्व ि लदगोपनका िलग तीनै तहका सिकािहरूसँग साझेदािी लवकास, लनजी सावजतलनक साझेदािी, अलभभावकहरूको सहभालगता, लवकास साझेदािको सहयोगका िलग आवश्यक सहयोगी वातावािण तथा संयन्त्रको लवकास गने

७. लदवा खाजािगायत स्वास्थ्य, पोषण तथा सिसराइ ि स्वच्छतासम्बन्धी कायितिको अनुगिन तथा िलूयाङ्कन साधन, संयन्त्र ि प्रलियािा पुनिािवोकन गिी थप प्रभावकािी बनाउने

४.४.५ उपलिधध, नलतजा ि प्रिुख लियाकिाप ि िक्ष्य

(क) उपलिधध

१. गम्भीि िोगबाट सुिलक्षत भई पयाप्तत पोषणका साथ बािबालिकाहरू स्वस्थ रूपिा लवद्यािय सहभागी भएको हुने।
२. लवद्यािय अध्ययन गने सबै बािबालिकाको स्वास्थ्य तथा पोषणको अवस्थािा सुधाि, िनोसािालजक िकुिता (well-being) िा अलभवृलद्ध तथा लसकाइिा सुधािसलहत सुिलक्षत तथा िािइिो (joyful) लसकाइ वातावािणिा पणू तपहुँचँ तथा सहभालगता हुने छ ।

(ख) प्रिुख नलतजा तथा परिणात्िक िक्ष्य

ि सं	सूचक	आधाि वर्ष (२०८०/८१)	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५	२०८५/८६
१	प्राथलिक उपचाि लकट;	२८	२८	२८	२८	२८	२८

ि सं	सचूक	आधिा वर्षत (२०८०/८१)	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५	२०८५/८६
	जुकुाका चक्की लवतिण गने लवद्यािय						
२	लपउने पानी तथा स्वच्छता सलहतको िौचािय भएका लवद्यािय संय्ा	१५	१७	२०	२३	२५	२८
३	लदवा खाजा प्राप्त गनेकक्षा वालर्षतक रूपा	५					
४	लवद्याथीको लनयलित स्वास्य् पिीक्षण गने लवद्यािय को सङ् नलसङ्त सेवा ० तथा सुलुवधा पुगेका संय्ा लवद्यािय	५	७	९	११	१५	२०
५	सङ्य्ा		०	१			

(ग) प्रिुख शक्रयाकिाप र परररिाणात्िक िक्ष्य

ि.सं.	प्रिुख लियाकिाप	एकाइ	भौलतक िक्ष्य)पाँच वर्ष(त						भौलतक िक्ष्य १०) (वर्ष त	कैलर्यत
			२०८१	२०८२	२०८३	२०८४	२०८५	जम्िा		
१	लदवा खाजाका िालग भान्सा तथा भण्डिा, भाँडावततन तथा आवश्यक सािाग्रीको प्रबन्ध	१०	१२	१५	१८	२०	२८			
२	स्वस्थकि तथा पौलिक लदवा खाजाको प्रबन्ध		२८							
४	लवद्यािायिा लवद्याथी सङ्ख्याको अनुपाति पयाप्तत पानी, साबुनु तथा स‍रसफाइ सािाग्रीसलहत आवश्यक सङ्ख्यािा छात्र ि छात्राका		१०	१३	१६	१९	२४			

ि.सं.	प्रिखु लियाकिाप	एकाइ	भौलतक िक्ष्य)पाँच वर्ष(त						भौलतक िक्ष्य १०) (वर्ष त	कैलर्यत
			२०८१	२०८२	२०८३	२०८४	२०८५	जम्िा		
	िलग अिग अिग िौचािय									
५	कक्षा ६ देलेख १२ सम्िका छात्राहरूिाइ त िलहनाविाि स्वच्छताका िलग स्यालनटरी प्याडको व्यवस्था		१००%							
६	आवलधक स्वास्य् जाँच, जुकाको और्षलध ि सूक्ष्ि पोर्षक तत्त्व प्रदायक टयाबिेटहरू (लभटालिन ए ि आइिन, ़र्ोलिक एलसड आलद प्रदान)		१००%							
७	लवद्यािर्यिाई प्राथलिक उपचािको लकट प्रदान		५	१०	१५	२०	२५			

ि.सं.	प्रिखु लियाकिाप	एकाइ	भौलतक िक्ष्य)पाँच वर्ष(त						भौलतक िक्ष्य १०) (वर्ष त	कैलर्यत
			२०८१	२०८२	२०८३	२०८४	२०८५	जम्िा		
	तथा प्रलतस्थापन									

४.५ लवद्यिाय सिुक्षा, लवपत न्यनूीकिण तथा उत्थािनिीता

४.५.१ परिचय नेपाि सिकािको युद्ध, द्वन्द्व, ि िहिाि वा प्राकृलतक प्रकोपजस्ता आपतकािीन तथा सङ्कटपणू त

अवस्थािा पलन बािबालिकाहरूको लिक्षा प्राप्त गने हक सिुलक्षत गने प्रलतबद्धता व्यक्त गिेको छ। आपतकािीन अवस्थािा लदइने लिक्षाको िुख्य िक्ष्य लवलभन्न कािणि उत्पन्न सङ्कटकािीन अवस्थािा बािबालिकािगायत परिवाि तथा सिुदायको जीवन िक्षा, प्रकोपबाट लसलजत सङ्कटको व्यवस्थापन, सािालजक द्वन्द्व तथा लहंसा ि दुरुपयोगबाट बािबालिकािाई सिुलक्षत िा न् ुका लिक्षणलोकोविाहिलिलाम्याथतलिव्लािा गलर्थियी हुने गिी िैलक्षक कायित साथै सिग्र

हो। भकूम्प, बाढीपलहिो, हावाहुिी, लहिपात, लहिपलहिो, आगिािी, चट याङ्, खडेिी, अलत लचसो ि तातो वातावििणिा सिुक्षा तथा लसकाइको लनिन्तिता।

यस अवधािणा अन्तगत सम्भालवत जोलखिको पवू ततयािी आपतकािीन अवस्थािा क्षलत कि हुने , गिी तत्कािको प्रलतकाय तगने ि आपतकािपश्च ात क्षलतको पुनिुाभत गने कायढताँचा सिेलटने गरिन्छ।

४.५.२ वततिान अवस्था

िालरिय लिक्षा नीलत, २०७६ िे लवपदको पवूतयािी,प्रलतकायत, न्यनूीकिण ि पुनिुाभतसम्बन्धी कायििातिाई लवद्यिाय सुधाि कायििािा िा न् े ेकुिा उल्िेख गिेको छ। सिुलक्षत लसकाइ वातावििणका िालग भौलतक तथा िानवीय प्रलतकायत व्यवस्थापन एवि कायान्तवयनका िापदण्ड तयाि गने, सिोकािवािाहरूिाई लवपद व्यवस्थापनसम्बन्धी सैद्धालन्तक एवि व्यवहारिक ज्ञान लदई लवद्यािायिा हुन सक्ने हेपाइ, लहंसा, असिुक्षा, भय, त्रास, गािी-बेइज्जती, लवभेदिगायतका गैसंिचनात्िक लवपद तथा जोलखिहरूको न्यनूीकिणका िालग लवद्याथी, लिक्षक ि सिुदायका सदस्यहरूको सहकाियिता

कायितिहरू सञ् चिान गदै ै लवद्यिायहरूिाई ििौत्री, छात्रिौत्री, अपाङ् गतिौत्री तथा सुिलक्षत, लहंसंिालहत ि भयिलहत लसकाइ केन्रका रूपिा लवकास गरिने उल्िेख गरिएको छ।

कोलभड-१९ का किाण लवद्यािय लिक्षािा लसजतना भएका चुनौतीहरूिा बािबालिकाको लसकाइ क्षलतिाई कि गने, लिक्षकहरूको अलभपेिरणा ि प्रलतबद्धतािाई कायि िाने्, लवलभन्न सिहूका िालग उपयुक्त वैकलल्पक लसकाइका िाध्यिहरू प्रयोग गिी लसकाइिाई लनिन्तिता लदने ि सबै तहिा लवलभन्न

िैलक्षक कायिति सञ्चािन गन तआवश्यक क्षिता लवकास गने प्रिुख िहेका छन । कोलभड-१९ बाट भएको क्षलतिाई कि गनत, क्षलतको आपूिण गन ति लिक्षण लसकाइिाई लनिन्तिता लदन लिक्षा क्षेत्रिा कोलभड-१९ को प्रभाव तथा यसबाट भएको लसकाइ क्षलतको िेखाजोखा गिी आपूिणको योजना लनिाणत तथा कायातन्वयन आवश्यक छ। यस पालिकािा प्रिखूरूपिा बाढी, पलहिो, आगिोलग, हावाहुिी

िगायतका लवर्षयहरु बढी जोलखिपण ू त

िहेको छ।

यसिा देलेखएका प्रिुख चुनौलतहरूिा आपतकािीन अवस्थािा लदइने लिक्षािाइ तअन्ति सम्बलन्धत लवर्षयका रूपिा वा छुट्टै लवधाका रूपिा सम्बोधन गने यसका िा लग ,छुट्टै योजना बनाउने वा योजनाको हिक अवयवा सिाव गने यस योजनािा ,प्राकृलतक प्रकोप िात्र सीलित हुने वा िहािािी तथा सािालजक तथा िाजनीलतक द्वन्द्वि लसजनता गने अवििोधको सित सावधानी अपनाउने, योजनािाइ त अल्पकािीन बनाउने वा दीघकतािीन बनाउने िभन्ने लवर्षय िहेका छन।

४.५.३ उद्देश्य

१. लवपत व्यवस्थापन प्रलतकायिकता सयन्त्र ि कायढतािा लवकास गनु त
२. सम्भालवत लवपतको व्यवस्थापन तथा उत्थािनीता प्रणािी लवकासका िालग भौलतक, िानवीय तथा आलथकत स्रोतको व्यवस्थापन गनु त।
३. आपतकािीन अवस्थािा वैकलल्पक लसकाइका लवलध प्रयोग गिी बािबालिकाको लसक्न पाउने अलधकािको सुलनलित गनु त

४.५.४ िणनीलत

१. लवपदको सियिा लिक्षा लनिन्तिता गनत पवूतयािी, व्यवस्थापन, प्रलतकाय त ि पुनुस्थापतनासम्बन्धी आवश्यक नीलत, िागदतिनत तथा कायलतवलध तयािा गने
२. सम्भालवत प्रकोप तथा लवपत सम्बन्धी पवूसतावधानी, प्रकोपबाट बच्ने ेउपायहरूको िािो जानकािी गिाउने
३. कोलभड- १९ िगायतका िहािािीबाट बच्न पवूतसावधानी, िोकथाि तथा उपचािको आवश्यक तयािी गने ।

४. िर्हिाीका सियि लिक्षण लसकाइिाई लनिन्तिता लदने ेवैकलल्पक उपायहरूको तयािी गने
५. लिक्षा क्षेत्रिा प्रभाव पान तसक्ने लवपत वा सङ्कटहरूको पवूातनिुान तथा त्यसको प्रभावको िलूयाङ्कन तथा लवश्लेर्षण गने
६. लवद्यायस्तिीय प्रलतकाय तयोजना तयाि गने
७. स्थानीय स्तिा लिक्षा सिहू (Education Cluster) लनिाणत तथा परिचािन गने
८. िैलक्षक सेवा लनिन्तिताका िालग आवश्यक हुने यन्त्र उपकिण, खाद्यान्न, पोसाक तथा अन्य िाहत सािग्रीको प्रबन्ध गने
९. लवपत व्यवस्थापनका िालग स्थानीय तह ि लवद्यायको क्षिता लवकास गने
१०. हरित लवद्याय अलभयान, जिवाय ुपरिवततन, लिक्षा तथा लदगो लवकास लनलम्त लिक्षा जस्ता कायितिि कायातन्वयन गने

४.५.५ उपिलधध, नलतजा ि प्रिुख लियाकिाप ि िक्ष्य

(क) उपिशधध

१. लवपत व्यवस्थापन प्रलतकायकतो संयन्त्र ि कायढताँचा लवकास भएको हुने छ।
२. सम्भालवत लवपत को व्यवस्थापन तथा उत्थाथनिीता प्रणािी लवकासका िालग भौलतक, िानवीय तथा आलथकत स्रोतको व्यवस्थापन भएको हुने छ ।
३. आपतकालिन अवस्थािा वैकलल्पक लसकाइका लवलध प्रयोग गिी बिबालिकाको लसक्न पाउने अलधकािको सुलुनलित भएको हुने छ ।

(ख) प्रिुख नशतजा तथा परिाणात्िक िक्ष्य

ि सं	सचूक	आधाि वर्षत (२०८०/८१)	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५	२०८५/८६
१	बिबालिकािाई आधािभतू जीवन-लसपसलहत कोलभड जस्ता िर्हिाी तथा लवपत जोलखि न्यनूीकिणसम्बन्धी अलभिुखीकिण	0	१	१	१	१	१

	कायिति सञ्चिान गने िाध्यलिक लवद्यािय							
२	हरित लवद्यािय सङ्ख्ा		२८					
३	जिवायु ु परिवतनत तथा लदगो लवकास लनलम्त लिक्षा जस्ता कायिति कायान्तवयन गने लवद्यािय सङ्ख्ा		०	१	२	३	४	
४								

(ग) प्रिुख शक्रयाकिाप र परिणात्िक िक्ष्य

ि. सं.	प्रिखु लियाकिाप	एकाइ	भौलतक िक्ष्य (पाँच वर्ष)त						भौलतक कैलर् िक्ष्य (१० वर्ष)त	यत
			२०८१	२०८२	२०८३	२०८४ १	२०८५ १	जम्िा		
१	लवपत तथा प्रकोप व्यवस्थापन नीलत पुनिााविोकन तथा लनिाणत	पटक	१	१	१					
२	स्थानीय तह ि लवद्याियको क्षिता लवकास		१	१	१	१	१			
३	लवपत पवूतयािी, प्रलतकाय,त पुनुस्थापतना तथा उत्थािनीताका िालग सचेतना कायिति		१	१	१	१	१			

ि. सं.	प्रिखु लियाकिाप	एकाइ	भौलतक ि क्ष्य (पाँच वर्ष)त						भौलतक कैलर् ि क्ष्य (१० वर्ष)त	यत
			२०८ १ २	२०८ २ २	२०८ ३ ३	२०८ ४ २	२०८ ५ २	जम्ि ा		
४	लिक्षक तथा लवव्यस तार्लि									
५	लवपत प्रलतिोधी लवद्यिाय सङ्य्ि ा		७	८	९	१०	११			
६	लिक्षक तथा लवव्यस पदालधर्कीिाई तार्लि सञ्चािान।		१	१	१	१	१			
७	लवद्याथीका ि ालग स्वास्य् तथा ि नोवैज्ञालनक र्पिात सेवा उपिधधता।						१			

४.६ लवद्यिाय भौलतक पवूाधतिा लवकास

४.६.१ परिचय लिक्षण लसकाइको ि ा लग सिुलक्षत लवद्यिाय भवन ि कक्षाकोठा सलहत, र्खिैदान, ि ौचािाय तथा
सिुलक्षत पानी तथा स्वच्छताको सलुनलिततताको आवश्यकता पदछत। लिक्षा लनयिाविी, २०५९ ि एकै
लवद्याथीका ि ालग सलुवधाजनक रूपिा पठनपाठनिा सहभागी हुनका ि ालग प्रिालम्भक बाि लिक्षा तथा
लवकास ि आधािभूत तहका प्रिालम्भक कक्षा (५-१) ०.७५वग तलिटि ि उच्च आधािभत तह तथा
ि ाध्यलिक तहका ि ा लग प्रलत लवद्याथी १.०० वग तलिटि बाबिको क्षेत्रि ्को ि ा पदण्ड तोकेको छ।

ि ालरिय लिक्षा नीलत २०७६ ि लवद्यिायहरूिा भवन, कक्षाकोठा, र्लनचति, प्रयोर्गिाा, ि ौचािाय, पानी, पसुतकािय, बकु कनित जस्ता भौलतक पवूातधिा तयिा गने, लवद्यिाय भवन ि ागायत सम्पण ू त भौलतक पवूाधतिा लवपद जोलर्खिकुत बनाउँदै ैसबै लवद्यिायिाई सिुलक्षत एवं र्बािैत्री, हरित लवद्यिायको साथै लवपद जोलर्खिा उत्थालनी बनाउने नीलतगत व्यवस्था गरिएको छ। ि ालरिय लिक्षा नीलतिि आतिसात गिेका सबैका ि ा लग सिुलक्षत भौलतक पवूाधतिा लवकास एवं लवस्तिाको नीलत ि लवकासको कायिि तजिुा गरिएको छ।

४.६.२ वितिान अवस्था

[illegible] २९ [illegible] भौलतक पवूाधतिा लवद्यिाय छन । उक्त लवद्यिायिा कक्षाकोठा, कायिातय कक्ष, पसुतकािय, प्रयोर्गिाा कक्ष ि ागायतका भौलतक सलुवधा उपिधध छन । अझैपलन १४ लवद्यिायिा आवश्यकता अनसुाि लवद्यिाय भवन/कक्षाकोठा पगुेको छैन । लवगतिा बाढी भकुम्प हावाहुिी तथा पैह ोबाट १० लवद्यिाय क्षलत भएका छन । सबै लवद्यिायका भवन भकुम्प प्रलतिोधध प्रलवलधिा लनिाणत भएका छैनन । आगािी ५ वर्षिता ८ लवद्यिायिा ३२ कक्षाकोठा थप गन ु तपने अवस्था िहेको छ ।

ि ालरिय लिक्षा नीलत, २०७६ ि गिेको नीलतगत प्रावधान कायान्तवयन गदा तलवद्यिायिा तहगत एवि लवद्याथी सङ् ्यि ाका आधािा बन्नपुने भौलतक पवूाधतिा (लिक्षण लसकाइ कक्ष, कायितिाा/प्रयोर्गिाा, पसुतकािय, अलतरिक्त लियाकिाप एवि खिेकक्ष, लवद्यिाय सभा हि, ि ञ् च, बगैचँ ा, कम्प्यटुि कक्ष, लिक्षक कक्ष, प्रधानाध्यापक कक्ष) को आवश्यकता पलहचान गिी पवूाधतिा लनिाणतको ि ालग तहगत सिकािको लजम्ि ेवािी स्पि पान ु तअको चनुौती िहेको छ।

भवन संलहताअनरुूप लवद्यिाय भवनहरू लनिाणत हुने लवर्षय अको चनुौतीको रूपिा िहेको छ। लवद्यिायको लनिाणत पणूताको अवधािणाअनरुूप हुन नसक्दा कलतपय लवद्यिायहरूका कक्षाकोठा नै आंलिक ि ात्र बनेका छन भने कलतपयिा प्रयोर्गिाा नबनेका, र्ौचािाय नबनेका वा पयाप्तत नबनेका,

खानेपानी तथा सिसरःाइका िलग संिचना नबनेका वा उपयुकुत नभएका, घिाबिाा तथा खिे िैदान नबनेका, संिचनाहरू सिाविी तथा अपाङ्ता िैत्री नभएका देलेखन्छन।

४.६.३ उद्देशे्य

१. लवद्यिाय लिक्षा पवूाधतिाका िलग आवश्यक िापदण्ड लवकास तथा कायान्तवयन गिी सुिलक्षत लवद्यिाय पवूाधतिा लवकास गनुात

२. सबै लवद्यिायिा लसकाइका िलग आवश्यक भौलतक सुलुवधाहरू सुलुनलित गन तपवूाधतिा लवकास, ििात सम्भिा तथा सबिीकिण गनुात

४.६.४ िणनीलत

१. भौलतक पवूाधतिा लवकासका िलग सञ्चालित लवद्यिायको तहलवद्याथी सङ्ख्याको प्रकेषेपण , ि भौगोलिक क्षेत्रको आधिाा िापदण्ड लवकास गने

२. एक लवद्यिायिा पवूाधतिा लवकासका सबै काय तएकै पटक गने गिी पणू तलवद्यिाय लनिाणतको अवधािणा कायातन्वयन गने

३. लवद्यिाय पवूाधतिा लवकासका िलग सङ्घ, प्रदेि ि स्थानीय तहको िागत साझेदािीका आधिाा स्रोत व्यवस्थापन गिी सिोकािवािााको सहभालगतिाा कायान्तवयन हुने प्रबन्ध गने

४. लवद्यिायिाइ तसुिलक्षत बनाउन आवश्यकतानुसिुा सबिीकिण तथा पुनुलनिाणत एवि ििात सम्भिा गने

५. पवूाधतिा लनिाणतसँगै सुिलक्षत लवद्यिाय एवि वातावििणीय पक्षिाइ तएकीकृत प्रणिाािीको लवकास गिी संस्थागत क्षिता अलभवृलृद्ध गने

६. भौलतक लनिाणतको स्रोत परिचािनिा तीन तहका सिकािलबच सिन्वय कायि गिी एकद्विाि प्रणिाािीको अपनाउने

७. लवद्यिाय भौलतक पवूाधतिा लवकासिा स्थानीय सिुदाय, सिकािी एवि गैसिकािी तथा सिुदायिा आधारित सङ्घसंस्थाको परिचािन गिी साझेदािीिाा लनिाणत काय त गने

४.६.५ उपिलधध, नलतजा ि प्रिखु लियाकिाप ि िक्ष्य

(क) उपिशधध

१. सबै लवद्यिायहरूिा बिाौत्री प्रकोप उत्थािनिी तथा सुिलक्षत वातावििणसलहत ,अपाङ्गतिौत्री , भौलतक पवूाधतिा भएको हुने।

(ख) प्रिुख नशतजा तथा पररिाणात्िक िक्ष्य

िसं	सचूक	आधिा वर्षत (२०८०/८१)	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५	२०८५/८६
१	भकूम्प प्रलतिोधी लवद्यािय	१५	१७	१९	२१	२२	२३
२	नयाँ लनिाणत भएका कक्षाकोठा सङ्ख्या		८	८	८	४	४
४	नयाँ लनिाणत भएका िौचािय सङ्ख्या		१	१	१	१	१
५	बाढी पलहिो ० िगायतका प्रकोप न्यनूीकिण काििालग काय तभएका लवद्यािय सङ्ख्या		१	१	१	१	१

(ग) प्रिुख शक्रयाकिाप र पररिाणात्िक िक्ष्य

िसं	प्रिुख लियाकिाप	एकाइ	भौलतक िक्ष्य (पाँच वर्ष)त						भौलतक िक्ष्य (१० वर्ष)त	कैलर्यत
			२०८१	२०८२	२०८३	२०८४	२०८५	जम्िा		
१	लवद्यािय भवन लनिाणत	पटक	१	१	१	१	१	५		

िसं	प्रिखु लियाकिाप	एकाइ	भौलतक िक्ष्य (पाँच वर्ष)त						भौलतक िक्ष्य (१० वर्ष)त	कैलर्यत
			२०८१	२०८२	२०८३	२०८४	२०८५	जम्िा		
२	लवद्यािायको सबिीकिण	सङ्ख्या	२	२	२	२	२			
३	लवद्यािायिा बनेका संिचनाको सम्बधनत तथा िीित सम्भिा ि र्लनचति व्यवस्थापनसित	लवद्यािाय सङ् ्ख्या	२	२	१	३	२			
४	छात्रा ि छात्रिाइ त अिग्गै िौचािय तथा पानी तथा सिसराइको प्रबन्ध	लवद्यािाय सङ् ्ख्या	२	१	०	३	४			
५	प्रािलम्भक बािलवकासका िालग पानी तथा सिसराइका साथै अिग्गै िौचािय	लवद्यािाय	१	१	१	१	१			
६	अपाङ् ता िैत्री संिचना लनिाणत	लवद्यािाय	१	१	१	१	१			

४.७ लिक्षािा सचूना प्रलवलध

४.७.१ परिचय

नेसचूना तथा सञ्चिा प्रलवलधको र्प्रकिुि प्रभावकिाी प्रयोगि लसकाइ सुधिा गनत, लसकाइिाई सान्दलभकत बनाउन, लसकाइप्रलत लवद्याथिीाई अलभप्रेरित गन ति िैलक्षक व्यवस्थापनिा सुधिा गिी सुिासन कायि गन तसहयोग पुगुदछ। लिक्षिाा सचूना तथा सञ्चिा प्रलवलधको लवकास तथा प्रयोगि सबै लवद्याथीका िालग सचूना तथा सञ्चिा प्रलवलधको आधिाभतू पहुँचँ पुर्‍याई यसको प्रयोगिा भएको लवभेद (लडलजटि लडभाइड) कि गने, सचूना तथा सञ्चिा प्रलवलधिाई लिक्षण लसकाइको साधनका रूपिा प्रयोग गिी लसकाइिा सुधिा गने, सबैका िालग लिक्षिाा सिर्तिाूक पहुँचँ पुर्‍याउने ि लिक्षाको व्यवस्थापकीय तथा िासकीय पद्धलतिाई र्प्रकिुि प्रभावकिाी बनाई सुिासनको प्रत्याभलूतका िालग सहयोग पुर्‍याउँदछ ।(२०१३ ,लिक्षा िन्त्रिाय) लिक्षिाा सचूना तथा सञ्चिा प्रलवलध गुरु योजना, २०१३ िे चािा ओटा प्राथलिकताका क्षेत्रहरू सचूना तथा सञ्चिाका िालग संिचना (क) :(जडान, सािग्री, तर्‍ाङ्क) लनिाणतिानव (ख) संिाधनको लवकास (ग)लडलजटि सािग्रीको लवकास ि (घ) लिक्षण लवलध ि व्यवस्थापनको सुधिा, पलहचान गिेको छ। उक्त गुरु योजनिे यी चािा ओटा क्षेत्रका िणनीलत, लियाकिाप ि िक्ष्यहरू लनधाितण गिेको छ। यी क्षेत्रहरू हािको परिलस्थलतिा पलन उलत्तकै सान्दलभकत िहेकिोवततिानको आवश्यकता अनुकूि िणनीलत, लियाकिाप तथा क्षियहरू अद्यावलधक तथा परिािजतन गिी यस योजनिाा सिावेि गरिएको छ।

कोलभड-१९ को िर्र्ीहािाे लवद्यिाय लिक्षिाा सचूना तथा सञ्चिा प्रलवलधको प्रभावकिाी प्रयोगको आवश्यकतिााई थप पुलिु गिेको छ। सचूना तथा सञ्चिा प्रलवलधिे लवलभन्न प्रकिाका लवपद तथा िर्र्ीहािाा पलन लिक्षण लसकाइिाई लनिन्तिता लदने कायिता हित्त्वपणू तसहयोग गन तसक्दछ। सचूना तथा सञ्चिा प्रलवलधको प्रयोगसम्बन्धी लसकाइ (अनिाईन ि अिर्‍ाइनसित) िाई लनिन्तिता लदने प्रयत्नहरू गरिए तापलन पयाप्तत क्षिता तथा संिचनाको अभाविे सबिाई सिेटन सलकएको छैन। यस्तो अवस्थिाा सबैका िालग सहज पहुँचँ पुगुने गिी लिक्षिाा सचूना तथा सञ्चिा प्रलवलधको लवकास गनु तआवश्यक भएको छ।

४.७.२ वततिान अवस्था

लिक्षिाा सचूना तथा सञ्चिा प्रलवलधको लवकास तथा प्रयोगसम्बन्धी कलतपय नीलत तथा कायित सञ्चािन गरिएका छन। लवद्युतु ि कम्प्युटििा पहुँचँ, इन्टिनेट कनेलक्टलभटी, लडलजटि लसकाइ सािग्रीको लवकास तथा ती सािग्रीिाा पहुँचँ, लिक्षकको क्षिता सितका िानव संिाधनको लवकास ि लिक्षण लसकाइ तथा व्यवस्थापनिा सचूना तथा सञ्चिा प्रलवलधसलहत सचूना तथा सञ्चिा प्रलवलधको संिचनिाा केही प्रगलत भएको भए तापलन सुधिाहरू आवश्यक छन।

लवद्यिायहरूिा सचूना तथा सञ्चिा प्रलवलधको पवूाधतिाको लवकासिा वरै्षैलपच्छे सुधिा हुँदैँ ैगएको ि धिैजसो ि ा ध्यलिक लवद्यिायहरूिा सचूना तथा सञ्चिा प्रलवलधको पवूाधतिा भए तापलन यी सुलुवधाहरू पयाप्तत छैनन ि ज्यादै ैकि लवद्यिायि ि ात्र लिक्षण लसकाइि प्रयोग गने गिका छन। कलतपय लवद्यिायहरूि लवलभन्न व्यलक्त तथा सङ्घसंस्थाबाट पलन यस्ता सचूना तथा सञ्चिा प्रलवलधसम्बन्धी उपकिण प्राप्त गने गिका छन।

िैलक्षक तय् ाङ्क २०८१ को प्रलतवेदन अनुसाि यस पालिकिाा सञ्चालित २९ लवद्यिायिध्य २९ लवद्यिायिा लवद्युत सुलुबधा पुगेको छ। ७ लवद्यिायिा कम्प्युटि ल्यावको व्यवस्था िहेको छ भने २८ लवद्यिायिा इन्टिनेट जडान गरिएको छ। इन्टिनेट जडान सलहत कम्प्युटि ल्याव स्थापना भएका लवद्यिायिा लडलजटि लसकाइ सािग्रीको व्यवस्था, कम्प्युटिसम्बन्धी ज्ञान भएका लिक्षकहरुको किी तथा लिक्षण लसकाइि प्रलवलधको प्रयोगको अवस्था किजोि िहेको छ। सबै लिक्षकहरुिाई कम्प्युटिसम्बन्धी ज्ञान, सीप प्रदान गनु,त लनयलित लवद्युत आपलूत ततथा कक्षाकोठिाा प्रलवलधको प्रयोगिाई प्रभावकािी बनाउने काय तचुनौतीपणू तिहेको छ।

४.७.३ उद्देश्य

यस योजनिो लिक्षिाा सचूना तथा सञ्चिा प्रलवलधसम्बन्धी कायितिका लनम्नलिलखत उद्देश्यहरू लिएको छ :

१. सबै लवद्यिायिा सचूना तथा सञ्चिा प्रलवलधको पहुँचँ पुर्याउनु ु
२. लसकाइिाई प्रभावकािी, गुणस्तिीय ि सान्दलभतक बनाउन सचूना तथा सञ्चिा प्रलवलधको प्रयोग गनु त

४.७.४ िणनीलत

१. सबै लवद्यिायिा सचूना तथा सञ्चिा प्रलवलधका आधािभतू संिचना तथा उपकिणको प्रबन्ध गने
२. सचूना तथा सञ्चिा प्रलवलधको प्रयोगको सम्बन्धिा सबै लिक्षकको क्षिता अलभवलृद्ध गने
३. लवलभन्न कक्षा ि लवषयका िालग तयाि गरिएका अन्तिलियात्िक लडलजटि सािग्रीको प्रयोग गने
४. लिक्षक सहायता ि पृषृठपोषण प्रणािीिाा सचूना तथा सञ्चिा प्रलवलधको प्रयोग गने
५. िैलक्षक स्रोत सािग्रीिाा इन्टिनेटको सुलवधािाफ तत लवद्यिाय, लिक्षक ि लवद्याथीको पहुँचँ लवस्तिा गने

६. कम्प्युटि िाइब्रेी तथा लडलजटि पुसुतकािायको िाध्यिबाट दृलिलवहीन तथा सुनाइ क्षिता किजो भएका बािबालिकािाई िलक्षत गिी दृश्य तथा श्रव्य सािग्रीको उलचत प्रबन्ध िप्रयोग गने

४.७.५ उपलिधध, प्रिुख लियाकिाप, नलतजा ि िक्ष्य

(क) उपलिधध

१. लवद्याियिा सचूना तथा सञ्चाि प्रलवलधको लवकास ि लवस्तािोप्रभावकािी ढङ्गबाट लसकाइिा सहजीकिण भएको हुने छ।

२. सचूना तथा सञ्चाि प्रलवलधको प्रयोगबाट लवद्याथीको लसकाइ उपलिधधिा सुधाि आएको हुने छ।

(ख) प्रिुख नलतजा तथा परिणात्िक िक्ष्य

ि सं	सचूक	आधाि वर्षत (२०८०/८१)	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५	२०८५/८६
१	इन्टिनेट जडान भएका लवद्याियको सङ्ख्या	२८	२९				
२	लिक्षण-लसकाइ लियाकिाप िा कम्प्युटि िगायतको प्रलवलधको उपयोग भएका लवद्यािय सङ्ख्या	१५	१७	१९	२२	२४	
३	िुख्य लवर्षयिा लडलजटि	१५	१७	१९	२२	२४	

ि सं	सचूक	आधाि वर्षत (२०८०/८१)	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५	२०८५/८६
	पाठयसाि्री प्रयोग गने लवद्यािय सङ्ख्या						

(ग) प्रिुख शक्रयाकिाप र परिणाित्िक िक्ष्य

ि. सं.	प्रिुख लियाकिाप	एकाइ	भौलतक िक्ष्य (पाँच वर्ष)त						भौलतक िक्ष्य (१० वर्ष)त	कैलर् यत
			२०८ १	२०८ २	२०८ ३	२०८ ४	२०८ ५ १	जम्िा		
१	ICT लवद्यािया संिचना लवस्तिा गिी झिइर्ब्री स्थापना		१	१	१	१				
२	प्रत्येक लवद्यािया Internet Connectivity को व्यवस्था		२९							
३	लिक्षकको क्षिता लवकास		२९							
४	प्रत्येक लवद्यािाा अन्तिलियात्िक लडलजटि सािग्रीको उपिधधता		५	६	७	८	९			
५	IEMIS व्यवस्थापन		२९							

परिच्छेद पाँच: सुिासन तथा व्यवस्थापन लिक्षा जस्तो िहत्त्वपणू तसावजतलनक सेविााई सबि, चुसुत, सेवाउन्िुखु तथा परिर्णिाुखुी बनाउनका िा लग सुिासन ि व्यवस्थापनको भूलिका ज्यादै िहत्त्वपणू तिहन्छ । सािान्यतया सुिासन तथा व्यवस्थापनि उत्तिदालयत्वलजम्िेवािी ,पािदलिता , बोध वा जवार्देहीपन, लवलधको िासन सिता ,

तथा सिावेलिता ि व्यापक सहभालगता सुलनिलात गिी योजनाका उद्देश्ेय प्रालप्ति सहयोग पुर् याउन तयाि गरिएका संिचना तथा प्रलकयाहरू जनाउँछ । सुिासनको प्रत्याभलूतका िालग सहभालगता तथा

सहिलतिा लनणयत तथा कायान्तवयन गनत, लनलित दृलिकोण वा उद्देश्ेयिा आधारित भइ तकाय तगनत, कायसतम्पादनिा प्राथलिकता लदइ तउत्तिदालयत्व वहन गनत, कायसतम्पादनिा प्रभावकारिता तथा

कायर्कुिलता कायि गनत, लवद्याथीको लसकाइप्रलत जवार्देही बन्न ि पािदलिता तथा लवलधको सवोच्चता कायि गन तसहयोग पुगुने गिी संिचना तथा काय तप्रलिया व्यवलस्थत गरिनुपछत । लिक्षिाा तीनै

तहका सिकाि, लवद्यािय तथा सिुदाय, गैिसिकािी लनकाय तथा लवकास साझेदािको भलूिका िहने भएकिो आआफ्नो भूलिकाअनुसाि सुिासन कायि गन तयी सबैको योगदान आवश्यक हुन्छ । नेपािको संलवधानिा सङ्घ, प्रदेि ि स्थानीय तह गिी तीन तहका सिकािका एकि ि साझा अलधकािका सचूीसलहत लिक्षाको िासकीय प्रबन्ध तथा व्यवस्थापन हुने व्यवस्था छ । लवद्यािय लिक्षाको यस योजनाको कायान्तवयनका िालग आवश्यक संस्थागत संचिनासलहत क्षिता लवकास, योजना कायान्तवयनको लजम्िेवािी सलहतको व्यबस्थापकीय प्रबन्ध ि उपयुकुत अनुगिुन तथा िलूयाङ्कन प्रणािी

स्थालपत गनु तआवश्यक हुन्छ ।

यस परिच्छेदिा सुिासन तथा व्यवस्थापनअन्तगत संस्थागत क्षिता लवकास, स्थानीय लिक्षा योजनाको कायान्तवयनको प्रबन्ध ि अनुिगन तथा िलूयाकंन जस्ता क्ेषेत्र सिावेि गरिएको छ । यस परिच्छेदिा सिावेि गरिएका क्षेत्रिाई पलन अरु परिच्छेदिा जस्तैः परिचय, वतिान अवस्था, उद्देश्ेय, िणनीलत, उपलधध, नलतजा ि िुख्य् लियाकिाप ि िक्ष्य लनधािण गरि सातओटा उपिीर्षतकहरूिा लवभाजन गिी

लवश्ेलेर्षण गरिएको छ ।

स्थानीय तहको लिक्षा िा खिाा लिक्षा सेवाको किचतिाीको दिबन्दी लनधािण गिी पदस्थापन

५.१ लिक्षाको व्यवस्थापन तथा संस्थागत क्षिता ५.१.१ परिचय

गरिएको छ। सङ्घीयताको सन्दभिता लिक्षा प्रिासन तथा व्यवस्थापनिाइ तप्रभावकािाी तथा नलतजिाुखुी बनाउनका िालग वतिान संिचना, काय तलवभाजन तथा क्षिताको पुनिाविोकन गन तआवश्यक छ।

५.१.२ वतिान अवस्था

स्थानीय सिकि सञ्चािन ऐन २०७५ िे लिक्षासम्बन्धी २३ वटा अलधकािहरु तोकेको छ। यी कायबताहेके अन्य कायकता ािलग लजलल्ा तहिा लिक्षा लवकास तथा सिन्वय एकाइ िालखएको छ। प्रदि सिकािहरूिे प्रदि स्तिका सेवा प्रवाह गन तलजलल्ािस्तिा कायातिय स्थापना गने िी सुरु गिेका छन्।

लवद्यािय लनीक्षक ि स्रोत व्यलक्ति प्रदान गदै आएका सेवा लनिन्ति हुन नसकेको लवद्याियहरूिा सुपुरिवेक्षण ि लिक्षक पेसागत सहयोग पद्धलतको अभाव भएको अवस्था छ। यसका िालग यस लवद्यािय लिक्षा क्षेत्र योजनािे वैकललपक लिक्षक पेसागत सहयोग तथा सुपुरिवेक्षणका िालग अल्पकािीन तथा दीघकतािीन संयन्त्र बनाउने प्रस्ताव गिेको छ।

सिकािका तीनै तहहरूलबच सहजीकिण ि सिन्वयका पक्षिा सुधाि गिी लवद्याथीको नलतजा प्रलतको जवार्देलेहतािा सुधाि गनु तआवश्यक छ। प्रत्येक तहका सिकािको साझा िक्ष्य हालसि गन तआ-आफ्ना लभन्न लभन्न लविेर्षता ि क्षितािाई सम्बोधन गने लकलसिको संस्थागत व्यवस्था, क्षिता लवकास ि सोअनुसाि कायान्तवयन गने परिपाटी ि संस्कृलतको लवकास गनु तआवश्यक छ।

सालबकका लजलल्ा लिक्षा कायाितयहरू लिक्षा लवकास तथा सिन्वय एकाइिा रुपान्तिण भएका छन।

लयनि सङ्घीय लिक्षा लवज्ञान तथा प्रलवलध िन्त्राियातहत िहा गछतन। स्थानीय तहिा लिक्षा , िाखा िहनेव्यवस्था छ। स्थानीय तहको लिक्षा िाखािा लिक्षा सेवाको किचतािीको दिबन्दी लनधातिण गिी पदस्थापन गरिएको छ। सङ्घीयताका सन्दभिता लिक्षा प्रिासन तथा व्यवस्थापनिाइ त प्रभावकािी तथा नलतजािुखी बनाउनका िालग वततिान संिचना, काय तलवभाजन तथा क्षिताको पुनिाविोकन गन तआवश्यक छ।

५.१.३ उद्देश्य

१. स्थानीय तहिा आवश्यक पने जनिलक्तको व्यवस्थापन गनु त
२. जनिलक्तका िालग संस्थागत क्षिता अलभवृलद्ध गनु त
३. आवश्यक स्रोत साधनको व्यवस्थापन गनुत
४. सिग्र िैलक्षक नलतजाप्रलत जबार्देही बनाउन लवद्यािय व्यवस्थापनिाइ तसक्षि बनाउनु।

५.१.४ िणनीलत

१. स्थानीय तहिा लिक्षाको व्यवस्थापनिाई प्रभावकािी बनाउन आवश्यक नीलत तजुिता गने
२. संस्थागत संिचनाअनुसाि जनिलक्तको व्यवस्था गने
३. कायितत जनिलक्तको क्षिता लवकास गने
४. स्थानीय तहिा लिक्षक पेसागत सहयोग प्रणािी स्थापना गने

५. प्रधानाध्यापक, लवद्यािय व्यवस्थापन सलिलत अध्यक्षिाई थप लजम्ि्ेवािा बनाई क्षिता लवकास गने
६. कायितिको प्रभावकािी ढङ्गबाट कायसतम्पादन गन तआवश्यक स्रोत साधनहरूको व्यवस्थापन गने

५.१.५ उपिलधध, प्रिुख लियाकिाप, नलतजा ि ि्क्ष्य

(क) उपिशधध

१. स्थानीय तहिा आवश्यक पने जनिलक्तको व्यवस्थापन भएको हुने छ।
२. संस्थागत क्षिता अलभवृलृद्ध भई उत्तिदालयत्व तथा लजम्ि्ेवािी वृलृद्ध भएको हुने छ।
३. आवश्यक स्रोत साधनको व्यवस्थापन भई प्रभावकािी रूपिा कायसतम्पादन भएको हुने छ।

(ख) प्रिुख नशतजा तथा परिणात्ि्क ि्क्ष्य

ि सं	सचूक	आधाि वर्षत (२०८०/८१)	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५	२०८५/८६
१	ि्ाध्यलिक लवद्याियिा नेतृत्व तथा व्यवस्थापनसम्बन्धी तालिि प्राप्त प्रधानाध्यापक सङ्ख्या	५	६	७	८	९	१०
२	आधािभतू तहको लवद्याियिा नेतृत्व लवकास तथा व्यवस्थापनसम्बन्धी तालिि प्राप्त प्रधानाध्यापक सङ्ख्या	१०	११	१२	१३	१४	१५

ि सं	सचूक	आधि वर्षत (२०८०/८१)	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५	२०८५/८६
३	िखा पीक्षण तथा सिाालजक पीक्षण सम्पन्न गने लवद्यिाय सङ्य्ा	२९					
४	लवद्यिाय व्यवस्थापन सलिलत भएका लवद्यिाय सङ्य्ा	२९					
५	प्रचलित कानुनिा व्यवस्था भएबोलजि प्रधानाध्यापक तथा प्राचायत लनयुकुत गने िाध्यलिक लवद्यिाय सङ्य्ा	१०					
६	लवद्यिाय व्यवस्थापन साठलिलत भएका लवद्यिाय संय्ा	२९					
७	सियै िैलक्षक तय्ाङ्गक भने लवद्यिाय संय्ा	२९					
८	लनयलितरूपिा िखापीक्षण	२९					

ि सं	सचूक	आधाि वर्षत (२०८०/८१)	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५	२०८५/८६
	तथा सिालजक पीक्षण गने लवद्यिाय संय्ा						

(ग) प्रिुख शक्रयाकिाप र परिणात्िक िक्ष्य

ि.सं.	प्रिुख लियाकिाप	एकाइ	भौलतक िक्ष्य (पाँच वर्ष)त						भौलतक िक्ष्य (१० वर्ष)त	कैलर्यत
			२०८१	२०८२	२०८३	२०८४ १	२०८५ १	जम्िा		
१	आवश्यक कानूनी प्रबन्ध तथा िापदण्ड लवकास		१	१	१					आवश्यकता अनुसाि
२	संस्थागत संिचना लनिाणत तथा क्षिता लवकास		१	१	१	१	१			
३	प्रलतवेदन तथा तय्ाङ्क प्रणािीको सुदृढीकिण		२९							
४	कायसतम्पादन िकिा गिी नलतजाप्रलत लजम्िेवािी बनाउने लवद्यिाय		२९							
५	कायसतम्पादन एवि स्विलूयाकंन गने, गिाउने		२९							

ि.सं.	प्रिखु लियाकिाप	एकाइ	भौलतक िक्ष्य (पाँच वर्ष)त						भौलतक िक्ष्य (१० वर्ष)त	कैलर्यत
			२०८१	२०८२	२०८३	२०८४	२०८५	जम्ा		
६										

५.२ स्थानीय लिक्षा योजना कायान्तवयनको प्रबन्ध ५.२.१ परिचय

यस योजनिो प्रस्ताव गिेका उद्देश्ेय तथा ि क्ष्यहरूिाई नलतजा ि उपिलधधिा रूपान्तिण गनत कायान्तवयनको उपयुकुत ि सबि संि्िचनात्िक प्रबन्ध आवश्यक हुन्छ। योजनाको कायान्तवयन प्रबन्धअन्तगत आवश्यक सङ् गठन तथा संि्िचना, जनिलक्त, नीलत, कानुनु तथा िा पदण्ड ि लजम्ि्ेविाी सलहतको उत्तिदालयत्त्वको संि्िचना पदछतन। यसअन्तगत बालर्षतक योजना तथा बजेट तजुिताको संयन्त्र, लियाकिाप लनधाितण तथा कायान्तवयन, लवत्तीय व्यवस्थापन तथा अनुगिुन ि ि्िलूयाङ् कन पदछतन ।

५.२.२ वतितान अवस्था

स्थानीय तहिा लिक्षा लवभाग, ि्िहाािखा वा ि्ाखिाािर्तत लिक्षासम्बन्धी कायहतरू भइितहेका छन। स्थानीय तहका लिक्षा िाखाहरूिे सम्बलन्धत तहअन्तगत लवद्यािायस्तिीय लिक्षा योजना लनिाणत, कायिति कायान्तवयन ि अनुगिुन तथा ि्िलूयाङ् कन गदछतन। प्रत्येक लवद्यािायिा लवद्यािाय व्यवस्थापन सलिलत ि्िहनुका साथै लिक्षकिध्ये एक जनाािाइ तप्रधानाध्यापक लनयुकु त गिी लवद्यािाय सञ्चािनको लजम्ि्ेविाी लदइएको छ।

स्थानीय तहिाई लवद्यािाय लिक्षाका सविाहरूिा प्रालवलधक सहायता ि सहयोग उपिधध गिाउने ि प्रादेलिक तथा सङ्घीय सिकािहरूिे स्थानीय तहहरूसँग लिक्षाका लवलभन्न लवर्षयहरूिा साझेदािी तथा सिन्वय गने लवर्षयिा स्पि गनु तजरुिी ि्िहेको छ ।

स्थानीय तहिे लिक्षा क्षेत्र लवकासका िालग आवलधक योजना तयािा गने, सङ्घीय तथा प्रदेि तहबाट प्राप्त ससत तअनुदान तथा अन्य अनुदान ि आफ्नै स्रोतको बजेटसिेत संि्िग्न गिी वालर्षकत लिक्षा बजेट तथा कायिति तयािा गने, योजना कायान्तवयनका िालग आवश्यकतानुसाि कानुनु, िापदण्ड तथा लनदेलिका लवकास गने, लिक्षा िाखाको क्षिता सुदुढ गिी कायिति कायान्तवयनका िालग सिोकािवािाहरू संि्िग्न ि्िहेको सिन्वय सलिलत आवश्यकतानुसिाु अन्य सलिलतहरू लनिाणत गने कायहतरु भिैहेका छन।साथैलिक्षण लसकाइिा आवश्यक सहयोग आदान प्रदानका िालग स्थानीयस्तिा लिक्षक तथा लवज्ञ सिहू सलम्ि्लित लिक्षक सहायता प्रणािी लवकास तथा सञ् चािन गने,ै लवद्यािायिा लवद्यािाय व्यवस्थापन सलिलत ि अलभभावक लिक्षक सङ्घ गठन गने ि लवद्यािायिाइ तलवद्यािाय सुधािु योजना लवकास ि कायान्तवयनिा सहजीकिण गने काय तहुँदैै ैआएको छ ।

लवद्यािाय सुधािु योजना बनाई वालर्षकत रूपिा अद्यावलधक गने, स्थानीय तहबाट प्राप्त बजेट तथा आफ्नै ै स्रोतका बजेट प्रयोग गिी लवद्यािाय व्यवस्थापन सलिलतिे वालर्षकत कायिति तथा बजेट लनिाणत गने ि

कायान्तवयन गने, लवद्यिाय सुधिासँग सम्बलन्धत कायिति कायातन्वयनका ि लग प्रधानाध्यापक लजम्ेिवा बनाउने,े लवद्यिाय व्यवस्थापनका िलग प्रधानाध्यापकहरूको सित्तीकिण तथा क्षिता अलभवृलद्ध गने, लवत्तीय व्यवस्थापन, खरिद प्रलिया, लिक्षक व्यवस्थापन तथा लिक्षकको कक्षाकोठाा सिय तथा कायकतो सुलुनलिततासम्बन्धी आवश्यक िापदण्ड तयिा गिी िागु ु गने, अलभभावक तथा सिोकािवािाहरूसँग अन्तिलिया तथा सहकाय तगन तअलभभावक भेिा तथा बैठकहरू आयोजना गने ि लवद्यिायको कायसतम्पादनका सम्बन्धिा सिाालजक पिीक्षणिाइ तप्रभावकािी बनाउने, स्थानीय तहका सम्बलन्धत ि ाखाहरू, स्थानीय स्िािुालयक तथा गैसिकािी संस्था तथा स्रोतव्यलक्त सितको सहकायिता लवद्याथीका ि लग पोर्षण, स्वास्य्, सिसराइ तथा स्वच्छतासम्बन्धी सेवा तथा लवपदको अवस्थािा सित लिक्षाको लनिन्तिताका ि लग आवश्यक सलिलत वा संिचना तयिा गने जस्ता कायतहरु लवद्यिायस्तिबाट हुँदैं ैआएको छ।

५.२.३ उद्देश्ेय

१. स्थानीय तहिा आवश्यक पने जनिलक्तको व्यवस्थापन गनु त
२. जनिलक्तका िलग संस्थागत क्षिता अलभवृलद्ध गनु त
३. आवश्यक स्रोत साधनको व्यवस्थापन गनु त

५.२.४ िणनीलत

१. स्थानीय तहिा लिक्षाको व्यवस्थापनिाई प्रभावकािी बनाउन आवश्यक नीलत तजुिा गने
२. संस्थागत संिचनाअनुसाि जनिलक्तको व्यवस्था गने
३. कायितत जनिलक्तको क्षिता लवकास गने
४. स्थानीय तहिा लिक्षक पेसागत सहयोग प्रणािी स्थापना गने
५. प्रधानाध्यापक, लवद्यिाय व्यवस्थापन सलिलत अध्यक्षिाई थप लजम्ेिवा बनाई क्षिता लवकास गने
६. कायितिको प्रभावकािी ढङ्गबाट कायसतम्पादन गन तआवश्यक स्रोत साधनहरूको व्यवस्थापन गने।

परिच्छेद छ: िगानी ि स्रोत व्यवस्थापन

६.१ परिचय दि लवकासको िा लग लिक्षा पवूाधतिाको पलन पवूाधति हो भलनन्छ । लदगो लवकासका िा लग िा रिरि प्राथलिकताका साथ लिक्षिाा ि गानी गनुपतदछत । नेर्पिो लवलभन्न किखण्डिा लिक्षासम्बन्धी नीलत

तथा कायितिि तय गदा तलिक्षिाा िगानी वृलृद्ध गने िक्ष्य लिएको छ।
नेर्पिाा बजेट लनिाणतका चिणिा लिक्षा केृषेत्रको बजेट प्रिखु छिि्र्को लवर्षय बन् ने गदछत। लिक्षिाा िालरिय बजेटको २०% समृि िगानी पुरु याउने िक्ष्य िाखेको भए तापलन अलहिसमृि उक्त िक्ष्य पिू भएको पाइँदँैन। अलहिको लवद्यािय केृषेत्र लवकास योजनाको अन्त्यसमृिा िगानी वृलृद्ध हुने आिा गनत सलकन्छ।
संलवधानि आधािभतू लिक्षिााई लनिःिुलुक ि अलनवाय तगिाउने, िाध्यलिक तहको लिक्षा लनिःिुलुक गने ि अपाङ् ग, िलहिा, जात तथा वग तलवभेद नहुने गिी लिक्षिााई िौलिक हकका रूपिा प्राप्त गने अवसि प्रदान गन तिाज्यको दालयत्व हुने कुिा प्रस्ट पािेको छ। लिक्षा ऐन, लनयि, िालरिय लिक्षा नीलत – २०७६ ि लवद्यािय क्षेत्र लवकास योजना २०७३ ि पलन यसै िकुिााई पछ्याएको छ।

लवद्यािय लिक्षिाा िगानी गनु तसंघ, प्रदि ि स्थानीय तहको साझा दालयत्व भएकिो यस लवर्षयिा लर्विेर्ष ध्यान पुरु याउनुपुदछत। तहगत सिकािबाट तोलकएको लियिापिा आधारित िगानी नगिी पुिक िगानीको उत्तिदालयत्व सयन्त्र लवकास गिी कायान्तवयन गनु तपदछत। पिरिाणस्वरुप लवद्यायका लिक्षक तथा किचतिीको पारिश्रलिक ि भौलतक लनिाणत िगायतका कायिता सङ्घीय तहबाट लवत्तीय हस्तान्तिणिार्तत उपिव्ध हुने सित तअनुदानका अलतरिक्त स्थानीय सिकािको आफ्नै स्रोतबाट सित बजेट लवलनयोजन गने अपेक्षा गरिएको छ।

६.२ वतितान अवस्था

६.३ उद्देश्ेय

१.लिक्षा केृषेत्रिा आवश्यक स्रोतको प्रकेृषेपण गनु त
२.योजनिाा सिावि भएका कायिति कायातन्वयनका िालग आवश्यक लवत्तीय स्रोत पलहचान गनु त
३.उपिधध स्रोतको आिधिाा कायितिको प्राथलिकता लनधाितण गिी कायिति कायातन्वयन गनु त

६.४ िणनीलत

१. सङ्घीय ि प्रदि सिकािको िगानीको अनुपुाति स्थानीय सिकािको आफ्नो स्रोतबाट लिक्षिाा िगानिाा वृलृद्ध गने

२.लवद्यिाय लिक्षिाा पहुँचँ, सहभालगता एवि गुणुस्ति सुलुनलित गन तिगानी प्रभावकिाीता बढाउने
३.वालर्षतक रूपिा कुि बजेटको ३० प्रलतित बजेट लिक्षा क्षेत्रका कायितिका ािलग व्यवस्था गने
४.लिक्षिाा लनजी तथा गैसिकिाी क्षेत्रको ािगानीाई उलचत लनयिनका साथ प्रोत्साहन तथा प्रवद्धतन गने
५.ािपदण्डका आिाधािा खचत ाि प्रलतवेदन पद्धलत अविम्बन गने
६.लवत्तीय व्यवस्थापन क्षिताा सुधािा ल्याइ लवत्तीय कायकुिातिता, पािदलिता, लजम्ािेवािाी ाि उत्तिदालयत्विाई सबि बनाउने
७.ािगत साझेदािाी आधारित कायिति सञ्चािन गने

६.५ उपिलधध, प्रिुख लियाकिाप, नलतजा ाि ािक्ष्य

(क) उपिशधध

१. लिक्षा क्ेषेत्रिा आवश्यक स्रोतको प्रक्ेषपण गनु त
२. योजनिाा सिाविे भएका कायिति कायातन्वयनका ािलग आवश्यक लवत्तीय स्रोत पलहचान गनु त
३. उपिधध स्रोतको आिाधािा कायितिको प्राथलिकता लनधाितण गिी कायिति कायातन्वयन गनुत

६.६ योजनाको वलर्षकत बजेट तजुिता प्रलिया

ाि.सं.	अनुदान प्राप्त हुने ाउपक्षेत्र /लवर्षय	आलथकत वर्ष त					पाँचँ वर्षकतो जम्ािा	१० वर्षकतो जम्ािा
		२०८१/०८२	२०८२/०८३	२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६		
१	प्रािलम्भक बािलवकास ाि लिक्षा	९९ ािाख	१०५	११०	११५	१२०		
२	आधािभतू लिक्षा	११ किोड	११.२	११.३	११.४	११.५		
३	ािाध्यलिक लिक्षा	४ किोड	४.२	४.३	४.४	४.५		
४	प्रालवलधक लिक्षा तथा व्यावसालयक तािलि	५ ािाख	६	७	८	९		

ािलथको तालिकाअनुसािा तयिा भएको बजेटका ािलग स्रोतको अनुिान अनुिान गदा तसङ्घ, प्रदि तथा स्थानीय तहबाट प्राप्त हुने प्रस्तालवत बजेट तथा लवलभन्न सङ्घसंस्थाबाट कायान्तवयन हुने लियाकिापको सित लहसाब गिी बजेटको गरिएको छ।

६.७ योजना कायान्तवयनका ािलग वालर्षकक्ािणनीलत कायान्तवयन योजनािनिाणत तथा कायान्तवयन

योजना कायान्तवयन गदा तवालर्षकत रूपिा तय भएका योजना तथा कायिर्तिाइ वालर्षकत रूपिा रूपिा सङ्घ प्रदि तथा स्थानीय तहको नीलत तथा कायितिका आधििा वालर्षकतरूपिा स्रोत सुलुनलश्ततताका

आधििा वालर्षकत ि णनीलत तथा कायान्तवयन योजना लनिाणत गनुपतछत । यसिा योजनाका लिपगीकिन तथा

तुि ािइिसी िबि गनुपतछत । योजना लनिाणत गदा तस्थानीय तहको पाँच वर्षे बजेटसलहतको वालर्षतक योजनाित उलल्लखत लियाकािािाइ केन्द्रीत ुभई वालर्षतक बजेट तथा कायितित तयाि गि कायातन्वयन िि गनीलत तयािा गनुपतछत । वालर्षकनीलत कायान्तवयन योजना लनिाणत गदात यसै योजनाको ढाँचािाई आधिा िानी तयिा गरिनेछे ।

परिच्छेद सात: अनुगिन तथा िलूयाङ्कन

७.१ परिचय

िैलक्षक कायित ीि्ा स्रोत साधनुको लवलनयोजन ि् लवतिण के कसिी भइहेको छ, िगानीको प्रवाह सिुलुचत ढङ् गि भएको छ वा छैन, कायित ि् कायान्तवयन प्रलियाि त्रुलट छन वा छैनन, िैलक्षक लियाकिाप लनधारतित कायतालिकाअनुसिा सियि कायान्तवयन भई िलक्षत प्रलतिर् प्रालप्ततर्त उन्िुख भएका छन वा छैनन भन्ने विषयमा [illegible] लवलधक रूपि लनगिानी, लनीक्षण, पुनललनितीक्षण, पयतवेक्षण एवि जाँचबुझ्ु गने गिाउने काय तअनुगिन हो । यसि कायितिको प्रगलत ि् वततिान लस्थलतको िबािा जानकािी गिाउँछ ।

िैलक्षक कायित ीि्ा सान्दलभकतता, उपयुकुतता, दक्षता ि् प्रभावकारिताको सन्दभिता सुवुयवलस्थत एवि उद्देश्ेयपणू तढङ् गि जाँचबुझ तथा िखाजोखा गने काय तिलूयाङ् कन हो । िल्ूयाङ् कन प्रलतिर् ि् प्रभावसँग बढी केलन्रत हुन्छ । अनुगिन सिाान्यतया कायिति कायान्तवयनको चिणिा ित्र गरिन्छ भने िलूयाङ् कन कायिति सञ् चािनका चिणका साथै कायिति सम्पन्न भए पश् चात पलन गरिन्छ । अनुगिन ि् िलूयाङ् कनि िैलक्षक कायितिा भएको िगानीिाई पािदिी, नलतजिुखी, जवार्देही ि् उत्तिदायीपणू तबनाउन सहयोग गछतन ।

नेपािा सिकािको िालरिय तथा अन्तिालतरिय तहिा व्यक्त गिका लवलभन्न प्रलतबद्धताअनुरूप स्थानीय तहिे लिक्षा योजनाको अनुगिन गदा तकलम्तिा पलन लनम्न पक्षको अनुगिन गनुपतछत :

७.२ वततिान अवस्था

- अनुगिन संयन्त्रको व्यवस्था
- एकीकृत प्रलतवेदन प्रणािीको लवकास
- सहभालगतात्िक तथा सािलूहक अनुगिन तथा िलूयाङ् कन प्रणािीको सुलनितता
- अनुगिन तथा िलूयाङ् कनिा सचूना तथा प्रलवलधको उपयोग लवस्तिा तथा व्यवलस्थत
- नलतजािा आधारित अनुगिन
- लिक्षक सुपरिवेक्षण ि् पेसागत सहयोग
- लवद्याथी उपिलधध पिीक्षण
- लवद्यिाय कायसतम्पादन पिीक्षण

७.३ उद्देशे्य

१. अनुगिुन तथा ििलूयाङ्कनका िालग सिन्वयात्िक तथा एकलत्रत प्रणिाी लवकास गनु त
२. अनुगिुन तथा ििलूयाङ् कन प्रणिाीाइ तनलतजिाा आधारित बनाउनु ु
३. योजना कायान्तवयनका चिणिा आएका सिस्या तथा चुनौतिाीाई सम्बोधन गिी अपेलक्षत उपिलधध हालसि गनु त

७.४ िणनीलत

१. कायितिको अनुगिुन तथा ििलूयाङ् कन ि प्रलतवेदनका िालग एकीकृत िैलक्षक सचूना व्यवस्थापन प्रणिाी सञ्च ािनि ल्याउने ।
२. नलतजिाूक अनुगिुन तथा ििलूयाङ् कन प्रणिाी अविम्बन गने
३. लवद्याथी उपिलधध पिीक्षण तथा लवद्यािाय कायसतम्पादन पिीक्षणिाइ तथप व्यवलस्थत ि लनयलित गने
४. कक्षाकोठाको लसकाइको अनुगिुन, सुपुरिवेक्षण तथा ििलूयाङ् कनिाई प्रभावपणू तबनाउन कायस्तिथिा आधारित अनुगिुन, ििलूयाङ् कन, सुपुरिवेक्षण एवि प्रलतवेदन प्रणिाी प्रबन्ध गने
५. योजनाअन्तगत सञ्चालित कायिति तथा परियोजना वा लियाकिापको लनयलित आवलधक, िध्यावलधक तथा अलन्ति ििलूयाङ् कन प्रणिाी स्थालपत गने
६. अलनवाय ततथा लनिःिुल्क लिक्षा ऐन २०७५ ि तोकेबिोलजि अलनवाय ततथा लनिःिुल्क लिक्षा कायान्तवयनको अवस्थाको प्रलतवेदन तयाि गिी स्थानीय तहिा पेस गने

७.५प्रिुख उपिलधध तथा नलतजा

उपिशधध

१. अनुगिुन तथा ििलूयाङ्कनका िालग सिन्वयात्िक तथा एकलत्रत प्रणिाी लवकास भएको हुने छ ।
२. नलतजिाा आधारित अनुगिुन तथा ििलूयाङ् कन प्रणिाी कायान्तवयन हुने छ ।
३. योजना कायान्तवयनका चिणिा आएका सिस्या तथा चुनौतिाीाई सम्बोधन गिी अपेलक्षत उपिलधध हालसि भएको हुने छ।

नशतजा

१. अनुगिुन तथा ििलूयाङ् कनका िालग संस्थागत संिचना तथा क्षिता लवकास भएको हुने छ ।
२. नलतजिाा आधारित अनुगिन प्रणिाी स्थालपत भइ तयोजना तथा कायितिको प्रभावकािी कायान्तवयन भएको हुने छ ।

७.६ प्रिुखु लियाकिाप िि परििाणात्िक िक्ष्य

ि.सं.	प्रिुखु लियाकिाप	एकाइ	भौलतक िक्ष्य (पाँच वर्ष)त						भौलतक िक्ष्य (१० वर्ष)त	कैलर्यत
			२० ८१	२० ८२	२० ८३	२० ८४	२०८ ५ ३	ज मूि्ा		
१	अनुगिुन तथा िलूयाङ्कन संयन्त्र लनिाणत	लनय लित	३	३	३	३		१५	१५०	
२	नलतजािा आधारित अनुगिुन प्रणािीका िालग सचूक तयाि तथा अद्यावलधक गने	पट क	१	१	१	१	१	५	५०	
३	कायिति कायातन्वयनको त्रैलिसक तथा वालर्षकत सिीक्षा तथा प्रलतवेदन तयाि गने	पट क	४	४	४	४	४	२०	२००	
४	कायिति कायान्तवयन पुलुस्तका तयािी	पट क	१	१	१	१	१	५	५०	
५	अलनवाय त तथा लनिःिुल्क लिक्षा कायातन्वयनको अवस्थाको प्रलतवेदन तयाि गने	पट क	१	१	१	१	१	५	५०	
६	िैलक्षक तयुािङ्गक प्रकािन	पट क	१	१	१	१	१	५	५०	

अनुसुची १

सन्दभ तसािाग्रीहरू

१.नेपिाको संलवधान — २०७२
२.लदगो लवकास िि्क्ष्य न (४) — २०१६—०३०
३.एक झिकिा रूपा २०७८
४.स्थानीय सिकिा सञ्चािान एन २०७४
५.लनिुलुक तथा अलनवाय तलिक्षा सम्बन्धी एन २०७५
६.गण्डकी प्रदिे दोस्रो पंचवर्षीय योजना २०८१/०८२ देलेख २०८५/०८६
७.लवद्यािाय लिक्षाको िािलरिय पाठर्यि प्रारूप २०७६
८.रूपा गाउँपालिकाको वार्षीक बजेट नीलत तथा कायितिि २०८०/०८१, २०८१ /०८२
९.रूपा गाउँपालिकाको िैलक्षक तयि्ाङ्क २०८०

रूपा गाउँपालिका कास्कीका लवद्यायिा कायितत लिक्षक किचतिाीहरुको लवविण २०८२।१।१५

ि सं	लवद्याय	लिक्षकदिबन्दीलवविण										जम्ि	लिक्षणलसकाइ सहयोगअनुदान	बिालवकास सहजकता त	कायितय सहयोगी	ििखा सहायक	**कुि जम्ि**
		प्रा लव			लन ि लव			ि लव			११ ि १२ को अनुदान						
		स्थायी	ीकि	िहत	स्थायी	ीकि	िहत	स्थायी	ीकि	िहत							
1	सिस्वती आ लव रुपा ७	३										३		१	१		५
2	ीिकोट ि लव रुपा ७	४			३			६		१	२	१६		१	२	१	२०
3	अरुणोदय आ लव रुपा ७	३	२		३							८		२	१		११
4	इन्रायणी आ लव रुपा ७	५	३				१					९		१	१		११
5	देीिउी आ लव रुपा ७	५										५		१	१		७
6	रीिठुा आ लव रुपा १	३	१									४		१	१		६
7	कालिका ि लव रुपा १	६			३		२			१		१२	३	१	१	१	१८
8	सिस्वती आ लव रुपा १	३	२				२					७		१	१		९
9	चण्डी आ लव रुपा १	३	१									४		१	१		६
10	जटेश्वि ि लव रुपा १	२	१		०							३		१	१	१	६
11	लिविाय ि लव रुपा २	३	१	१	३			५			२	१५		१	२	१	१९
12	किुश्वि आ लव रुपा २	१	१									२		१	१		४
13	ीिदा आ लव रुपा ६	२	१									३		१	१		५
14	चन्रप्रभा ि लव रुपा ६	४	२		३			४		२	२	१७		२	२	१	२२
16	पृलूवरुपा ि लव रुपा ६	७		१	२		१	१				१२	२	१	१	१	१७

17	िकि आ लव रुपा ६	५										५		१	१		७
18	रुपाज्योलत िलव रुपा ६	८	१		१		२			१		१३	२	१	१	१	१८
19	सुयोदय आ लव रुपा ६	१										१		१	१		३
20	गाउर्कत आ लव रुपा ५	४	०									४		१	१		६
21	लवश्विालन्त ि लव रुपा ५	६			३			६			२	१७		२	२	१	२२
22	लविन्र आ लव रुपा ५	३	०									३		१	१		५
23	भिवी आ लव रुपा ५	३	०									३		१	१		५
24	िहेन्र् आ लव रुपा ४	३		१								४		१	१		६
25	गाउर्कत ि लव रुपा ४	३	१		३			१		२		१०		१	१	१	१३
26	जनता ि लव रुपा ३	५	२		१		२		१			११	२	२	१	१	१७
27	वागेश्वी आ लव रुपा ३	१										१		१	१		३
28	िाइिदैान आ लव रुपा ३	१	२									३		१	१		५
29	कल्प आ लव रुपा ४	३										३		१	१		५
जम्ा		१००	21	3	25		10	23	1	7	8	१९८	9	३२	३२	10	

लवद्याथी लवविण -२०८१

S.N		ECD	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Grand Total
	SchoolName	Total	Total	Total	Total	Total	Total	Total	Total	Total	Total	Total	Total	Total	
	Total	440	178	108	134	154	141	139	117	137	131	141	45	55	1920
1	Arunodaya Basic School	21	7	4	4	10	7	7	0	7	0	0	0	0	67
2	Bageshwori Basic School i	9	4	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	14
3	Bhairawi Basic School	7	8	3	4	6	4	0	0	0	0	0	0	0	32
4	Birendra basic school	7	7	2	3	3	7	0	0	0	0	0	0	0	29
5	Bishwa Shanti Secondary School	25	7	11	7	9	7	26	24	27	28	45	8	0	224
6	Chandi Basic School	15	5	4	5	4	5	0	0	0	0	0	0	0	38
7	Chandra Prabha Secondary School	35	17	11	24	15	15	20	19	18	14	8	7	10	213
8	Deurali Basic School	21	7	7	3	4	5	0	0	0	0	0	0	0	47
9	Gaun Pharka Basic School	17	4	5	3	5	6	0	0	0	0	0	0	0	40
10	Gaunpharka Secondary school	5	7	1	3	3	1	8	11	11	4	4	0	0	58
11	Indrayani Basic School	19	4	3	6	0	3	3	4	0	0	0	0	0	42
12	Janata Secondary School	52	11	4	10	6	8	11	12	13	16	16	0	0	159
13	Jateshwor Secondary School	1	2	0	0	6	0	0	5	0	0	0	0	0	14

14	Kalika Secondary School	22	8	0	10	9	5	28	14	23	16	12	0	0	147
15	Kalpa basic school	10	1	1	2	1	2	0	0	0	0	0	0	0	17
16	Kamal Basic School	13	2	5	0	8	3	0	0	0	0	0	0	0	31
17	Kuleshwor Basic School	8	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	11
18	Mahendra Basic School	13	9	5	5	4	3	0	0	0	0	0	0	0	39
19	Mai Maidan Basic School	7	4	3	4	3	3	0	0	0	0	0	0	0	24
20	Prithvi Rupa Secondary School	6	5	2	5	8	5	11	2	9	8	13	0	0	74
21	Ramkot Secondary School	2	5	0	1	8	11	3	11	10	21	18	21	25	136
22	Rithumala Basic School	17	6	6	5	8	6	0	0	0	0	0	0	0	48
23	Rupa Jyoti Secondary School	15	5	6	3	9	4	6	4	6	8	8	0	0	74
24	Saraswati Basic School	13	7	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	25
25	Saraswati Basic School	16	6	4	7	6	9	0	0	0	0	0	0	0	48
26	Sharada Basic School	8	8	4	8	4	4	0	0	0	0	0	0	0	36
27	Shivalaya Secondary School	19	8	7	5	10	11	16	11	13	16	17	9	20	162
28	Suryodaya Basic School	7	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	11
29	Western Village Academy	30	8	4	6	5	7	0	0	0	0	0	0	0	60

हालदकत धन्यवाद !